Skåne
Skytts hd.
Fru Alstads sn.

uppt. av Olof Christoffersson
Fru Alstad.
inl. 1939-40.

M. 7141 : 1-33.

Sägen om flicka, som blev tagen av Sölfbiersfolket. s. 1-3.
Vände trojan, när de körde vilse. s. 4, 7.
Spökeri. s. 4.
"Ond fod" får barn, som diar sedan det är avvant. s. 4.

Sägen om Odinsjön. s. 4.

Sägen om Hjortaudden, - riddare som skändat en flicka. s. 4.

Värby källa, - kläddes v. midsommar m. gröna grenar; majstång; offer. s. 4.

Kyrkogrimmen, - en "giddebock me store långe horn". s. 4.

"Påcker" visar sig i kostallet om natten. s. 4.

Sägner om Carl XII ö. Carl XI. s. 5.

Ormhistorier. s. 6.

Bäcke-Jungfrun fick tjänstgöra som vagnshjul. s. 7.

Gjelles Dös. s. 8-10.

Skattsägen, - där självmördare blivit begraven, - solar sin rikedom. s. 11.

M. 7141: 1-33.

Försvära sig åt den Onde. s. 11.

Sjunken kyrkklocka. s. 11.

"Den domme Hallingen och månen." s. 11.

Skattsägen; "värpivetrollens" guldskatter, - svart höna kom trafvandes m. hölass. s. 12.

Skämthistoria om dör. s. 12.

Gåtor. s. 12.

Ordstäv. s. 12.

Vita hästar s. 13.

Börringe klosterklocka. s. 13.

Asaguden Tor. s. 13.

Odin. s. 13.

Saga: "Askaloddan med guldskorna". s. 14-17.

Varggubben. s. 18-21.

Kvinna, som lagt sitt barn i en klöverhypa, fann sedan två likadana i stället, - bortbyting. s. 22.

Drängen lagade underjordstrollens söndriga grissla och raka. s. 23.

M. 7141: 1-33.

Ramsa. s. 24.

Sägen om getebocken och gossen. s. 24.

Lyte,- barn ville ej taga bröstet. s. 24.

När Svårtspetten luvade herremannen. s. 24-25.

Skånsk bevärningsvisa 1864. s. 26.

Rim - ramsor. s. 26.

Rövare; västgötar. s. 27-28,29.

Kortspel. s. 27.

Svapparesägen. s. 29.

Skomannen. s. 29-30.

Historia om en "mölbare", som skulle
infinna sig hos kungen, men skickade
sin dräng i stället. s. 31.

Holger Danske blev avrättad på be-
fallning av danske kungen. s. 32.

Ramsa: "Vad skall fun ha till mats
på första dagen.---" s. 33.

Rim. s. 33.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M. 7141 :/.

Sölfbierskongen.

I 1700 talets karthandlingar som förvaras på lantmäteri i Malmö omtalas på ett ställe att ett bjer i Ugglarps by av Anderslövs socken heter Sölfbier. Om det är det som i senare tid kallas Asbier har jag ej kunnat finna, men en sägen finnes som berättats av en gammal kvinna för cirka 50 år sedan, och hon förlade Sölfbier till Asbiersbackens topp. Hennes berättelse hade följande lydelse:

För många år sedan tjänte det en lång och ståtlig dräng vid namn Långa Trouls på den gården som låg överst på backen öster om rännan i Ugglarps by. En vacker höstdag blev moran på stället klok på att det liksom var litet vänskap med hennes enda dotter och Långe Trouls. Hon blev mycket ledsen, men hade själv en gång varit ung och kär och därför visste hon hur det kändes då föräldrarna ville lägga sig i barnens hjärteangelägenheter. Hur det var så kunde moran ej i längden tiga därmed för sin man vilken ej hade någon aning om att hans duktige dräng var dotterns hjärtevän. Långa Trouls var ju fattig och moran beslöt därför omtala det för sin man själva julafton. Följden blev att drängen kördes på porten och måste traska i väg. När nu drängen på sin färd från gården gick och var mycket ledsen, kom han förbi Sölfbier och ser då hela biered upplyftat på tre guldpelare och spel och dans under backen. Drängen hälsar och går förbi utan att förolämpa Sölfbiersfolken. En gammal gumma som gick på träben springer då upp honom och frågar vad i all världen han gick och var ledsen för. Drängen sade att han fick ej lof att få sin hjärtevän, den rika bonddottern nere vid "rännegåren". Ja vill du hjälpa mej, så skall ja hjälpa dej, ty jag är en Kristen som kommit för nära "Sölfbierskongen" och blivit fången här i hundra år. Jag önskar bara att komma i Kristen jord; Kom igen om tre år på dagen, men tig stilla med vårt samtal. Drängen tackade och gick sina färde mot sjön ty han tänkte resa till ett annat konungarike.

Bonddottern sörjde mycket efter sin falske vän ty hon hade ingen aning om att han så där huvudkuls vart bortkörd från gården. Hon trodde att han hade rymt ty det spordes sedan att han var i Danmark.

När det så blev sommar och vackert väder med sol och värme var dottern åter så kry som ett bi och tänkte ej mera på sin hjärtevän som så ill' lämnat henne åt sitt öde. Hon deltog med glädje nu som förr i allt slags arbete ehuru hon var den rikaste på orten. När hon så vid höslåttern en dag gick vid Sölfbier och spridde gräs passade Sölfbiersmoran på att fånga henne vilket hennes träbenspiga hade inbillat henne ty hon började att bli litet skröpligare till att springa omkring nu sedan hon var så gammal.

Dottern kom ju inte hem på kvällen och det gick skallgång efter henne hela natten men hon stod ingenstädes till att finna ty hon var och förblev spårlöst försvunnen.

En tid efteråt hörde byahören nere från Sölfbier att de kallade på "Kistenne gåradotter" och han förstod då att hon hamnat i Sölfkungens slott. Han omtalade vad han hört i hennes hem och föräldrarnas glädje blev ju stor då de hörde att hon ännu var vid lif. De mente måntro på att de nog på något vis skulle kunna få utlöst henne åter.

När nu tre år voro gångna tänkte Långe Trouls månne det var någon mening med den där gamla träbenskäringens "tramsesnack". Men en indre oro och märkelig begärelse började att fresta drängen att han ej kunde motstå

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

att göra ett försök, kanske det låg något allvar i den lovade hjälpen.

Julaftonen närmade sig och en oemotståndlig indre oro bemäktigade sig Långe Trouls så att han beslöt sig för att resa så han kunde vara vid Sölfbier på den utsatta tiden. Precis på det bestämda klockslaget gick nu åter Långe Trouls förbi Sölfbier, men denna helgafton var där ingen fest att se till, Kommen fram till platsen där Trouls för tre år sedan tog avsked av träbenskan stod hon där igen och hälsade välkommen åter och tack skall du hava som hållit ord. Nu går du med in i Sölfbier och ser all härligheten ty jag och min kamrat äro ensamma hemma i kväll, men skynda dig och följ med in genom detta hålet under den gamla ekestubben.

Strax blev han lite "haj" (rädd) men hon sade att han skulle vara modig så blev nog hans hjärtesak snart uppfyld. Trouls lät då ej säga sig det två gånger utan följde den kvicka träbensgumman så fort han kunde. Inkommen såg han att det ej var något vedernamn ty alla väggarna voro av renaste sölf med äkta guldbeläggningar på alla framskjutande partier.

Möblemang var av allra finaste träslag samt rikligt belagt med "gull og sölf". Dryckeskärlen och matservisen var av ädlaste porslin, glas och ädla metaller. Och en ung vacker vänlig och rar flicka gick därinne klädd i den vackraste nationaldräkt med äkta guld eller förgylda silversaker. Af allt detta förbländades drängens ögon så att han trodde knappast vad han såg i rummen, av vilka det ena var vackrare än det andra.

Träbenskan visade honom nu ett stort guldsvärd med inlagda granater och ädelstenar å hela fästet. Kan du svänga detta svärd så äro vi räddade ty om ett kvart kommer Sölfbierskongen hem. Drängen tog fatt i svärdet men kunde inte rubba det. Drick en klunk av flaskan där hänger bredvid sade då träbenskan så får vi se. Drängen drack av flaskan och så försökte han åter varvid han kunde rubba svärdet på väggen. Se de hjalp ju, drick en "slurk" ti så får vi se vad det gör. Drängen var nu lydig som ett lamm och tog sig en bra "klunk" av den goda flaskan. Vid att han nu försökte, kunde han lyfta svärdet från väggen men svänga det kunde han ej. Ta dig en "slurk" ti, sade då träbenskan så går det nog bra. Drängen tog sig åter en"klunk" av flaskan som han hängde åter på sin plats ty gjorde han ej detta så var det hela lönlöst. När han så tog fatt på svärdet svängde han det med lätthet och nu förklarade Trouls att han ej vore rädd om så själva svårte Petter skulle komma.

Nu kommer Sölfbierskongen och hans familj hem kan jag höra, de har nämligen varit på julagröd hos rommeleklintskans. Ställ dig bakom dörren Trouls och klipp huvudet av dem efter som de kommer inkrypandes, men hugg ej fel ty då kan det gå dig galet.

Här luktar kristet, vi ska hava stek i kväll, skund mor in. Så snart Sölfbierskongen stack näsan in högg Trouls huvudet av så det trillade in åt golvet. Va ä der med dig, sa Sölfbiersdrottningen men du stannar, är det inte god lukt. Jo svarade Trouls skynden dig bara in. Så snart hon stack in huvudet trillade det bort till den döda mannen och så gick det med alla undantagandes den allra yngsta 6 månader gamla dottern vilken ej blev färdig att komma in utan då hon hörde främmande röster sprang hon i skogen och gömde sig där och har sedan blivit den arga Asbierskan.

Nu äro vi ju alla tre frälsta och nu så tager du Sölfbierskongens karrétt och hans svarta hästar och kör till den bondgården som du har din käraste i och friar med detsamma till hans dotter. Svarar då bonden

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

nej, så säger du det gör ingenting då ty nu har jag funnit en annan som är mycket rarare än hon var då hon gick hos er och trälade. Och om du får ja eller nej så går du ut och kör hit här efter oss ty du skall veta att du lovade mig kristelig begrafning om jag halp dig. Gör du ej det så kommer det ej lycka med dig ty då måste vi återtaga den lilla till skogen rända och uppfostra henne och hon kommer i sin tid att göra Eder skada.

Drängen Långe Trouls satte sig upp i Sölfbierskongens karritt som var av äkta sölf och guld med stora glasfönster och körde så till omnämde bondgård med de svarte blanke hästarna vilka hade äkta sölfver och guldbeslagna selar. Inkommen på gården kör han upp på gården så det glodde under både vagnshjulen och hästfötterna. Långe Trouls som var klädd i Sölfbierskongens finaste dräkt med sobelbrämad päls gick direkt in i kammaren och anhöll om deras dotters hand. Mannen och hustrun sade att sorgligt nog var hon försvunnen sedan ett par år och det troddes att hon var fången hos Sölfbierskongen, ty byns höre hade hört hennes röst därstädes. De skulle mycket gärna vara med på begäran om herren kunde hjälpa dem att få henne utlöst. Ja här tjänade för några år sedan en dräng som hette Trouls, hade han kommit igen hade han nog sökt upp henne och återfört henne hit sade hennes far sorgset. Jag hör nu att jag har ja hos Eder och därför skall jag med detsamma köra till Sölfbier och hämta hit henne om det så skall kosta mitt lif, men ett löfte vill jag hava ifall hon har någon medtjänare och den vill vara utlöst så skall hon få medfölja. Ja, det skall hon gärna få lov till svarade både far och mor och du skall få henne också med gård och allt.

Den främmande herrn var snart ute i sin karritt igen och det bar av mot Sölfbier det fortaste hästarna kunde springa. När han var körd sade moran:"Jamen far, var det inte Långe Trouls." "Jo, det var det nog säkert jo, sier far, ja tyckte nock att det var en som jag sett förr. Ja, är det han och han kommer igen med vår Kistena, så skall han också ha henne. Ja, det skall han säkert",svarade far.

När Trouls återkom till Sölfbier säger han,"ack är det du Kistane, som går här? Jamen är det så, kände du mig inte ijåns, jag hade inte lov att låta mig kännas, ty då hade du ej kunnat åter komma in till oss och utlösa oss. Nu har vi samlat allt redbart sölf och guld samt ädelstenarna, vilket allt vi nu taga med oss tigande ut och lasta in i karritten. Så sätta vi oss bägge bak i, för min kamrat får väl medfölja annars kan jag ej bli fri. Ja, ni äro välkomna både till far och mor. Så togo de allt guld och sölf och annt med sig och så snart de lämnade Sölfbier stängdes dess dörrar för alltid.

Det blev väl inte en glädje och gamman i bondehemmet den julaftonen och moran påminde mig att hennes mormor omtalat att en hennes kamrat försvunnit på samma vis som deras dotter. Träbenskvinnan sade att det var just hon och hon hade nu gått där så länge och hade väl fått gått där ännu om inte Långe Trouls frälsat henne. Nu ville hon sluta och sedan bli begraven bland sina gamla vänner, som varit döda i många år. Hon tog därför ett mycket hjärtligt farväl av alla på kvällen, ty hon kände att det var hennes sista och om natten slutade hon för att få vila.

Så snart Träbenskans önskningar voro uppfyllda och sorgen avlagd, lagades det till bröllop, vilket stod i dagarna åtta ty de voro nu rika som backatroll. Sedan levde de i glädje och gamman tills dödsdagar.

M. 7141:4.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tre röbrogede kalva.

Jordberga hovbönder skulle för många år sedan köra till Malmö med säd. För att komma fram i tide på morgonen körde de hemmaifrån på kvällen. När de kommo ut vid Månstorps gavla, kom där tre stycken rödbrokiga kalvar besanes från ruinen med rumpan rakt upp i vädret och vidare upp och ställde sig mitt på landsvägen. Hovböndernas hästar blevo rädda och ville ej gå längre. Hur de kränglade tillvägs blevo de vilse och körde runt omkring ruinen på ett större jordområde och hälsade var gång de kommo förbi en hög upprest sten, troende det vara en mötande person. Som det var jämnt slädföre observerade de ej strax att de körde runt ikring. När de så kört flera timmar och ej funno något "kru" som de kunde tala vid och få sig en "jök" blevo de kolka på att de voro på villovägar. De togo så och vände skinnsidan utåt på sina skinnpelsar och då funno de strax rätta vägen.

Två röde yen.

En dräng i tjänst hos en hofbonde i Tullstorp hade varit bortriden och kom sent hem en kväll och skulle så sätta in hästen i stallet. Då han öppnar dörren ser han en vitklädd man stå i hästspiltan och glo på honom med ett par eldröda "rälia" ögon. Drängen slapp hästen lös in i stallet och stängde dörren och gick så för att lägga sig, men då var han inte omtänksam nog utan tände ljus i drängkammaren. Men det skulle han inte hava gjort, ty därav blev han sjuk, så att han måste rökas så gick sjukdomen lätt över, eftersom han ej sagt något.

Att dia sin moder sedan barnet en gång är avvant med bröstet är ej bra, ty då kommer barnet att alltid föra en "ond fod me si" / har ej lycka och framgång med vad de skola taga sig till/ där de framträda. Är det nödvändigt att någon kvinna behöver dias av någon få de ej svälja ner mjölken utan den uppsamlas i en kopp och då det är slut skall "papten" - mjölken - slås i "bännännen" bland sängahalmen. Menas där de ligga med fötterna. Sängens andra ända kallas "hogäred", "hovegäred". "Sängabån" kallades "Allagrek"

Odinsjön.

Med en 18 alnar lång "hövalinge" /hölassmedsrep/ som nersänktes i vattnet med en jernyxe i ändan kunde de ej nå botten. När de drogo upp densamma satt det ett guldnyste på repet i stället.

I östra bergväggen har Odin sin kammare och långt inne i berget såg en som gick dit in genom ett nyckelhål i själva kassadörren en stor drake som sprutade eld ur sina ögon sitta och ruva på en stor guldskatt.

Skäralid.

Skära å, Röre pågen, Kopparhatten och Hjortauden.
Om Hjortaudden hörde jag en gammal kvinna berätta 1899 att en riddare, som hade skändat en flicka, dömdes att rida ut på hjorteudden klädd i full rustning samt vända därstädes, så skulle han bliva benådad om han kunde göra detta stordåd. Ville han ej göra detta skulle de stena honom till döds i Skära ån, där han skändat flickan. De trodde nämligen att han skulle falla ner och sönderslå sig själv, men han klarade ridningen.

Värby källa.

Den är belägen vid Bara kyrka. Midsommarafton kläddes med gröna grenar och majstång invid densamma varefter gamla ringdanser dansades och sjöngs omkring källan. Om natten offrades det i källan i vars botten det lagts ett lakan. Samtidigt dracks det av vattnet, sade en berättare, som själv sett det för en /numera/ 80 år sedan.

Fränninge.

Kyrkogrimen är en "giddebock me store långe horn", vilken setts av flera personer, liggande och tugga "dröv" i torngluggen.

Nybbelöf.

I "Nybyllekyrkoruin" äro funna gamla ekekistor. En smålandspåg låg på ett bondhemman i kostallet om natten. Som han där ligger och sover vaknar han vid att själva svårte Påcker går och stoller med stora röa yen och en stor bred framtand, bärande ett lakan över sig.

S Kane
Skytts hd
Fm Alstad
inl 1939-40

M. 7141:5.

Olof Christoffersson
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
Fm Alstad

Carl XII.

Carl XII var född med segerhufva och skjorta, därför bet ej vare sig stål eller järn på honom , ej kulor eller svärd. Ibland kunde han på kvällen när han avdrog stövlarna skaka flera gevärskulor därav. Därför kunde han ej skjutas med vanliga kulor. Hans syster hade reda på det och hon ställde därför om att en silverknapp blev tagen av hans väst, varmed hans eget folk "sköd" han, så att hon kunde komma att ärva riket.

Han tog ej några krigsbussar i sitt följe, som ej med händerna kunde rätta ut en nysmidd hästsko.

"Men de va´rälet" sade de gamla, att han ej stadfäste vad han vann i krigen. Han bara ville kriga och kriga, men brydde sig ej om att stadfästa något, därför gick allt till sist förlorat.

Sedan tvang "utländiggarne" /utländningarne/ svenskarna att sänka den oemotståndiga kanon, för vilken hela Europa bävade. Den ligger likväl så de vet var den är, så den om det gäller kan upptagas på nytt. Ordstävet om kanonen lydde: "När skägge började ad gnägga, så darrade både hus och vegge."

Påven i Rom ville gårna se det Svenska Lejonet som gick "me en träsko o en toffel o åt muled brö o drack vann ti" tillsammans med sina bussar. Så snart kung Carl fick veta det reste han ner, för att hälsa på Påven. Då kungen trädde in utan vidare "asande" sitt tre alnar långa svärd vid sidan blevo alla vakter rädda och sprungo till sidan. Inkommen sitter Påven i sin stol framräckande sin fot , vilken besökanden skulle falla på knä och kyssa. Kung Carl tar med sin högra hand fatt i Påvens fot och lyfte den så högt upp att Påven föll baklänges av stolen. Samtidigt presenterade kung Carl sig som Lejonet från Norden, som gick med en "träsko o en toffel och om han inte ville ta och dra benet till sej, så skulle han snart ble en knapp kortare". Samtidigt utdrog kungen sitt trealna svärd. Påven blev rädd och kung Carl blev så väl mottagen.

Carl XII var ej någon kvinnovän, sade de gamla, eller såsom hans fader hade varit. Om Carl XI berättades, att han var rent omöjlig till att vilja hava fatt i de skånska bondflickorna, vilka alla lurat honom, mer än en i närheten av Lund, vilken blev när honom om natten. Efteråt födde hon en son. Alla andra drev grundligt med kungen. En t. ex. gick och räfsade hö, när kungen vid sina skånekrig färdades om på skånska slätten. Innan hon visste ordet av, var han av hästen och över gärdesvallen samt hade henne i famnen, men hon "va full ov f-n /dävelstrick/". Hon tyckte att det passa ej så där, men om kungen ville gå med hem så - - Det var kungen strax med på. Flickan sade då skulle hon draga stöflarne av, så de kunde gå på sockarna, för att ej hennes föräldrar skulle höra det. Äfen det föll i kungens smak. Flickan var genast behjälplig att draga av kungens stora kragstöflar. Då hon fick ena stöveln på halvt av, kunde hon ej få den längre hur hon ansträngde sig. Hon skulle då försöka om ej den andra gick lättare. Då hon också fick den på half av, var det lika omöjligt för henne att få den längre. Innan kungen visste ordet av smet flickebarnet. Han som inte anat kvinnans svek var ju för tillfället hennes fånge och måste finna sig deri tills hans svit fick uppletat den försvunna kungen.

M 7141:6

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ormhistorier.

När man äter nötter skall man se väl efter att det ej finnes "nöddeorm" i dem, ty de växa i magen och bli så stora som en 7 vickorsgris. Det var en gång en kvinna, som fått en sådan i sig. Hon måste dagligen dricka en stor mängd söt mjölk, till sist blev den så stor så magen sprack.

Om lindormen se I del Skytts Härad sid. 35.

En gång var en ute och slog gräs /hö/, blev trött och lade sig att sofva. Det skulle han inte hava gjort, ty en orm kröp genom halsen ner i magen på honom. Ormen sugade mannen så förfärligt om han inte oupphörligt förtärde söt mjölk. För att bli kvitt för ormen måste mannen lägga sig att sofva på samma plats, så att ormens pare kunde locka ut honom. Så skulle det vara andra tillstädes och väcka honom så snart ormen kom ut annars tog den paren med sig i mannen.

Äfven huggormar kunde vara farliga. Det var en gång en skogsarbetare som kom genom ovarsamhet att hugga huggormsparan ihjäl. Maken skrek samman sina kamrater och så foro de efter mannen som hals över hufved måste retirera hem. Ormarna lagrade sig på hans hustak, så han vågade inte gå ut, ty så snart han "stack nesan ud om doren" sade berättaren, var alla sju ormarna tillreds att störta sig över honom. Andra kunde gå ut och in hur de ville utan att ormarne gjorde dem det ringaste. För att bli dem kvitta måste de sända bud efter jägare med jakthundar. Men det var alldeles omöjligt för dem att locka fram ormarne. Mannen i fråga måste därför taga en stor kopparkittel över hufvudet och gå ut. Så snart han visade sig kastade ormarne sig på honom så det klingade i kopparkitteln från vilken de studsade ut på marken där hundarna voro tillreds och kastade sig över och dödade dem.

Dessa ormberättelser äro tydligen mycket gamla, vilket dels synes av att det omtalas en kopparkittel, dels därför att min berättare /mor/ fått det af sin faster som var född 1802 och hon hade omtalat att hennes förfäder omtalat densamma.

Den som ej skadar ormar, getingar, bin riskera aldrig att bli angripna av dem.

Gresulla eller stålormar hafva kattahufvud. De lärer vara farliga att råka ut för, ty de göra den mötande rent vilse, så de kunna ej finna rätt väg med mindre de vända ett plagg.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M. 7141:7

Bäcke-Jungfrun.

I Dalköpinge by och å Mätta Jeppssons ägor bodde det en Bäcke Jungfru. Hon brukade att hålla till uti det södra brokaret över ån. En natt kom det en körandes och precis då de kommo över bron kunde ej hästarne draga vagnen längre. Mannen sprang av och gick framför hästarne samt tog och såg vänstra hästens sjylär mellan hufvudstolen och hästens hufvud. Han ser då (att) en vacker och däjelig jungfru med långt och vackert rödgult utslaget hår och stora fylliga bröst och klädd i riktig stilig gammaldags dräkt fullsatt med sylvmaljor och kedjor. Denna vackra dam stod och höll i vänstra bakhjulet. Mannen går då tigandes bort och tager hjulet av vagnen samt smiter det upp i vagnen, varefter han skyndar sig upp på sin plats och slår klatsch på hästarne. Och nu bär det väl inte av för brinnande livet och den körande kunde höra hur bäckejungfrun "pustede o tåstede"; ty hon fick nu tjenstgöra som vagnshjul. Just som mannen körde över ån i Gislöfsby slog vagnsaxeln så hårt mot bron så den kröktes. Bäcke-jungfrun måste nemligen tjenstgöra som vagnshjul tills mannen körde över en å eller bäckedrag, där hon först hade makt att släppa sitt tag igen.

Julaftonen år 1839 voro tre av Kjersti Olssons i Dalköpinge tjenande drängar ute och sprang med grisefoten, men det skulle de vackert hava väntat med tills det blev annandags julekväll. Just som de försökte taga sig över östra vadstället av Dalköpinge ån och sprang och hoppade från en sten till en annan blevo de alldeles virrie i hufvudet och kunde ej finna vägen igen, utan de gingo vilse och gick och vadade i vatten till midjan under båda spöktimmarne / mellan 12 och 2 om natten/. Långt om länge funno de vägen igen, men allt var då omvändt och istället för att de skulle gå åt norr togo de vägen söderut troende sig gå mot hemmet. De spatserade då tills de stodo nere på gärebacken vid sjön. De togo då och vände avigsidan utåt på sina rockar och mössor och med detsamma de nu gingo blev allt rätt igen. Då de kommo hem voro de ej alls våta, ehuru de trodde sig hava vadat i vatten hela natten.

M. 7141:8.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Gjelles Dös.

Uti folklivet i Skytts Härad av Nicolovius finna vi ju denna folksägen nära nog ordagrant efter prosten Örnbergs anteckningar. I folkminnen är den likväl bevarad något annorlunda. Jag skall här berätta den, som jag hört gamle Nils Hansson i Fru Ahlstad omtalat den för mig och som han i ungdomen hört den berättas av den gamla "PlantHerskan" i Fru Ahlstad långt förr än Nicolovius beskrifning var i tryck.

I alla gamla backar, högar och stenrösen bodde det i gamla dagar jättar och troll så också i Gislöfs sockens stenrösor. I Gjelles dös i Gislöv belägen väster ut vid ån bodde jätten Gjälle. Han hade många söner vilka brukade hava flirt med jätteflickor från bland andra orter Kärrstorp, Aggarp, Lilla Svedala och Asbjerskans i Ugglarp och minbjerskans vid Minnesberg i Västra Ahlstad. Bland andra samlingsplatser hade de också den gamla hedniska offer och blotplatsen, där nu Fru Ahlstads kyrka är byggd. Denna kyrka är ju byggd ovanpå en för sin ort ovanlig hög kulle, bestående av nära snövit fin sand, vilket ej finns någon annanstans å orten och enligt professor Anton H. Westergård, föreståndaren å geologiska museet Stockholm, utsago har en liten iself att tacka för sin tillkomst. Strax väster om denna hedniska offerplatsen var det ju också en offerkälla med sump i vilken det offrats intill våra dagar. Enligt ortsägen skulle just på denna kulle varit jätteungdomarnas mötesplats. Så snart Fru Ahlstads kyrka byggdes slogo jättekäringarne från ovannämnda orter stora stenar mot kyrkan för att krossa densamma, ty då kunde ju icke deras döttrar få träffa jättesönerna från Gjälles dös derstädes. Se vidare om dessa stenkastningar i min Skytts härads bok, där det omtalas flera stycken som jättekvinnorna lagt i sina "flätte- eller hosse bån" och slångat mot kyrkan, vilken blev skyddad för allaapå grund av vite krists läras kraft.

Att denna märkeliga kulle skulle hava varit med i Gjelles sägen, är ju ej att undra på. N. H. omtalar vidare: När det nu också blev kyrkobygge i Gislöv hade ej gamla Gjelle någon trevnad därstädes utan försvann därifrån, ty så många stora stenar jättekäringarne än slogo mot bjällerkoen var det ingen som gjorde den någon skada. Bland stora stenar som sålunda kastades mot kyrkan befanns det en vid namn Jättestenen, vilken en jättekvinna lagt i sitt hårflätteband och slångat från Bornholm mot den "vide bläller koen i Geslöv", ty Bornholmskan hade också jätteflickor som hade spits på att få flytta till Gjelles söner, eftersom de voro av det förnämsta jättesläktet på orten. Denna jättestenen var ju rätt väl riktad, ty på så långt håll gick den ju blott litet för långt väster ut och lade sig i ån vid Dalköpinge. Jättekäringen for efter den och skulle slånga den på nytt, men bjällerkon ringde i detsamma "ave" / ave marie/, så att jättekvinnan ej förmådde rubbe stenblocket. Hon blev då så ilsken att hon for upp på stenen, för att välta ner densamma, varefter det syntes tydliga märken, liksom efter hennes fjät. Sten blev härav så glatt att hon kom att slå röfkane på densamma och deraf blev stenen så avjemnad ovanpå att rännilen syntes hur den slingrat sig fram. På grund av stenens flata yta brukade barn att i senare tid slå kana på denssamma, se vidare om densamma i Skytts härad sid. 320. En annan sten som slångats av Romelekvintskan slog ner i Dalköpinge ån nere vid Svartesjö, där den låg på åkanten. På denna sten syntes det en rand runt ikring densamma, där locket kunde öppnas genom ett mot väster synligt nyckelhål. Denna sten hade varit jättarnas kassakista, vilken Romeleklintskan i sin förtvivlan lade i sitt hårflättebån och slångade bort, troende att den skulle hava mer kraft mot vite krists bostad i Gislöv. För övrigt sågs det i äldre tider en hel mängd stora stenar dels vid Dalköpinge åns stränder och dels å det s. k. bjired, vilka samtliga ditkastats av jättekäringar och varav den ilskna Asbjerskan varit en av de värsta.

Som sagt var, var det ingen som visste var jätten Gjälle tagit vägen sedan "bjellerkoen" börjat att ljuda, ty dess klang kunde ej gamla Gjälle förlika sig med. Hans söner stannade däremot länge kvar, till dess att en präst tog sig det orådet före att bortspränga hela dösen och lägga den i det ombyggda kyrktornet. Sönerna kommo ju mycket godt överens med bönderna i byn så t. ex. hulpo de bönderna i deras kamp mot herremännen och prästväldet. Jämför min sägen därom i Skytts härad sid. 7.

En stormig efterhöstedag voro det som vanligt några Gislövsfiskare ute i sjön och fiskade. Utav den starka stormen blevo de drifna långt utåt "österleden" och till sist stod fiskarebåten stilla i lä vid ett stort berg på ett skär vid Bornholm. Allt syntes dem nu rött som blod, ty himmelen var i eld och lågor.

Ett väldigt spöke kom då gåendes på vattnet ut emot dem och sporde "ho ä I"? De svarade bäfvande vi äro några gamla fiskare från Gislöv och äro väderdrevne på österleden. "Ä I frå Geslöv so kom me hem o varm järr, far vill nock do ha bod me järr hem." Som båten stod stilla och i godt förvar och de blevo så vänligt inbjudna antogo de bjudningen. Som de nu gingo in i berget sågo de där en föfärligt stor långhårig, gråskäggig och luden jätte sitta sofvande i en stensoffa vid ett stort

M. 7141:9.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

stenbord. Då jätten vaknade sade han:Här "lutar ov videkrist" var är du ifrån? Jättedrängen svarade att de voro stormdrivne skånefiskare från Gislöv. Jätten som var blind, frågade då: känner Ni Petter Nelsdottor Birta, den vackraste av alla tre? Den modigaste tog då till orde och svarade att den kände de mycket väl. Vill du då taga ett bud från mig till henne. Fiskaren lovade att så göra. "Tack ska du ha, kom hit och hälsa på, så jag kan känna om di har marj i ben inu i Geslöv". Fiskaren gick då och skulle tacka för sist på jätten, men i sista ögonblicket betänkte han sig och tog ett brännetträd som låg vid eldbrasan och var väl uppvärmd och försedd i ena ändan av fyra grova avskurna grenar. Jätten tog fatt i brännesträdet och sade: Ni äro ju rätt så varma av Edor ännu, och lagom starka och spenstiga. Jätten kramade nämligen alla fyra grenarna tillsammans, så att det blev delder i träet efter fingrarna. På den tiden att jag bodde i Gislöv var di mycket starkare där. Då buro vi ihop de stora "stendyssarne" på vilka jag tog sådanne "krabbetag", så att jag blivit blind derav.

Får I bra säd i Gislöv nu för tiden frågade jätten vidare. Ajo, det går gott ann, vi får alltid trefalt och ofta fyrfalt efter en skäppa. Det var dåligt, svarade jätten. Nej, i min tid då dröv vi alna djupt och såde kvarterstjockt och då skall Ni tro det blev säd på Gislöfs toftar. Det va ju den bästa jorden i Skåne och jag trifdes der så gott, men sedan "vide krists bjellermär" började att klinga, så vantrifdes jag rent och flyttade då hit till min nya bostad, der jag tänker bli kvar.

Min yngsta dotter var mycket starkare än I ären der nu för tiden. En dag gick hon ut och samlade upp en del djur i sitt förkläde och bar in till mig och uppställde på stora stenbordet i min bostad. Jag såg då att det var Edra förfäder, vilka körde med tre par stutar för träplogen med körepog och plogmannen. Min dotter sade då: Far, vad är detta för slags djur? Jag svarade: Släpp dem, mitt barn, det är de krypen som skola komma efter oss och låt dem köra med fred, men bär dem först bort där du tog dem. Dottern som stod vid stenbordet med den stora runda kvarnstenen på sitt bröst, hängande i ett treflätеband om halsen som hängsmycke, plockade då åter småvarelserna i sitt förkläde samt bar dem bort och utplantade dem, der hon tagit dem.

Då de nu blivit uppvärmda vid den stora eldbrasan var det ju tid att söka komma hemåt igen. Som de nu voro färdiga till återresan säger den blinda jätten: hör du här e en ask, vill du taga den med dig hem till Petter Nels Birta och hälsa henne från hennes gamla fästeman, som bodde i Stora dösen och säga att det är en fästemansgåva, som hon ensammen får begagna, ty för alla andra medför den olycka och för all del öppna inte asken ty då får du motgång hela ditt liv igenom. Gör du bara som jag säger skall du bli den lyckligaste och rikaste man på Gislövs tofter.

Fiskaren mottog nu asken och lovade att väl uträtta ärendet. Tack ska du ha, sade då jätten och var vänlig att överlämna den på juledagsaftonen sedan Gislövs bjällerko ringt slut för dagen. Så snart du då ärligt har överlemnat asken till min älskade Birta skall du också få din rika belöning, som du får taga så mycket du vill av min kassekista som är outtömlig. Du känner ju till Luckisten i Dalköpinge ån, där skall du finna en stor stennyckel ligga vid norra sidan intill stenen. Denna stennyckel tager du tigande och går sedan till mellersta stenan av min dös, vilken klingar av baran sylv. Du slår då tre slag med stennyckeln ovanpå locket och blott uttalar dessa ord "Mark opp lock Gjälles dös". Sedan får du ej vare sig se dig tillbaka eller uttala ett ljud förrän du tagit vad du vill i min kassakista och sofvet på detsamma tills solen blir uppstånden på juledagen, ty konstgjord eld eller ljus får ej komma vid dig eller belöningen.

Fiskaren lovade att riktigt utföra jättens bud och mottog således asken, vilken han knäppte fast vid midjan med sin livrem. Då de nu åter skulle segla fingo de den härligaste medvind och det dröjde ej mer än få dagar, så voro de åter vid Gislövs strandängar. De gingo i land och allt var glädje och fröjd för den rika skatt som väntade dem, men det var ju ännu en tid till julaftonen och väntetiden blev odrägligt lång. Äntligen var julaftonen inne och fiskaren tog sin ask och skulle ju nu gå till Per Nels Birta med densamma. Denna dagen var så lång att den ville ju ej taga någon ände och då solen var färdig att gå ner gick fiskaren upp på Dalköpinge bjered, där han bättre kunde se när solen var nergången. Detta skulle likväl ej fiskaren hava gjort, ty just i detta bjer bodde också en jätte, men av ringare släkt och dens kvinna var litet avogt stämd mot Gjällesläkten, ty de ville ej hålla till godo med "bjerejättegräbborna". Dessa tänkte nu spela jätten Gjälle ett spratt. Som nu fiskaren går där och inväntar tiden, går den ena av jätteflickorna ut i en ung sydskånkas skepnad och hälsar nog så vänligt åt fiskaren och säger: "var skall du gå i dag, skall du kanske gå till Birta Dörre me jättens fästemansgåva. Har du sett va grannlåt de är?" Nej, de har jag inte lov till, svarade fiskaren. "Ä, hur kan du vara så dum och inte se va de är för finheter du bär, det kan ju inte jätten se, ta du och öppna asken, så en kan få reda på vad det kan vara. Hur flickebarnet stod och flirtade med den ogifta unga fiskaren, så fick hon honom att taga upp locket av

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

asken. Nej, sicket vackert livbälte, det är ju av rödan guld och ädelstenar, låt oss knäppa det om den där purria rönnebusken, som står på åkanten, så att vi båda kunna se dess härlighet. Fiskaren blev kär i flickebarnet och ville knäppa det om livet på henne, men hon stretade emot med den förklaringen, att de båda två skulle nu i solnedgången se hur guld och ädelstenar skimrade. När mannen blir kär har ju kvinnan makten, så även här. Fiskaren tog då och gjorde som flickan önskade och knäppte det om rönnens stam, sen gingo de på litet avstånd för att bättre kunna beskåda härligheten. Rätt som de nu stå där och ser på det sköna bältet, vilket nu fiskaren vill gifva flickan, börjar rönnen att vagga fram och åter och rätt som det är drags den tjocka rotkorgen upp ur jorden och flög upp över ån mot skyarne dem de följde österut. Fiskaren blev i "Per grongs forronger" och stod och stirrade i luften efter sitt bälte. När han inte såg mera till vare sig den stora gamla rönnen eller bältet blev han hiskeligt arg på flickebarnet, men när han skulle se sig omkring var hon alldeles försvunnen och allt omkring honom mörkande natt. Han tänkte då, nu går jag miste om hela min belöning. Han ville likväl göra ett försök och går till Luckisten och finner stennyckeln, som han blivit underrättad om. Härifrån går han direkt till Gjelles dös och slår tre slag på locket och säger: "Mark opp lock Gjälles dös". Locket springer då upp av sig själf och han bliver då varse en sådan massa guld och silfversaker, att han i förskräckelsen sade "koss se mied". Han skulle så se sig tillbaka, så att det ej var någon som ville dela med honom. Han kom då----

Obs. Här är något mera om Gjälles dös som fattas i avskriften varför det bör läggas till Gjälle sägen.

----att bli varse en pog med röd pickelhuve, dito jolka och knäbyxor komma ridandes i flygande fläng på en vitgrå gåse med bitsel i näbben. Käkäk , Käkäk, Käkäk sa gåsen och det gick mot byn det värsta tåget hålla kunde ty den stod i ljus låga. Fiskarn utropade då Jusses Kors (Jese Kors) vilken schäss, men det skulle han ej hava gjort ty i det samma smal locket i lås vid att han nämnde Juse kors. Fiskarn gick dirikt i bäcken och sänkte sig och vattnet kunde ej sedermera gå över platsen mera än då det är vårflod. Der rönnen blev uppdragen med rötterna ur jorden är ännu tomrum i ån så att vattnet springer den dag i dag är, ner samma väg som fiskaren reste till sin käraste i Dalkövingebjired.

Birta blev sedan hon hört omtalas att hennes gamla älskare skickat present till henne, med den trolösa fiskaren, liksom litet besynnerlig och sorgsens till sinnes och dörrig och kallades sidan Birta Dörre. Hennes broder Sven Pettersson blev så rädd för Gjälles dös så att de andra byamännen kunde ej förmå honom odla sin jord mera i närheten av dösen.

Under den store stenen " sol och måne " i Gislöf bode en m an med två kulle barn.

M. 7141:11.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Stora silfverpänningar.

I tremarkabyaskälet mellan Fru Ahlstads, Domme och Markie bys ägor skall en gång för många år sedan hava begravts en självmördare. Han blev begraven med alla sina påhafda kläder, säger Per Persson, och således kom hela hans stora förmögenhet med i jorden. Ibland när det är vackert solsken tager han upp sina rikedommar, för att sola dem så de ej bli "mullede". Man kan då se dem ligga i en stor ormgrupps skepnad, vilken ligger och gassar sig i solskenet. För en del år sedan kom vid ett sådant tillfälle en man förbi. Som han förstod vad det var för ormar där lågo och solade sig var han väl inte kvick att kasta dit sin uppslagna "låmmaknif". Ormarna blevo med detsamma till en hög silver, av vilken han tog så många stora silverpängar han kunde bära med sig hem, men silverstångar skall det vara kvar en hel massa av ännu.

Sjunkemosse vären.

Den är belägen inom Hököpinge bys ägor å en mosse med samma namn. I källan brukades i äldre tider offringar ske midsommarsaftonen, då de samtidigt drucko vatten. Strax i närheten härav skall det hava legat en herregård, som varit bebodd av en mäktigt rik man. Denne hade bekommit sin förmögenhet på ett mindre ärligt sätt och för att få frid hade han på vissa år försvurit sig fri för själva hornpetter mot villkor att han under tiden skulle hava frid för honom. Efterhand som tiden närmade sig slutet blev den förnäme herrn allt mera ängslig hur han skulle bli kvitt den onde avgrundsfursten, vilken hotade att afhemta honom, där han satt på sin gård i all högönsklig välmåga. Han beslöt sig därför att förära en kyrkoklocka till sockenkyrkan, allt under tanken på att kunna återvinna Guds nåd och tillgift, så att den onde ej skulle få vidare makt med honom. Kyrkklockan beställdes och upphängdes i kyrkan under stora högtidligheter. Nu återvände gifvaren till sin gård under full tanke att vara helt och hållet kvitt den ondes förföljelse.

Vid upphängandet av kyrkoklockan hade han till all förargelse glömt att primsigna densamma, vilket han skulle hava gjort vid överlemnandet av den. En vacker dag då riddaren minst anade något, anlände den behornade potentaten för att avhemta sin ägendom, eftersom tiden var tillända-lupen. Riddaren fick väl nu inte brått till kyrkan, för att där söka skydd under dess invigda valf. Han hann så långt att han fick tag om sin gåva, men svårtepetter grep nu både kyrkoklockan och dess gifvare och slungade dem båda ut genom torngluggen bort i sjunkemosse kärret.

En lång tid efteråt fanns det ett par bönder, som hört omtalas att den vackra kyrkoklockan låg djupt nersjunken i omnämde mosse och de beslöto därför att söka komma i besittning av densamma. De stärktes vidare i tron att den var kvar i mossen, ty under dymmelsveckan hade både de och flera andra hört klockljud från en viss plats i mossen, där det var litet sumpigt. En torr sommar började de därför att gräva och det dröjde ej heller länge förrän de påträffade klockan. Just som de funno densamma, sågo de liksom en ängel sväva över kärret med ljus i handen bort mot byn och med detsamma stod hela byn i ljusande låga. De sprungo då allt vad tyget hålla kunde mot hemmet för att söka rädda vad räddas kunde. Framkomna sågo de ej spår till någon eld mer än det sprang en stor eldflamma från den ena längan till den andra över alla hus och gårdars ryggningar, som var i form av ett stort lakan och med detsamma låg hela byn i mörker. De blevo då glada i hågen att det hela på ett så lyckeligt sätt ändats och skyndade sig åter till sitt fynd i källan. Men o ve, klockan stod ej att finna, ty sjunkemosse vären hade satt sin skatt i säkerhet för alla vidare efterforskningar.

Den domme Hallingen och månen.

Det var en gång två som voro ute och gingo en natt. Den ene var en halling och den andre en skåning. Nu bar det sig att hallingen måste gå bort bak en buske. Rätt som skåningen stod, sade han, det är vacker klar måne, kommer där en man frå Skåne. Nej, det är vacker klar natt, frågar han efter sin hatt. A, ti o skit svarade han då. Kommer han hit, och hallingen upp och till att springa med byxorna hängande om ändan.

Lk 7141:12.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tomtegubbarna som spelade boll med guldkulor.

Gamle Per Perssons sägen om värpivetrollen.
På värpivebacken i Domme by Fru Ahlstads socken sågos det i gamla dagar några pusstingar, klädda i gula knäbyxor, vita strumpor, grön jacka och röda pickelhuvor med stora tofsar i, gå omkring backen och spela boll med några guldkulor vilka glänste i ögonen på alla som sågo dem.

En vacker månskensnatt beslöto därför tvänne dristiga drängar att söka förvärfva värpivetrollens guldskatter. Stilla och tigande gingo de därför dit och grävde i sitt anletes svitt. När de grävt sju alnar djupt ner i backen stötte spadan mot kassakistan, så det klingade i spadbladet. Med detsamma slog ett bloss upp ur hålet och vid att de då slogo upp ögonen sågo de en stor svart höna komma trafvandes, dragande efter sig ett stort hölass och körande ut med detsamma på själva kanten av hålet. Drängarne blevo förskräckta och sade: "koss for saran" och så grinade de, men det skulle de inte hava gjort ty med detsamma öppnade backen sig och hönan med hela hölasset trafvade in i värpivebacken genom den öppnade dörren. De sågo då ett i guld och silfver glittrande rum vari lågo stora skatter av guldklot och bollträd. Med detsamma stängdes dörren åter och ett väldikt brak och kras hördes från hålet och när de nu sågo dit var där ett väl sju alnars öppet hål ner till en kassakista, varpå satt en svart höna och sprutade eld ur gapet. Det hela varade blott ett ögonblick så var hela hålet jemnat igen och drängarne gingo tysta och flata till sitt hem.

År 1917 på sommaren påträffades vid grustagning en rund vacker rödgul stenkula, vilken jag nu har i min geologiska samling. Den låg väl sina fjorton alnar djupt nere på grusens botten vid leret. De gamle påstå att det var en av värpivetrollens guldkulor, som jag fått till min samling.

Då den döfve stuflade pilor.

En stendöv man var ute och stuflade /kapade/ sina gamla stubbepilor. Som han nu arbetade i sitt anletes svett, ser han en bekant man komma och övertänkte då vad han skulle svara på hans frågor, ty han tänkte att de som vanligt skulle bli i följande ordning och den frågande sålunda ej bliva varse att mannen var blivet döv sen sista gången de samtalat. Han tänkte då att första frågan skulle gälla vad han skulle begagna det som han arbetade på till. O skulle således på första frågan svara "ti yseskaf". Sedan vill han nog som förr låna mina "öj" /hästar/ vartill han undvikande skulle svara "den ena e i foll /med föl/ og den andra mäjtar ingenting". Sen vill han säkerligen låna min "eje" /båt/ eftersom han ej får låna mina hästar och därtill skall jag svara "den ä gammal og grå, oppstoppad me blår og har inte vad gägnes po femtan år". Sedan vill han säkerligen hava reda på var "stien" går hän. Dertill skall jag då svara: allt omkring "gäred" där borta. När mannen kom, hälsade han och sade "Si go da du" "ti yseskaft" svarade den döve. "Hur e de me dina dottra nu för tiden" frågade den ankomne och fick följande svar: "a, den ena ä i foll og den andra mäjtar ingenting". "Hur är det med din kvinna nu för tiden" varpå han fick följande svar: "A, hon ä gammel og grå og uppstoppt me hö og har inte vad begagnad på femton år". "Är du galen man eller har du fåd en för mied i vänstra bened?" "Allt omkring gäred der borte" svarade så den döve. Då den andre ej fick ett klokt ord av mannen teg han och gick hem.

Gåta.

Han var född före Adam
var ock till före christo pino historie
Han har stuft sträft skägg,
o spitsig näsa
Sporror på fötterna,
Hans kläder har många vackre färger,
de äro varken virkade eller sydde,
men passa honom mycket väl.

Gåta.

Der ligger en man på tusende rör
Han rovar in ti Niviör,
Tontilönta slepp knifsiör ud
Der springer en stor Sveddorm
me en stor sladderkäft i mungen.

Ordstäv.

Du ä långtänkt liasom myllarens ko, forr hon gick hem tre da för en de regnade.

Du skulle ha skam i en ask og skramla me i ställe. - Då de håller mycke alo och stök.

Gåta.

En ko og en kal og en
hal kal: Hur många ben
har Di? Svar: D har inga
ben.

M. 7141:13.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Vita Hästa.

I Stockholms Posten för den 16 Augusti 1801 omtalas:
Tasitus berättar att de gamla tyskarne hade åt sin Gud helgat ett visst antal hästar, som alla voro vita och förrättade ej annat arbete än att de vid högtidliga tillfällen drogo de heliga vagnarne.

Börringe klosterklocka.

När Börringe klosterkyrka skulle ringas in hade den ett så vackert rent silfverklingande ljud, att den hördes ända in i Sveriges rike. Klockegjutaren Rabbarihiska från Köpenhamn blev då så arrig på sin gäsell Pallijeps, att han stack ner honom med en stor knif strax utom kyrkan. På platsen sprang då upp en helig källa, och kyrkoklockan tog ett svängande horr ut genom kyrkotornets glugg och for rakt ut i ett mossekärr, som ännu kallas klockekärret.

Gäsellen hade nemligen ej lagt mera silver bland klockmalmen än han var beordat av klockgjutaren att göra. Mäster hade lemnat 16 lödigt silfver till gäsellen och därav blev klockans klang så vacker, så den hördes till ett annat kongarike vilket den ej fick göra. Det blev därför ej annat att göra för mäster än att söka få klockan upp igen, men kärrgubben ville ej släppa sin skatt och mäster omkom.

Börringebönder sökte kloke, vilka rådde dem att söka få två snövita tvillingekalvar vilka ej fingo smaka annat än söt mjölk och hasselnötskärnor, jämte gräs och hö, tills de blevo tre år gamla, då de voro starka nog att uppdraga kyrkoklockan. Under alla dessa tre år fingo de ej gå ute, då ej solen var ovan jorden.

På ett gammalt torp ute i skogen blev det icke långt därefter födde två snövita tvillingekalfvar. Bönderna hulpos åt att uppföda dem såsom ordinerat var. Då kalfvarne voro nära tre år gamla kom det en kväll, när pigan som hade kalfuppfödningen om hand, en gammal gråhårsman in i stallet och pratade med pigan. Hur denne stod och lekte med sin pickelhuve förvillade han pigan också, så att hon tyckte hela höskullen stod i lusan låga, varvid hon ropte: "ut, ut, ut me kallana, annars brinnar de inne". I hastigheten slapp pigan kalvarne ut, men då den ene av kalfvarna hade halva kroppen ute var det ej eld mera och pigan sökte genast få den delvis utkomna kalfven in i båset igen. Då nu kalfvarne voro tre år gamla skulle de ju spänna dem för klockan i kärret. Man fann klockan och hakade fast, men då den väl var till hälften på det torra landet stöp den ena kalfven. Samma gubbe syntes då stå på klockan, klädd i samma röda pickelhuve och knäbyxor som då han var i stallet. Han ropte då: haha! haha! haha! ellrädda kalen stöp och med ett brett grin sjönk klockan med den brustna trossen åter ner i kärret, där den ligger än, såvida ingen har tagit den sen.

Asaguden Thor.

På den tiden Thor gick här och traskade kom han en gång till Dalköpinge ån. I den tiden var det en mycket stor och bred flod, vilket ännu synes av dess stora bredd sydväst i Dalköpinge by. Någon bro fanns ej på den tiden över ån, utan Thor och hans följeslagare måste vada i vattnet över ån. Innan Thor gick ut i vattnet spände han starkhetsbältet hårdare om lifvet och stödde sin staf mot flodens botten. Loke och Tjalfve höllo sig fast i starkhetsbältet. När Thor och hans följeslagare kommo mitt uti ån, växte den så förskräckeligt att den sköljde över skuldrorna på själva aseguden. Då kvad Thor: Växx ej, vimmeromla då dig varde mig lyster i Jättars gårdar, vet du ej att min åsastyrka kan växa högt upp som till himmelen. Thor såg nu att uppe på högden stod jätten Gjelles dotter Ylffa med ett ben på var sin sida om ån och vållade dess stigning. Thor tog då en sten i åbottnen och sade: i os ska ja dämma" samt kastade mot henne. Thor hade den egenskapen att alltid träffa rätt, då han kastade dämde han till hela vattenfloden, vilken höll på att föra bort honom, men i detsamma fick han tag i en rönnbuske på åkanten, varpå han steg i land. Därav har rönnen fått sin läkande kraft samt ordstävet att rönnen är Thors räddning.

Odin.

Har sina hundar bundna i Odinslund vid Oslunda om en stor ek i vilken det synes en rand rundt omkring trädets bark. Odin släpper sina hundar Froedagsnatt, då de fara med honom i luften för att signa årets kommande växtkraft. Man kan då höra hundskallen och hästens frustande i luften. När de stå bundna vid eken äro de osynliga.

Sibylla spådde att under ett världskrig så skulle det uppväxa en björnebuske i Mosshöj sumpe på Jylland, så stor att fienderna vid nästa världskrig kunde binda sina hästar i den. Busken växte upp under Napoleanska krigen och är nu mycket stor.

Variant av Sa 510. M.7141:14

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Askaloddan med guldskorna.

Denna saga är ju förut i tryck, men ej som jag i ungdomen hörde den berättas av mor, vilken i sin ordning hört den av sin faster Gunilla Hansdotter född i Lilla Ahlstad 1802. Mor berättade den sålunda: Det var en mycket rik och förnäm adelsman, vars första älskvärda och blida maka dog och efterlemnade ett enda barn, en dotter vilken hade moderns vackra utseende och blida väsen.

En tid efteråt fann han ensamheten lång i synnerhet som hans dotter bara var årsgammal när hustrun dog, derför beslöt han gifta om sig. Hans andra hustru var en riktig markatta och gjorde allt vad i hennes makt stod för att söka undanrödja styfdottern. I synnerhet blev det svårt för styfdottern, när hon fick en halvsyster. Om en tid fick hon ännu en halvsyster. Nu måste styfdottern dagen lång gå i köket och släpa samt uträtta de gröfste och fulaste arbeten, som styfmodern icke kunde få någon annan till att göra. På kvällarne fick hon ej komma in i rummen till sin fader och halfsystrarna, utan hon fick sitta ute och värma sig i askehålet i köket. En kan ju tänka att "ebled faller inte lant frå träed", derför blevo ju, allt efter som halfsystrarna växte till, lika sin mor i sinnelag och utseende. I synnerhet var den älsta en riktig "apekatt" mot sin halfsyster och snäste och fräste som en arrig honkatt åt henne. Den yngsta hade något mera ärft faderns goda vilja, så den var något mera vänligt stämd mot sin halfsyster ehuru hon ej var så värst vänlig hon i häller.

Allt eftersom dessa tre systrarne växte till och blevo vuxna blev avståndet vidare dem emellan. Då styfdottern måste dagen i ände gå ute i köket och uträttade de gröfste och fulaste sysslorna sutto styfmoderns döttrar inne i fina bonade rum och broderade och virkade grannlåter, mellan de gingo i de stora speglarne för att syna sig huru vackra de voro. Men o ve, för vart år och dag de sågo blevo de allt mera fula. Deremot tyckte de för varje gång de sågo sin halfsyster, att hon växte vackrare och vackrare. Detta misshagade både styfmodern och hennes döttra på det högligaste. För att ej detta skulle synas fick styfdottern de gröfsta kläder och träskor samt en nattbädd i köket av grova sängkläder. Hennes egna döttra deremot voro klädde som änglar i mjuka siden och silkedräkter och lågo uti fina sängar och mjuka fjäderbulster.

Styfmodern visste att ställa så till att det tjenade till ingenting att hon beklagade sig för sin fader, ty då fick hon bara bannor. Ty det är ju som ordstäfvet säger "do di får stemor får di stefar osse forr stemoren har den ones mäjt over mannen".

Mången kväll satt hon derför grubblande och rörde om i askehålan under "ärnen" varför styfmodern och älsta halfsyster alltid tilltalade henne med ordet "askefis" men den yngsta styfsystern ville ej kalla henne så ille, utan sade bara "askaloddan" när hon kallade henne och för övrigt var hon ju något vänligare.

En kväll "askeloddan" så satt där vid askehålan och rörde om bland glöderna, för att hålla värme, kom hennes egen moder djupt besläjad och talte med henne och tröstade sägande att det är en övervinnlig tid, innan långt skall du skåda bättre dagar. Detta gav henne nytt hopp och hon gömde sin moders ord väl inom sig själv.

När som nu alla tre systrarne blevo fullvuxna och "gyftafäria" tänkte styfmoderns döttrar ej på annat än sina kavaljerer och stodo dagarne igenom mitt för sina stora speglar, där de kunde se sig i kroppsstorlek. De kammade och pyntade sig på alla vis, men inte blevo de ändå så vackra som halfsystern och några kavaljerer fingo de ej.

En tid efteråt hände det sig att kongasonen skulle hava stor bal och dertill skulle all fin och förnäm adelsungdom inbjudas. Alla tre systrarne blevo derför inbjudna, ty "askaloddan" var på sin moders sida t. o. m. utav förnämare adelsläkt än hennes halfsystrar. Det kunde ju likväl ej komma ifråga att askeloddan skulle kunna få medfölja. I gläjebägaren var det ju således litet malört, ty de skulle ju bliva mycket "sjunerade" om de gjorde sällskap till hofbalen med "askeloddan". Hon önskade ej häller själf att göra deras sällskap till hofbalen. Båda två helsystrarne talade inte om annat än hur de skulle kläda sig och hur de skulle uppföra sig på balen. Ja, de t. o. m. nu i sitt bryderi ville hava askeloddans uttalande om hur hon tyckte de skulle kläda sig så eller så och tilltalade henne, vilket var deras senare lycka, med all vänlighet. Askeloddan fick således mycket släp och slit för att hjelpa till med halfsystrarnas utstyrsel, med att tvätta, stryka, borsta och garnityrera till dem. Ja, hon till och med måste afgöra vilka klädningar de skulle taga på sig, ty hon hade god smak. Hon halp dem på alla vis med att kläda och utstäta sig och gjorde sin bästa flit därmed, ty hon erindrade sig sin mors ord, att hon snart skulle skåda bättre dagar. Ja, hon blev till och med hjerteglad när halfsystrarne sade: "Du skulle väl också gärna villa vat me po en hörna". Vartill hon svarade: "I ska inte gjorre narr ov mi; de kan jo inte passa forr mej". Ja du är ju inte riktet vand ve sådant svarade de tillbaka, då systrarne foro till hovbalen. Askungen följde dem ut och såg efter dem en stund, så gick hon både glad och sorgsen till sin plats framför askehålet. Mycket glad var hon för att systrarne för första gång i livet tilltalat henne vänligt, men ledsen för att hon så alltid skulle vara tillbakasatt. Som hon nu

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

sitter där och gråter kommer hon att slå upp ögonen vid det hon hör en röst säga "varför är du lissom min guddotter". Hon ser då sin gudmoder stå framför sig, vilken med detsamma frågte "du vill väl med på balen och se på". Ja, svarade då flickan. Gå då ut i haven och tag ett riktet vackert greskar, så skall jag hjelpa dig. Flickan sprang ut i trädgården och tog det största och vackraste greskar hon såg. Då hon kom in med detta sade gudmodern, lägg det på golfvet. Gudmodern vidrörde det så med sin staf och strax stod den vackraste karritt i grönfärg med snövita äkta silverbeslag och prydnader samt vackra glasdörrar. Gå nu efter mössefällan sade då gudmodern. Flickan sprang med detsamma och när hon kom åter med densamma vidrörde gudmodern mössen, eftersom flickan slapp dem ut, med sin staf och strax förvandlades alla sex mössen till sex ståtliga svarta hingstar, vilka strax stodo förspända karritten med silfverbeslag på de fina selarne. Vidare sade gudmodern till sin guddotter "spring nu åter ut i haven och tag sex kålblad med en mask på varje. Så snart hon återkom med kålblad och maskar vidrörde gudmodern dem med sin staf och strax stod det på karritten sex stycken livréklädda betjenter, varav två voro kuskar och de andra "passopp". De buro silfverhimlar över prinsessan då hon gick ut.

Nu är du väl nöjd med schäsen, sade då gudmodern till sin guddotter. Ja, bevars väl, den är ju så finfin såsom om den vore konglig, men ja har ju inga passande kläder. Jo det skall vi nog skaffa och med detsamma vidrörde gudmodern hennes grova kläder med sin staf och strax stod hon i den grannaste dräkt av grön i mönster stickad ylletröja, röd kjol och mycket vackert blommigt sidenliv och långrandigt förkläde med konstväfda band om livet, som hängde ner vid sidan och hätta på hufvudet. Allt överklätt med det vackraste snövita äkta silfver av maljor, kedjor, armklockor och filligramsknappar, där var ock ett skulle sitta. Och vid detsamma gudmodern rörde vid hennes stora träskor blevo de de vackraste och nättaste snövita silfverskor med filligramsarbete till ovanstycke. Som hon nu stod där i denna fina och dyrbara dräkt, tog hon sig mycket stilig och rara ut ty hon hade en mycket vacker figur, långväxt, smart midja och vackra bröst samt långt guldgult hår.

Nu är du färdig att resa till hofbalen, men för all del glöm nu ej mina råd. "Yfves ej och bli ej högmodig, ty det är till förfall och ringakta ej dina halfsystrar, ty alla skola de fira dig och ingen är på balen ståtligare än du. Men av allt så glöm ej mitt sista ord, att du skall vara här igen till klockan slår 2, ty då försvinner all härlighet. Flickan tackade sin gudmor och lovade hålla allt vad hon befallt.

Hon satte sig så upp i karritten och det bar av till kongaslottet upp för trappan varest sexhästar spannet stannade och två av betjenterna sprungo fram och öppnade dörren. Det blev en uppståndelse på hofbalen, ty alla skulle ju ut och se den fina nykomna prinsessan. Ja, själva kongasonen kom ut på trappan och bugade sig djupt för den okända prinsessan och han sände bud till spelemännen att de skulle spela upp en ingångsmarch, när hon inbjöds i balsalen. Så snart första dansen började uppbjöd själva kongasonen henne till första valsen. Efteråt fick hon dansa med alla de förnämsta ja, till och med självaste kongen. Emellan pauserna ville hon hälst sitta mellan sina halfsystrar, vilka hon mycket väl kände igen men ej de henne.

Kongasonen blev rent av förälskad i henne och bland annat bjöd han henne på de bästa frukter, som vuxit i kongliga trädgården och av vilka hon lät sina systrar smaka. Tiden gick fort och innan hon anade slog klockan tre kvart på två. Hon reste sig då ögonblickligen och tog med hjärtlig nigning afsked av alla och gick ut åtföljd av kongasonen, vilken bjöd henne välkommen åter näste kväll på bal igen liksom alla de andra. Inom ett ögonblick var hon i sin karritt och betjenterna stängde dörren och det bar av mot hemmet där hon steg av. Men då klockan slog två försvann all härlighet och prakt och hon satt åter i sin grova dräkt vid askehålan. Men i sitt hjärta var hon själa glad, ty det hade hon redan gifvet prinsen i sina tankar.

En stund efter kommo även halvsystrarne hem, ty sedan den vackra prinsessan reste var ej prinsen med i dansen och glädjen, han bara talade vänligt om den vackra prinsessan. Då nu halfsystrarne kommo och bultade på dörren gick askungen genast och öppnade och sade "va I har vad länge på balen" på samma gång som hon gnuggade sömnen av ögonen.

Du skulle varit med på balen, så hade du inte sagt att tiden varit lång, svarade då den yngsta halfsystern vilken fortsatte. Du kan tro att det kom en prinsessa som var så änglagrann, fin och vänlig, ja hon till och med satte sig mellan oss och lät oss smaka av de rara frukterna, som hon bjöds av utav själva prinsen och här skall du också få smaka något av det jag fick. Kongasonen uppvaktade henne förjemt och så snart hon reste blev han inte mera glad utan talade jemt om henne och vem det kunde vara. Det fanns ingen på hela balen som kunde gifva honom besked om var hon var ifrån eller vad hon hette. Askeloddan småsmilade och sade "a va hon i värklighed so vacker som du sior". "Ja du skulle säl vad og sett na, so skulle du få sett", svarade då den yngsta. "Ack, om jag hadde fåd lånt en av Era värdesklänningar, så kunne ja jo sodded i en krog og sitt po" sade då askungen. "Jo de skulle passe en askefis og varra po kongasonens bal de osse" sade då den älsta halfsystern, ty det är att

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

märka att den var ett "dövelskav liadant som stemoren". A du ska inte svara vår halfsyster på så vis, tillrättavisade då den yngsta, tänk den sköna prinsessan hon "äskstemerede jo og sidde og snacka me voss, ändo vi inte va po länge väge so förnäma som homm".

Askeloddan hade inte väntat ett så vänligt svar av sin yngsta halvsyster, men väl ett sådant som av den äldsta. Hon var likväl nu gladare än hon tillförene varit, när hon gick och lade sig att sova, för att drömma om sin första glädjedag i livet.

När det så åter blev dag, började ju båda halfsystrarna att tänke på huru vackra de skulle kunna kläde sig till kvällens hofbal. För att bli riktet bra (gick) gick den yngsta systern isynnerhet till råds med askeloddan, ty ändock hon hölls så illa hade hon medärvd smak efter sin moder, som var av ädel börd. Hur det ändå var så blevo båda systrarna mycket stiliga och välklädde, då de på kvällen foro åter till balen hos Kongesonen.

Så snart de voro resta gick askeloddan till sin askeholla och började att snufta och gråta. Med detsamma stod nu åter hennes gudmor hos henne och frågade om hon också i natt ville fara på balen, vartill hon jakade. Då skall jag åter hjelpa dig mot samma vilkor som i går kväll, men i natt skall du åter vara hemma till kl. slår 12, ty genast på slaget försvinnar all den härlighet. Askeloddan lovade att noga följa gudmorens förmaning. Gudmodern stötte då sin staf mot golvet och genast stod det en skjuts på gården ännu vackrare än föregående kväll. Karritten var överallt belagd med rödaste guld och seltyget på de nu gråblommiga sex hästarne voro uteslutande allt beslag av rent guld. Kuskar och betjenterna hade lika fin utstyrsel och betjenterna buro äkta guldhemmel över vagnen. Åter stötte gudmodern med sin staf mot golvet och med detsamma förvandlades guddotterns grova kläder till de aldra finaste med äkta sidenliv och persiska schalar allt rikligt behängd med äkta guldsmycken av aldrig sitt skönhet samt ytterst fina guldskor på fötterna.

Allt var ju nära ett ögonblicks verk och så satte hon sig upp i karritten varefter det bar åstad upp mitt för kongliga trappan, der nu hela kongliga familjen helsade henne välkommen, då betjenterna öppna dörren och hon utträdde under deras guldhemmel. Så snart kongen hälsat henne välkommen, uppspelade musikanterne en välkomsthälsning.

Halvsystrarne hunno nätt och jemt fram och fick se på detta ståtliga mottagande och de blevo så glada som om de kommo i sjunde himmelen, då denna utomordentliga vackra och sköna prinsessan sedan hon mottagets av de kongliga först av alla gick för att hälsa dem "tack forr i går".

Kongasonen var skäla glad och mycket älskvärd mot den okända sköna prinsessan vilken var så rar och ståtlig att ingen någonsin sett dess lika. Han uppvaktade henne jämt och ständigt, men så snart hon hade en ledig stund satte hon sig emellan sina halfsystrar varför de också voro skäla glada, ty derigenom fingo också båda två dansa vars en dans med kongasonen.

I glädjerus går ju tiden fortare än de tänka på och så även här och innan prinsessan visste ordet av var kl. nära 12, då hon lovat sin gudmor att vara hemma till dess. Hon ville derför med detsamma resa, men kongasonen hade talat så mycken kärlighet till henne och som han ovilkorligen ville dansa ännu en dans med henne, gaf hon motvilligt efter. Han dansade då så skarpt och prisis som dansen skulle sluta tog han och hurrade henne uppe i luften, så att båda guldskorna flögo av henne. Prisis som han slapp henne nappar hon fatt den ena guldskon i handen och på dörren. Så snart hon kom ut på trappan slog klockan 12 och när sista slaget utrunnet var all hennes härlighet försvunnen undantagandes den ena guldskon, som hon höll i handen vilken hon gömde under sina kläder. Af en osynlig makt bars hon hem till sitt hem.

Kongasonen hade upptaget den ena skon och kysst densamma samt skyndat ut samma väg, men hon stod ingenstädes till att finna. I klädlogen hade de sitt henne gå ut på trappan men vakterna hade ej sett henne och för övrigt hade de ej sett mera än som en änkelt klädd piga der smugit sig ut ur kongaslottets port. Då kunde hon omöjligen varit faren, men hon var och förblev försvunnen. Kongasonen tog emellertid noga vara på den tappade guldskon och talade ej om annat under återstående tiden av balen, än den underbara sköna prinsessan.

En tid efteråt kommo systrarne och bankade på dörren så att askeloddan måste ut och släppa in dem. Den yngre kunde nu inte tiga med den nåd det vederfarets dem nemligen att de till och med fått dansa med själva kongasonen och att den underbara och sköna prinsessan hade hållet dem sällskap även denna natt och hur utomordentligt vacker hon var, samt att hon till sist så hade försvunnit ur balsalen för att kongasonen dansade så hastigt med henne att hon tappade skorna.

Då har Ni väl också i natt varit belåtna med den okända prinsessan, som var så rar som du säger, svarade askeloddan.

Kongasonen sörjde sådant efter den underbara och sköna prinsessan att han lät utgå bud över hela sin faders rike om någon kunde giva besked på vem den okände prinsessan var eller också hade parskon till den tappade guldskon så att den passade fötterne, ty den ärnade han taga till äkta.

 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV U. 7141:17

Innan långt kommo ju också buden till askeloddans hem, ty hennes fader var ju utav mycket förnäm släkt. Båda hennes halfsystrar gjorde allt vad i deras förmåga stod att få skorna till att passa sina fötter. Den yngsta kunde visserligen få skon på sin fot, men passade gjorde den ju ej riktit och för övrikt visste hon ju att hon ej hade paret till densamma. Den äldre deremot gjorde allt vad i sin förmåga stod för att få skon på sin ena fot, ty då trodde hon att hon skulle kunna få kongasonen ej tänkande på att hon då kom med bara en sko. Ja hon till och med skrapade sin fot med skarpa knifvar men det gjorde ingen värkan.

De utsände buden undrade om det ej voro flera döttrar i huset. Jo, vi har en halfsyster sade då den yngre. Kalla in henne sade då buden, så hon också kan få prova skon. A den askefisen, sa då den äldre systern, va ska hon inge att göra. Styfmodern blev flyande galen, då hon hörde att askeloddan också skulle få lof att försöka skon. De utsände buden sade då att alla och en var, både den ena och andra av adliga döttrar, skulle prova skon annars gingo det dem olyckligt. De gjorde derför ej något hur "sprisprångande galen och vrinsk" än styfmodern blev ty askeloddan måste också in och prova guldskon.

Som nu askeloddan sätter sin fot i guldskon passade den som den enkom var gjord till hennes fot och så snart ombuden sagt att skon suttet på hennes fot förr, tog hon upp ur sin "lomme" den andra parskon som passade lika bra. Styfmodern fick med detsamma "dåndimpan" och föll avsvimmad till golfvet. Askeloddan springer ut i köket efter kallt vatten i en spann för att kasta över henne. Hon träffar nu sin gudmoder, vilken stöter sin staf mot henne och gratulerar hennes lycka, som nu skall taga sin början. Med detsamma är hon klädd i samma rika och fina dräkt som sista baldagen, men nu sitter det i alla guldsmycken de felande ädelstenarna och glindrar som stjernor. Spannen hon tog kallt vatten i var nu en stor och ovanligt vacker guldskål. Då hon kom in och slog vattnet på sin styfmoder och hon kvicknade vid igen, ser hon hur askeloddan under hennes domning blivet förvandlad från den ringaste till den förnämste.

Båda hennes halfsystrar kände då igen den förnäma prinsessan i deras halfsyster, som varit så vänlig mot dem på balen och bådo vid hennes fötter om tillgift för att de förut ringaktat henne så mycket. Askeloddan togo dem i var sin hand och kysste dem.

Den fina balskjutsen körde så upp för trappan, ändå finare och förnämare än sista balkvällen och innan hon tog avsked av far och styfmoder förärade hon styfmodern det granna guldstopet.

På det snart derefter ståndande brulloppet med prinsen var båda hennes halfsystrar närmaste brudpigor och efteråt skaffade hon förnäma män till dem också, så att de blevo rikets förnämste fruar.

Och nu leva de alla i glädje och kärlek var med sina, såvida de inte nu äro döda.

Som synes är ju denna variation helt annorlunda än den förut tryckta. Jag försäkrar att varken mor eller hennes faster Gunilla någonsin läst den tryckte. Och för övrigt alla berättelserna mor berättade i min barndom var helt annorlunda och naturligare än de jag sett i tryck, vilka tydligen äro s. k. förbättrade i riksspråk vilket ej passar efter gamlas berättelser. Hur många gånger mor än berättade denna så talade hon aldrig om någon glastaffel, vilket ju är onormalt i folktron.

Bl. a. variant av Aa 530. M. 7141:18.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Varggubben.

Berättad på 1860 av Pantzlerskan i Fru Ahlstad för min berättare N. H.

En konong hade varet ute och jagat i en skog och när han så på kvällen skulle köra hemåt blev de vilse och ju längre de körde ju galnare var det. Till sist när de kört i tre dagar voro de ej i stånd till att finna vägen längre och till sist kunde de ej häller få hästarne att springa längre utan de stodo alldeles som om de voro fastlåsta. Kusken gick då av vagnen och tog den vänstra hästens skygglär från huvudet och tittade mellan skyggläret och hästens huvud, då såg han att en varggubbe som var alldeles luden över hela kroppen och ett stort grått skägg som nådde honom ända till knäna samt dessutom ett långt grått hår. Denna varggubbe stod och höll vagnen. Kungen sporde då varför varggubben stod och höll hans vagn. Jo, svarade han, ty han var hungri och ville hava en av kungens skjutna harar. Kungen gav honom haren vilken varggubben åt upp med både skinn och hår. Så körde kungen igen och när de kört ännu en dag var det lika galet igen, hästarna ville ej gå längre. Kusken skulle ånyo se vad som fattades och såg genom samma huvudstol att varggubben stod der igen. Vad vill du i dag, sade då kungen när han hörde att gubben var der åter. Jo ja ä "sylten" och vill hava en råbock. Varggubben fick sig ett rådjur vilket han strax uppåt med både hull och hår. Nu körde kungen igen, men rätta vägen kunde han ej finna och så då de kört nära på hela natten var det lika galet igen, ty hästarna stodo åter stilla och gingo ej ur fläcken. Kusken tittade åter mellan vänstra hästens skygglär och huvud och såg då för tredje gången den hära lilla alldeles hårbeväxta mannen. När kungen fick reda på detta sade han, vad vill du varggubbe i dag? "Ja ä sylten ja vill ha mad" svarade då varggubben. Kan du visa mig rätt väg hem, så ska du få så mycken mat du vill hafva svarade då kungen. Ja det skall jag, kör bak efter der jag springer svarade då varggubben, så skall hans majestät snart vara hemma. Du kan inte springa som är så liten så skarpt som mina hästar utan sätt dig upp och åk. Nej kör mans Ni så fort Ni kan, jag reder mig nog svarade så varggubben.

Nu bar det väl inte av så att det glodde i töjed och hästarna trampade gnistor så att skogsträden syntes tydligt samt frustade så att eldslågorna slogo ut ur munnen. Snart var kungen hemma på sitt slott, der varggubben stod som att han ej alls gjort en sådan språngmarch utan han gjorde alla slags konster och upptåg. Kungen tackade honom och sade att nu skulle han få äta sig riktet mätt samt befallde sin munskänk att framsätta en god middag till varggubben. Under tiden varggubben åt gjorde han alle möjliga kromsprång och lystigheter, så att kungen utnämnde honom till konglig jöckelmakare.

Det hände sig nu att der skulle vara ett stort gästabud i kongaslottet och här skulle ju varggubben roa gäster, vilket han lovade kungen ty de hade blivit mycket goda vänner. Under gästabudet gjorde också varggubben så många lustbarheter att kungen blev mycket prisad och ärad som hade skaffat sig en så rolig hofnarr.

En tid efteråt fick kongen ofred med en granne och måste ut i krig. Han led nu inte säkert på varggubben att han blef kvar på slottet tills kongen återkom hem, ty mista honom ville han ej. För att ej varggubben skulle springa till skogs satte han honom inom sjudubbla lås, till vilka drottningen bar nycklarna och gaf mycket sträng befallning till sina bekentar att noga bevaka varggubben, så att han ej åter sprang till skogs. Men då katten ä borta dansa rötterna på boret, så även här ty att stå vakt förjemt var ju ingalunda nödvändigt, då det var så väl låst och ingen annan än själva drottningen bar nycklarna.

Kongen hade en son som nu var 12 år gammal och han sprang liksom andra barn och lekte boll, men bollen var av äkta guld och ej en sådan gammaldags hemmasydd av olika färgade "hossegarnstråde". Som nu kongesonen sprang och kastade sin boll på kongaslottets väggar och tog "lir" med bollen, kom han bort till der varggubben satt innestängd. Rätt som kongasonen kastade sin boll här råkade han kasta den genom den fönsterluckan som betjenten satte mat in till varggubben. Varggubben kaste bollen ut igen och var rolig så att gossen fick förtroende för honom och det var ju mycket roligt. Till sist när det varat några dagar och gossen inkastat alle sina bollar ville ej varggubben åter utkasta dem med mindre än att kongasonen öppnade dörren för honom, så ville han leka boll med kongasonen.

Ja kan ju ej öppna, svarade kongasonen, ty drottningen bär ju själv nycklarne på sig både dag och natt. Ajo det är ju lätt att skaffa dig nyckelen, ty drottningen "lyskar jo lussen ov di" liksom andra moror gör med sina poga och när du nu ligger med ditt hufvud i din mors /drottningens/ knä, så kan du ju lätt passa på och knäppa nyckeln av beltet och så komma ut och öppna. När du så får öppnat låsen så går du strax in och säger "mor ja troor ad der ä en stor lus som bider mi i nacken". När så drottningen söker att fånga den så knäppar du fast nyckeln igen. Då du så får gjort detta och blir av"lusked", så kom ut så ska vi hava riktet rolikt. Kongasonen gjorde som varggubben lärt honom och det gick både lyckelet och väl att han fick tag i nyckeln och låste upp dörrarne samt fick

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

sina guldbolla varefter han åter sprang till drottningen för att få fångat den stora lussen som bet i nacken.

När så nyckeln åter satt på sin plats i drottningens bälte så skulle kongesonen åter ut och leka boll med varggubben, men o ve han var nu ingenstädes att finna ty medan kongasonen åter satte nyckeln på sin plats hade han sprungit till skogs. Af rädsla vågade han ju ej att säga något och allting blev tyst tills det blev kväll och betjenten skulle giva varggubben mat, så var ju fågeln flugen ur buren.

Nu blef det ju stor uppståndelse på kongaslottet ty vaktarne voro ju vid lifsstraff förbjudna att låta varggubben römma. Drottningen måste genast sända bud till kongen att varggubben var försvunnen och dörrarne till hans fängelserum öppnade med falska nycklar, ty hon hade hela tiden buret nycklarne på sig. Det kom då bud från kongen att vakten skulle avlivas i skogen på så vis att hjärtat skulle utskäras på honom levande och tagas hem i en glasskål, såvida ej den skyldiga kunde upptäckas ty då skulle den "ho de vara månde" oförd röjligen avlivas på nämde sätt.

Nu kunde ej kongasonen längre dölja sitt svek, då han såg att både vaktarna och drottningen måste avlivas, ty låsen voro sådanna att de ej alls kunde öppnas med falska nycklar, han bekände derför allt hur han låtet varggubben förleda sig att vara falsk mot sin mor.

När kongen blivet underrättat härom tog han sig mycket när, men kongsord det var ju kongsord och derför var det ej att ändra och derför skulle ju nu hans ende son avrättas på ovannämde barbariska sätt i skogen.

Bödeln som skulle fullborda avrättningen var mycket god vän med kongasonen och beslöt derför att söka rädda honom. Utkomna i skogen föreslog han att som alla voro så fästade vid deras älskade kongason, så ville han gå avsides ut i skogen ensam och avliva honom och taga hjärtat med sig hem. De andra gingo gärna in derpå, ty de ville ogärna se på. Skarprättaren tänkte ju som så, blir jag bara ensammen med honom så skall det nog gifvas tillfälle att rädda honom "ty ju fler kocka ju sämra soppa og di djäklana kan inte tia me nåd". Som nu kongasonen och skarprättaren gingo utåt i skogen kommer det ett ållensvin vilket skarprättaren tog och utskar hjärtat av, samtidigt tog han löfte av kongasonen att han ej skulle rödja honom ty då voro ju både "dödens kattonge."

När allt var överståndikt kom skarprättaren åter med ållonsvinets hjärta i en glasskål och överlemnade det till de andra vittnena vilka buro hem det till kongaslottet, der det skulle förvaras tills kongen kom hem från kriget.

Kongasonen vandrade nu utåt vildmarkerna i skogen och när han vandrat i tre dagar utan både mat och dryck sjönk han avmattad ner på en tufva och somnade. Härunder drömde han att han nu var i lag med att leka boll med varggubben och hade det riktet rolikt. Mitt i drömmen vaknar han så upp och tänk här står nu varggubben bredvid honom. Kongasonen sade då varför rymde du från mig? Var inte rädd för du har hulpet mig ur din fars sjuåriga fångenskap, men nu ska jag också hjelpa dig men du måste vara min fånge i sju år, ty förr kan jag ej hjelpa dig och nu skall vi vara lika goda vänner, som när vi lekte boll. Nu skall du gå med mig hem i mitt slott och få dig lite mat, sen skall du om dagarne gå och "vuta" /vakta/ mina får på bergen. Då du går i vall skall du hava en stor grå kappa på dig så har varken sjukdom eller annat lappri makt med dig och om någon fara synes dig, så tager du och slår upp "kappsjångshuan" som hänger neråt ryggen på kappan så blir både du och fårna i samma ögonblick osynliga.

När kongasonen kom in i berget var det ett det finaste och vackraste kongaslott han kunde önska sig och varggubben var då en vacker prins. Väggarne voro utav renaste "sylv" och glas med guldförgylta bordar och lister. Dryckeskärl och matservis voro liksom skedar och knifvar av renaste silver och guld och allt annat i stil dermed.

Kongasonen och varggubben kommo nu mycket väl överens och allt gick både lyckelikt och väl. Om dagarne voro han ute och vaktade varggubbens får och så snart det syntes en räf, varg eller örn, så var det bara att han tog kappsjånshuvan på sig och då kunde ju ej vare sig rofdjur eller menniskor se eller fånga några får. Och var det så att något får förirrade sig från hjorden hade han en pipa till att blåsa i, så samlades alla fåren och gingo bakefter honom hem till berget. Då han skulle ut med fåren om morgnarna blåste han i pipans andra ända, så följde de efter honom. Han behöfvde således aldrig gå och driva på dem.

Då det så var gånget en liten tid, efter vad kongesonen tyckte, men i verkligheten nära sju år, så spordes det land och rike omkring att det fanns en kongadotter som var giftasvuxen och som hon var så förföriskt vacker och duktig samt den förnämste av alla släkter, blev hon ej fri från bejlare. Hon beslöt derför att uppföra ett högt berg utav bara glatta spegelglas med en vacker guldstol överst på glasberget. Hennes far lät då ett kongsord utgå kring hela verlden att den kongaprins, någon annan fick ej komma ifråga, som kunde tre dagar å rad rida upp tre gånger, utan att hästen snavade, till henne på glasbergets topp och få ett guldäpple av hennes egen hand skulle få henne till äkta samt halva kongariket.

Varggubbens vaktegosse hörde också dessa orden. Och som han var mycket god vän med varggubben sade han en gång till honom. Ja ä ju osse

 A.7141:20.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

en kongason så ja konne jo osse vad me po den derra täflingen om den sjöna prinsessan". "Du ska osse so la varre me" svarade varggubben.

När så dagen kom för den stora täflingen om sköna prinsessan hade dertill anmält sig en hel massa kongaprinsar och deribland även prinsen "af vargberg". Alla prinsarna redo och övade sig väldigt,och vackert utstyrde voro de alla i hopa, men prinsen "af vargberg" syntes ej bland hela skocken. Den ena efter den andra av prinsarne försökte sig att nå upp till sköna prinsessan, men så snart de kommit litet uppåt glasberget snavade hästen och glattade neråt. De togo då avsatts och satte av med full fart mot glasberget, men de var lika galet igen, ingen enda kom mera än några alnar upp så halkade de åter ner. Då första täflingsdagen var nära till ände syntes prinsen af vargberg komma ridandes på en fuxed hingst med skinande vackert bronsbeslag vilket högt övergick alla de andra prinsarnas ridhästprakt. Han red bara så sakta fram till glasberget vid vilket han stannade och såg sig omkring samt hälsade vänlikt åt alla, så lät han hingsten försöka att gå uppåt men lät honom glida ner igen. Detta gav ju anledning till gapskratt och löje hos de andra att den fina bagasaren ej heller kunde rida upp till sköna prinsessan. Prinsen af vargberg red då litet tillbaka och tog så satts och red vackert och stilikt upp och hälsade sköna prinsessan med en vacker bugning der hon satt med ett bronsäpple i handen, men det brydde han sig ej om att räcka ut handen efter, varefter han genast red ner för glasberget och bort igen. Kongen sade då, detta ser ju ut som om han skulle bli min svärson får se sen.

Andra täflingsdagen kom och alla prinsarne voro tidikt ute och övade sig väldeligen med att rida så att de kunde bliva första man att komma upp och få sitt guldäpple, ty de trodde att skjöna prinsessan hade guldäpplet i handen var dag. Men hur mycket de än ansträngde sig var det ingen som kom mera än halva vägen upp till prinsessan, så snavade deras vackra hästar och de slogo "ännekana" ner åt igen. Då andra tävlingsdagen närmade sig slutet kom prinsen af vargberg ridandes på en svart hingst med äkta 16 lödikt sölfbeslag på såväl lädersadeln som bitslet. Utan att bevärdiga dem andra med en hälsning till straff för deras spefullhet första dagen. Han red sakta fram till glasbergets fot varefter han satte en vacker traf derikt upp till sköna prinsessan och bugade sig djupt för henne men sträckte ej ut handen för att taga emot hennes sölfäpple utan red derikt ner och hem igen. Kongen sade då till sina herrar och ministrar, denna blir nog till slut min svärson.

Tredje täflingsdagen kom och nu gällde det ju rena allvaret, ty nu måste ju sköna prinsessan ovilkorligen hava guldäpplet eftersom ej "prinsen af Vargberg" besvärat sig med att mottaga något äpple av prinsessan. Alla prinsarne voro nu tidikt uppe och övade sig väldikt så att de skulle kunna rida upp till skjöna prinsessan och hava fått äpplet innan den derra prinsen af vargberg kom, ty han kom nog sent den dagen också. Alla deras försök voro likväl fåfänga ty ehuru de låtit sko sina hästar med diamanter i spikhuvuden så beto de ej fast i glasberget utan de halkade ner så snart de voro komna något så när upp till toppen. På avstånd syntes då åter prinsen af vargberg komma sakta ridandes. Som de nu ej hade något hopp om att kunna rida upp och få guldäpplet sammangaddade sig alla för att mota bort prinsen af vargberg, på det att ej häller han skulle bli den lycklige. Prinsen af vargberg tog saken lungt och red sakta rakt fram till den församlade lysande skaran, men så snart de fingo se honom blevo de rent förstelnade ty en sådan prakt hade de aldrig förr sett. Hästen som prinsen af vargberg nu kom ridande var en stor ståtlig gråblommig hingst med sadel av svingyllenläder med äkta renaste guldbeslag och med guldmila i munnen samt dessutom fullsatt med i renaste guld infattade ädelstenar av smaragder, rubinor m.fl. slag utav de ädlaste som fanns att skåde. Hela skaran som var samlad blevo som förlamade när de sågo denna väldiga prakt och veko ödmjukt åt sidan och lemnade rum i stället för att hindra honom. Prinsen af vargberg red lungt och ståtlikt med en förnäm nickning förbi skaran bort mot glasberget och i en ståtlig traf derikt upp till prinsessan samt steg av hästen och tog henne i famnen och gaf henne förlofningskyssen med detsamma han tog mot guldäpplet. Ja sade det, sa kongen till sina ministrar att den blev nog till sist min svärson.

Nu hade ju prinsen af vargberg vunnet den skjöna prinsessan och derför skulle det ju ställas till giftermål och bröllop mellan dem.

Kongen rustade nu till ett "hej dondrande brollop" vilket varade i dagarne åtta och sedan skulle ju svärsonen hava halva kongariket.

Till bröllopsdagen utstyrdes den sköna prinsessan i en dräkt utav baraste silke med smycken av renaste guld och ädelstenar för att värdikt kunna taga emot en sådan förnäm brudgum som vunnit hennes jaord. Ingen visste ännu var detta kongariket var beläget som hade en så förnäm prins.

Varggubben utstyrde sin "vuttepoj" eller prinsen af vargberg med icke mindre prakt vad både klädsel och ordnar beträffade. Bröllopsvagnen var en karritt gjord utaf renaste guld och silfver med glasfönster. Under brolloppet var varggubben med som gillesnarr och gjorde alla möjliga och omöjliga upptåg. Och när som de så voro ute och spatserade passade varggubben på att kasta den gråa fårakappan på brudgummen der han gick i följe med sin nyvigda brud. Folk som nu såg dem sade då :"å de är ju inte

 M.7141:21.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

nåd med det partied som prinsessan har gjord de ä ju ente nån ann än "fårapogen" som gick i bergen och vaktade får." Kongen ble galen och ville taga sin dotter igen. Vargegubben sade då efter jag nu gjort ett sådant spetakel med dig så skall du genast taga ditt svärd och avhugga mitt hufvud. Nej det vill jag inte, svarade brudgummen. Ja gör du inte det nu genast så är du olyckelig för all tid. Det blev nu inte annat för brudgummen att göra än att draga sitt svärd och avhugga hufvudet på varggubben. Så snart hufvudet trillade bort åt marken stod det två ståtliga prinsar. Den ena var ju brudgummen som åter var klädd i sin fina dräkt som var full av ordnar. Den andra befanns vara brudens bror, som för många år sedan försvunnit från hemmet.

Det blev nu en glädje utan lika för att brudens broder var återkommen från förtrollningen. I synnerhet gladdes gamla kungen och drottningen särdeles mycket och kongen gav sin son halva kongariket att regera över.

Som nu också brudgummen var löst från sin förtrollning tog han sin brud och svåger i den fina karritten och körde till sitt hem för att hälsa på. Svågarn tog då sin varggubbehamn på sig och sonen var klädd i den gråa "fåravuttepogskappan". Kungen kände ju genast varggubben igen och frågade varför han bedraget hans son. Varggubben svarade då för att både "du och ja og din son skolle bli lyckeliga". Kongen blev arg för att han sade du och drog upp sitt svärd och hugg hufvudet av varggubben så att det trillade bort åt gårdsplanen. Med detsamma stodo det då i kongliga mantlar och ordnar klädde herrar och en prinsessa lika nobelt klädd. Får jag presentera din son som du trodde vara död, men det var bara ett ållonsvinshjärta du fick i skålen. Och här är din sonnakvinna och jag hennes bror. När nu allt blivet förklarat blev gamle kungen och drottningen så hjärteglada att de ställde till ett stort gästabud, vid vilket skarprättaren fick sitta närmast de kongliga. Sedan gav han hela sitt rike till sin son och sin enda dotter till hans svåger. Och nu bygga de bo och lappa barnasko i var sitt kongarike. Och sen krypa de till hemla på havneskale rep.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M 7141:22.

stacka klöver

Två barn i stället för ett.

Nils Hansson berättar att hans far omtalade att det vid klöverhypning på ett ställe i Svedala hade en kvinna lagt sitt barn i en klöverhypa medan hon tillika med andra kvinnor och män voro i lag med att hypa klöfverna. Kvinnorna begagnade rifvor men männen tjufvar. När så arbetet på kvällen var slutat skulle modern gå och hämta sitt två år gamla barn som hon om middagen inbäddat i en klöverhypa. Döm om moderns bestörtning då hon på kvällen fann sitt barn i största glädje lekande med en jemnårig flicka vilka till alla delar både till storlek, utseende, hårfärg och klädedräkt utan och innan voro så precis lika att modern omöjligen kunde afgöra vilkendera der var hennes eget barn och då hon tog upp det ena gråt det andra och ville medfölja. Modern som var mycket förvånad hade till sist intet annat att göra än att taga med sig båda två smottingarna hem i sin stuga, der hon sedan väntade att någon skulle komma och afhämta sitt barn men der hördes aldrig av någon. Slutet blev att kvinnan måste uppfostra båda barnen och mannen sade vi får taga oss ann båda, ty vi kan ju ej åtskilja vilken der är vår egen.

År för år gingo och de växte båda och blevo kvicka och rara, men den ena var liksom litet tröjare att lära än den andra. De blevo komfirmerade och sen stora vackra tösor. Så en dag gingo de med modern i skogen föratt plocka vindfälle /bränsle/. Som de nu gingo der möter de en gammal och anskränglig käring med stripig skäggig haka och en riktig örnanäsa. Den som rådde om flickebarnen hälsade då och sade "de e vackert vär i da":"Ja men ä de so, men de va jo ett par sjöne tösabida du har me di". "Ja de går vell an" svarades tillbaka. Vims kan de varra? frågade så skogkäringen. Kvinnan omtalade då händelsen i klöverhypan och huru hon nu dragets med dem tills de blivet så de skulle själv svara för sig och hon hade hitintills ej varet så bekymrad för dem, men nu då de blivet vuxna voro det värre för hon kunde ju ej veta om de togo vare på sig själva och hon tyckte det skulle vara svårt om de kommo ut och de efter en tid åter skulle komma hem dubbla. Hon hade fått fostra två hitintill i stället för en men nu voro det ju mycket värre och eftersom hon ej visste vem av dem som var hennes egen kunde hon ej annat vara än som hon hittills varet en moder för bägge, men nu voro det henne tråkigare att ej veta vem der var hennes eget barn och hon hade ej hjärta att köra någon av dem på dörren ty det kunde ju lika så lätt hända att det var hennes eget. Flickebarnen hade gått med raska steg i skogen och plockat bränsle och voro således utom hörhåll. Den gamla käringen tog då till orde och svarade. Den saken är ju mycket lett avgjord när du näste gång skall baka och som huset ligger här i skogen är här ju gott om snoka. Så skall mor själf sätta i deg en torsdagskväll sen solen är nergången och flickorna äro i huset och lagt sig. När du så får satt baket i deg skall du tigande taga degkläded och lägga på degen och sedan gå ut i skogen och taga en snok så att ingen ser dig. Lägg den sedan ovanpå degen i baktråget och lägg sedan de andra degkläden över. Snoken rullar sig snart samman i en ring och njuter på den varma degen. När du gjort detta går du utan att hava tändt ljus och lägger dig att sofva. Innan det blir dager och solen är uppstigen skall du likväl kalla upp dina tösor och kommendera båda på en gång ut till baktråget för att älta degen. Nu gäller det att du noga efterser vilken af flickorna der ryser och blir rädd, ty det är din egen flicka. Den som deremot ej bär någon fruktan är backetrollets och då skall du säga åt henne att hon bör ge sig iväg till de sina. Det var förståss modern till den främmande flickan som gaf dessa råd, ty hon var också rädd för sin dotter att hon skulle beblanda sig med Evas efterkommande, vilket ej fick ega rum då hon var ung och fruktbar. Hon härstammade ju från Adams första hustru Lusie liksom alla underjordsfolk och troll.

Husmanskvinnan tänkte på de goda råden och så snart det blev torsdagskvällen satte hon sitt bröd i dek såsom den rysansvärde kvinnoskepnaden berättat att hon skulle göra. Allting gick lyckeligt och väl och snoken ringlade sig strax på bröddeken och låg och njöt av den behagliga värmen som gäsningsprosessen utviklade. Då det närmade sig morgonen kallade kvinnan på sina tösor vilka som en raket voro uppe för att taga i lag med dekältandet. De hade alltid varet de bästa vänner och voro mycket villiga i allt arbete.

Modern gick nu i spänd förväntan för att se vad resultatet skulle bliva. Den kvickaste flickan tog med ett rast tag det översta klädet av deken och smet bort på en stol. Men o i det samma ser hon snoken och gifver upp ett hiskeligt skri och är färdig att svimna. Den andra flickan griper ormen med bara händerna och smiter densamma utom dörren och säger "a va de nåd i den backen der mina föräldrar boer der e sona i hundratal, o sona har ja sett i flera hundra år." Så snart hon taget på snoken den hennes mor ställdt i kvinnans väg återkom hennes gamla minne sedan hon varet hos de sina i skogbacken der hon levat i århundrade, men blivet signad av sin moder att bliva ung och leva bland menniskor. Fostermodern sade då: "ja då kan du ju gå dit du har himma"och hon for halejs på dörren och de sågo henne aldrig mer, men fostersystern sörjde mycket.

M. 7141:23.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Bagarons grislan och ragan".

Min berättares Nils Hansson i Fru Ahlstad fader och gårdsdrängen hos landtbrukaren Nils Månsson i Lilla Svedala körde en dag för väl 80 år sedan och plöjde vid en backe kallad "Munkalundsbacken" i vilken det enligt gängse tro bodde underjordstroll. Som de nu kör der fram och åtar, fanns de vid en omgång utlagd, då de återkommo, en söndrig bakongsgrisla och dito raka. Då det blev middag tog gårdsdrängen dem med sig hem för att laga dem under middagsrasten. När det blev tid att ånyo taga ut och plöja tog han de lagade sakerna med sig och lade dem på presis samma plats som han taget desamma. Vid första plöjningsomgången voro de åter försvunna. Strax före kvällen när det blev tid att sluta upp med plöjningsarbetet för dagen låg det på samma plats ett vackert nybakat sigtebröd med en renrakad och stekt "råtta" ovanpå. Drängen sade då till Hans Jönsson /den andra drängen/ "vill du ha grisen, för kagan vil ja säl ha"? Nej får jag inte dela kagan me di, den som ser så god och vacker ut, så vill jag inte dela grisen me dig. Så snart de fått installat sina hästar togo de föräringen och skuro kakan mitt "itu" samt togo vardera hälften och den var så vacker och god så att ingen mensklig piga skulla kunnat baka den bättra.

Hade de ej hållet till godo och smakat det utlagde hade backetrollen blivet arge och lagd försåt för dem så att de blivet sjuka eller sönderbrutna i kroppen, vilket ofta hänt den som försmått dylika govor. Backetrollen ville annars stå på god fot med närboende menniskor, ty de behöfde varandras hjälp allt som oftast.

M. 7141:24.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Rim.

O här onser /oser/ bra
Får sack tack
Bra mat Lasse så koster de bra
Filljett, Mårten nobb o Ola Hult
Som tittar i månen efter 11 dagars
Skubba och Sven spiss.

Getebocken och Gossen.

En gosse skulle vackta en get i skogen men fick ej komma hem till herremannen med mindra han hade geten med sig hem, annars fick han ingen mat. Då det led mot kvällen och gossen började bli hungrig skulle han driva geten hem men den ville på inga vilkor lyda och det var just vad herremannen visste. Så hade det gått många gossar förut ty om de kommo hem med geten varje kväll under sommaren, så skulle gossen hava mat varje dag och då året var slut en vacker lön.

Då det nu led mot kvällen skulle gossen drifva hem sin get och den ej ville gå tänkte gossen, vänta bara du skall nog komma att lyda. Gossen gick till en käpp i skogen och sade "käpp vil du gid slå, gid vill inte hem gå o ja får ingen mad för än natten står stilla". Nej svarade käppen, ja vill inte gid slå forr han har mi ingen skade gjort. Gossen tappade ingelunda modet utan gick till elden och bad "Du eld vill du käpp bränne förr käpp vill inte gid slå o gid vill inte hem gå o ja får ingen mad för än natten står stilla". Elden svarade lika undvikande som käppen och sade varför skall jag käpp bränna käpp ej gjort mig skade. Gossen gick så till sjöen och bar samma bön sägandes. "Du sjö vill du eld släcka forr eld vill inte käpp bränne o käpp vill inte gid slå o gid vill inte gå hem o jag får ingen mad för än natten står stilla". Sjön gav samma undvikande svar som elden och sade varför skall jag eld släcka eld har ej gjort mig skade o.s.v. Gossen går då till stuten /oxen/ och bad denne om hjälp sägandes. "Du store stud vill du sjö dricka för sjö vill inte eld släcka" o.s.v. Stuten gav samma undvikande svar som sjön. Gossen går nu till repet och säger. "Du rep vill du stut binda for stut vill inte sjö dricka" o.s.v. Repets svar lika undvikande som stutens. Gossen går då till mussen och säger. "Du mus vill du rep gnaga för rep vill inte stut binda" o.s.v. Musen gav lika undvikande svar som de övriga gjort. Gossen går då till katten och säger: "Du katt vill du mus ta för mus vill inte gnaga repet o.s.v. Je mi litt milk so ska snart musen sitta i mina klöver. Gossen gick bort och mjölkede geten i sin vänstra träsko och gav det sedan åt katten. Så snart katten fått mjölken stack den efter mussen, mussen på repet, repet på stuten, stuten på sjön, sjön på elden, elden på käppen och käppen på geten och geten fortare hem än vanligt.

När nu herreman såg geten komma hem och gossen så lungt bakefter kunde han ej förstå vad det taget på geten som så lydigt gick hem om kvällarne. Gossen fick således både mat och sin lovade utlöning.

Lyde.

En kvinna skref något för en annan och tog ej något för besväret. En annan gång ville den som erhöll skrivhjälp bjuda kaffe på den andra, men hon ville ej dricka något. En tid efteråt födde hon ett barn vilket ej ville taga bröstet på sin moder men väl andras. Sedan modern lagt det till den kvinnans bröst som velat bjuda kaffet och barnet fått dia litet tog det utan vidare sin moders bröst. Kålrabbesmeens kvinne /Anne/ kunde bote sådant lyde. En kvinna som bodde vid Dommebäcken hade ett barn som ej ville taga bröstet. Modern hade sökt "Kålrabbesmeens" kvinge som undinerat att mormodern skulle lemna barnet till / om det var en flicka/ en okomfirmerad gosse vilken i sin tur skulle lemna det åt modern säganде "vaför försmår du din mors patte". Mormodern tog åter/åter/ barnet och det upprepades tre gångar. Gossen /min berättare/ fick av modern ett virkat förhäng och dito hossebån och till och med blommor invirkade.

När Svårtepetter lyrede herremannen.

Följande berättelse är tydligen diktat av hofveriskylldiga för att förlöjliga herremännens självrådighet. Berättelsen omtalar en herreman vilken icke ville bli vid sina löften, ty vad han utlovat för något arbete ansåg han sig sedan för stor att hålla och på så vis lurade han alltid sina bönder och underlydande torpare. Men en gång fick herreman tross på annat så att han blev klok på att det ej alltid gick an på det viset.

Herremannen skulle nemligen hava ombyggd en del av ett högt torn och vindbryggans grund. Det fanns ingen på hela godset som ansågs mäktig

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

till att utföra arbetet. Så en vacker dag kom det en röskäggig gammal man som var villig att uträtta arbetet till herremannens belåtenhet, dock mot vilkor att han alltid erhöll sitt livsbröd hos herremannen. Den gamla gubben blev antagen till arbetet och då han långt om länge hade allt fullbordat ville han ju inträde i sin arbetsaftals rättigheter, men herreman blev arg och körde honom på dörren med en stor knutpiska liksom han gjort med så många av sina underlydande. Detta skulle han likväl hava aktat sig för, ty den gamla mannen var ingen annan än själva hin håle. Utkommen om brohufvudet går mannen i en skog och strax efteråt kommer det ut en stor ilsken tjur och går upp omkring borghuset der den går och släppar kladd vid kladd. Herreman kallar på sina betjenter men de blevo strax rädda för tjurens ilskenhet och sprang ner i källaren och gömde sig. Herreman rusar nu själf ut för att köra undan djuret vilket nu går fredligt som ett lamm. Herremannen försöker att skrämma detsamma på flykten men utan resultat. Tjuren går bara och vänder bakdelen mot sin höge herre. Denna blir troptunnor rasande och sparkar till tjuren mitt i ändan, men det skulle han inte haft gjort ty meddetsamma fäster benet fast och herreman fick hoppa på ett ben efter tjuren, som nu satte rompan i vädret och bissade runt omkring slottet. Herreman svor som en tyrk men det halp ej, så måste han bege om nåd. Då stannade tjuren, den gamle lovade giva honom fri om han gav den gamla gubben det överenskommet var. Han måste nu stående på ett ben skriva på tjurens länd att gubben skulle få sitt återstående livsbröd och dessutom måste herremannen gå in på pockers villkor, att han efter sin död skulle flytta till hin håles bostad i haddes.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sk. 7141:26.

Skånsk beväringsvisa 1864. /Nils Hans visa/

Slegsvigs krigsvisa som Skåningarna sjöngo.

Min största önskan är det att vara der kriget alldra hårdas är
Der krut och kulor kring mig pipa
Hurra hurra jag måste lida.
Nu ser jag döden framför mig står
Hurra hurra jag måste lida.

Rim.

Skräddaren sad po spisen
Kogte gröd ti grisen
Brände opp sin röde rock
Norr gröden borgede o pysa
började skräddaren o nyse
Fram kom der en blingebock
Bocken började o stånga
Me sine horn so länge
So va gröden kokt nock.

So kommer fruarne so nett so nett.
So kommer klockaren i traf i traf.
So kommer prästen i galop i galop.
So kommer bonen hompenes o skompennes,
So kommer mannen me köllan me köllan.
Vilket allt efterhärmas med takten.

Skadden sider po taged
O snackar me sina döttra.
Wår ska vi ti vintern bo.
Vi fryser om våra fötter.
Jo vi ska resa ti Dannemark.
Köfve sko forr alle mark.
Troll trell piverkorn.
Katten blåser i silfverhorn.

Kisse Misse Måns
Hår va du i jåns?
Ja va bag om backen.
Slo min far i nacken.
Me en kringla.
So han dingla.
Me en kane so han dåne.
Me ett brö so han dö.
Me en kopp so han sto opp.

M. 7141:27.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Rövare.

På ett gåraställe i Skytts härad kom det på själva julaftonen en "vägskytt" för att låna hus för natten på ett bekant ställe som de hade här och der i landet. "Vägskytt" betyder ju resande lanthandlare vilka hade sina handelssaker i tvärsäckar vilka de buro över axlarna till skilnad mot vanliga kringgående lanthandlare, vilka hade sina handelsvaror i en rätt stor trälåda med stoppning på ena sidan å den som vilade mot ryggen, då de med läderrimmar knäpp den fast om livit. "Skemannana" voro en annan slags handelsresande vilka buru sina väfskedar i en lång och stor säck som de buru på ryggen, då stod den ofta en hel meter upp över hufvudet. Dessa s.k. "Skemannanne" voro också för det mästa från Vestergötland. En annan slags kringresande handlare kallades "Norrbaggar" vilka voro mera fruktade för deras trolldomskonster och dylikt. Strax efter att ovannämde vägskytt kommet på sitt bekante ställe kom det också en fin herre me öpped bröst en s.k. Norrbagge vilken också ville låna hus. Bonden som var en hjärtegod man gaf genast sitt tillstånd dertill och sade till vägskytten "I kann vell lia hos varandra i sommarstuan" /menade att de kunde ligga i en säng ute i salen/ till vilket vägskytten samtyckte. Både de främmande blevo, såsom alltid sed är hos sydskånesbönder bjudna på julaftonsmåltid. Efteråt skulle ju den fina herrn vara skantil och bjuda en rikted god pris snus på hela laget både stora och små. När han till sist kom och ville bjude vägskytten, sen alla kvinnorna också snusat av hans härliga näspulvor, svarade västgöten att han ville ej göra näsan till ett skitehus och ville på inga vilkor gå med att lukta på hans godheter, ty han hade redan förstått norrbaggens tankor.

Sedan lästes det såsom bruklikt var i gamla dagar några julbönor och sjöngs dito salmar t. ex. "Var hälsad sköna morgonstund" och "En jumfru födde ett barn i dag" m. fl. vilka sjungas julaftonen, ty enligt gammal tro börjar ju juldagen kl. 4 e.m. den 24 Dec.

Efteråt togs det ju fram mosebok som bonden fått i julklaf av stadshandlaren då han strax före jul varit i Malmö. Att spela kort om pengar ansågs ju i de flesta anständiga bondhemmen denna dag vara allt för helig så sådant kunde ju ej komma i fråga i ett bättra bondhem. Det blev derför bara att spela s.k. skämtspel t. ex. Knegtepas, Fiken, Gris, Skittemas, Ärelös, Til kungs, Snipp Snapp Snorr, Katt såväl tre som firbenede med och utan rompe, både enbens och trebens "hongaröf" och sedan det den var både "mågad, fejd, såned och majed" så började gäspas , nickas och jonblund göra sig påminta för alla husets innevånare ty Norrbaggen hade visst icke spart på bjudningarna av sin goda välluktande näsesnus och så snart bara gäspus började att komma bjöds ju värre för att hålla honom på avstånd, men det hade till följd att det dröjde ej länge för alla vilade godt i morfri armar. Då sade västgöten jag tror jag går ut och lägger mig också. Den fina herren som gick fram och åter på golfvet och rökte på en fin cigar svarade, ja det skall jag också så snart jag får rökt denna cigarr. Vägskytten låg ju redan då norrbaggen kom ut i salen och han "körde so det borre i sängetyged" då herren kom ut i salen. Men västgöten var full av "fasingen" han hade också en ficka på innersidan av skjortan vari han förvarade en revolver. Norrbaggen tänkte nu är det äntligen tid att börja, allt har nu gått efter önskan hela huset viler och "Massis gris dansar". Han går derför derikt bort till västgöten och tittar honom i ögonen och sade "nu har du änteligen fått ro, men vänta litt, så skall jag nock ge dig bättra ro och gick sen bort till sin väska och öppnade den samt tog ut en stor knif och vände sig om mot västgöten. Denne låg ju och snarkade lika förfärlikt ehuru han hade revolvern i handen. Som han der ligger ser han att nu gäller det liv eller död och så trycker han av revolvern då han riktat den mot norrbaggen. Skottet går derikt genom sängadynan och råkar den fina herrn i hjärtat der den kommar emot honom med löftat kniv och icke anar ett duft för än han faller i golfvet död ner under utstönande din jäkla lurifax. Västgöten sprang ögonblickligen upp för att kalla liv i de andra, men de sovo som "tröttkörde stude i en stallespilte" och han måste både "ryste" och kalla förgäves. Sedan tog han och slog kallt brunnsvatten på hufvud och bröst och fick på så vis liv i de starkaste. Då han nu ej var ensam började de att undersöka den fina herrns stora väska och funno den full av "gull o rälia stena" /Guld och ädelstenar/ samt en hel massa sulvbärare m. fl. finheter. Dessutom funno de en pipa till att blåsa i, vilket västgöten gjorde, och om en liten stund kommo två andra till fönstret och fråkte: har det lyckats? "Ja, men va tyss" svarade västgöten med förvrängd röst och så snart den förste stack in skallen fick den en "sinkadus av bismarekloddan så den aldrig såg solen mer", varefter västgöten drog in honom. Den andre gick det likaledes. På morgonen hulpos västgöten och gårdens innevånare att begrava dem i en gruskulle varefter de delade deras rikedommar. Västgöten blev sedan en så välsedd gäst i den bondgården, så att då älsta dottern blev 18 år gammal fick han henne till äkta och slapp så att vidare springa "lann o rige igennom" med handelspåsen. Och detta är "gussens sanning" för det har ofta hänt att rika sydskånska bondedottra blivet kära i "vegskyttarna" och gift sig med dem.

Kortspel

 M. 7141:28.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Rövare.

En heljdagsevtermeda eller närmare bestämd christihemmelsfärdsdag kommo det tre stycken röfvare till en bondgård i Skytts härad. De voro nog så artiga ja t.o.m. spelade de läsare, ty de begärde om de kunde få låna bibel och psalmbok medan de läste dagens evangelium och några passande versor i bibeln och psalmboken. Husbondefolken som voro kyrkligt sinnade ville att de skulle göra sällskap till guds hus men dertill hade de undanflyktor sägandes att de ansågo ej kyrkans präster för sanna gudstjenare. Husbonden måste på så vis gå ensam till kyrkan ty någon måste ju bli hemma, då det var främmande i huset. När mannen var gången och kyrkklockorna ringt samman till gudstjenst gick den ena ut för att vara spejare så att ingen skulle oförmodat komma dem på bar gärning. De andra två blevo inge hos kvinnan och då de der sutto och läste sade den ena I är nog bra rika. A det går ju ann svarade kvinnan i vänlig ton, men blev med detsamma storligen förvånad då hon med detsamma befaldes i barsk ton taga fram allt de de hade i guld, silfver och penningar, så de kunde få se huru mycket de ägde. Hustrun var ej född i "fjöntorp" utan hon behärskade sig med detsamma och sade att de hade ett förvaringsrum murad nera i källaren eftersom de hade en sådan ofantlig massa guld och silfver vågade de ej hava det uppe i huset eftersom det var halmtak och de lätt kunde bli eldsvåda och de kunde förlora alltihopa. Vill Ni derför vara venliga och gå med mig ner i källaren så skall Ni få se alltihopa. De läto inte säga sig detta två gånger utan voro strax redo att gå ner och titta på de lockande klenoderna. Kvinnan gick före ut genom köket ner och löfte upp källarelemmen och med artighet bjöd hon herrarna hava företre på trapporna. De voro så ifriga att de läto lyra sig ändock det var neråt trappor. Så snart de voro nerom källarlämmen slog hon den i lås och satte en hel del tyngder på densamma. De två tjufvarne voro således gångna derikt i en råttfälla ty det var en gammal obrukbar källare,som var full av råttor, eftersom den var uppbyggd av stora gråstenar utan fönster med grova jerngallar i luftgluggarne. Så snart dessa två var oskadliggjorde sprang kvinnan och sonen och låste alla dörrar och skrufvade säkert fast fönsterluckorna. Just som allt var färdikt slapp kvinnan sin son ut på gården för att han skulle springa efter folk. Utkommen låste kvinnan över sig själv. Utom porten möter gossen den andra röfvaren som började ana oråd eftersom det dröjde så länge innan de kommo ut till honom med röfvat gods. Röfvaren röt åt gossen var hans kamrater voro eftersom han hörde nödrop och sprang efter gossen vilken han upphann inne på gården vid bihaven. Han hotade gossen till livet om han inte genast oppnade dörren och sade var hans kamrater voro. Som gossen stod och "slo flabb" med han tager han fatt om fötterna och hurrar honom runt hotande slå hans hufvud mot ett stort päronträd. Gossen svarade då han hurrat honom ett varf att han kunde nog slå honom ijäl, men han trodde ej att han hade hjärta dertill. Han blef då arg och skulle lägga i en svängning, då han fick riktig fart på gossens hufvud mot trädet för att krossa detsamma. Presis när svängen började hugg gossen tag i en bihätta vilken han fick på sitt hufvud, men bikupan trillade bort mot röfvaren och på ögonblicket voro alla bina på honom. Av farten flög gossen långt neråt gården der han kom att ligga med bihättan över huvudet. Rövaren måste rumma fältet med detsamma ty dens lukt tålde ej bina utan stungo honom ebarmeligen. Gossen som låg på gården avsvimmad med hättan som hatt rörde de deremot ej ty bina äro fina på lukten och rörer ej dem vars lukt de känna till. Utkommen om porten hör han de innestängdes nödrop på nytt och här äro gode råd dyra, ty tiden närmar sig att kyrkofolket skall komma. Rövaren måste trots de smärtsamma bistyngen söka rädda sina kamrater. Han ser nu en luda utbyggd åt norr över den utom väggen utskjutande bakongnen. Som en raket är han uppe på dess tak och klättrar så upp till skorstenen för att kryva med hufvudet före ner genom densamma. Kvinnan hade på den öppna eldstaden en gryta full med kokande spirekål /den första om våren växande kålen/ vilken skulle vara till middagen. När skorsten längre neråt började att vidga sig körde röfvaren med en hiskelig fart ner genom den av den glatta "torvaringasoden" /torfven gifver vid eldningen i öppna skorstenar en spegelglatt svartglänsande sot som ränner så att den droppar/ på hufvudet rakt ner i den kokande kålgrytan. Och så snart han så föll "kullerbötte" af densamma ner på köksgolfvet fick han sig en "sinkadus mitt i planeten av träbismarekloddan så han så sju solar och ni månar". Efter allt detta var ju också den tredje rövaren oskadliggjord.

Mannen kom strax efteråt hem frå kyrkan. Då han såg sin son ligga död på gården rusar han in i stugan och säger till sin hustru: här husåles vår son ligger död på gården och bikupan är ikullvällt. Ännu mera bestört blev han då han hörde vad slags gäster der varet.

Strax efter kom sonen in genom stugudörren men han var ganska medtagen och måste lägga sig till vila, men de sågo ju att någon vidare fara för honom var det ej. Mannen prisade då sin kära hälft och sade "du e endo dockti mor de hadde inte vad vims käring som hälst som konnat reda sig här".

De togo nu och tätnade källaregluggarne och ledde ing genom vattenavloppsröret svavelrök så de kvävde de i källaren innestängde, varefter de begrovo dem alla ute på allmänningen ibland stenar och baskabråte. Efteråt togo de allt deras myckna tjufvagods bestående av guldsmycke och silfverbägare och skedar.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

M. 7141:29.

Snapphanar.

Kommo en gång vid jultiden till Ugglarp Anderslöfs socken och till Hans Olssons gård öster om den stora rännan. De voro fem stycken vilka utan vidare björnade in i stugan och hälsade samt satte jevären i krogen vid dörren, varefter de begärde fram mat och brännevin. De bjödos riklig förtäring och allting var glädje och gamman, men de var en gräbbebit som de ej observerade vilken listade sig ut genom fårahuslem och sprang ner i den djupa rännan och kom således efter folk. Mat, brännvin och det goda julaölet smakade dem godt och som de ej saknade några av husets innevånare sutto de i godan ro. Tösasmullan som gick och passade upp snavade olyckligtvis i bråskan med ölkannan och överstänkte på så vis fängkrutet på jevären med öl men det togs på skämt ehuru tösabiten gjorde det med full flit. När de då voro riktet mätta och glade ville de klappa om den vänliga tösen och hon lockade dem så ut i försåt i ett annat rum. Medan detta stod på hade gräbbebiten fått sammankalla en hel massa folk och eftersom balejet stod i högan flirt hörde ingen förrän de voro omringade och inlåsta samt sedan dödade och begravdes i ett "lagoll" /sädesgolf/. Den ene blev först pinad till att bekänna var de hade sin "bola" /bostad/ vilken var i en stor mörk skogsbacke vid Gillesgrufvan. De hemmavarande röktes ut med att elda med långhalmkärvar vid stora utgången och eftersom de kom ut genom lilla utgången blevo de ihjälslagna. Sedan alle voro dräpte togo Ugglarpsborna all deras rikedom i silver och guldsaker samt kopparkärril. Ett stort kopparkärl skall sedan under längre tid derefter funnits på gården.

Skovmannens

kläder är lik barken på boketräden. Hans qvinga "skovsnufvan" har vackert utslaget guldgult hår och stora patta /bröst/ vilka hon slänger upp över axlarne när hon springer. Företill är hon mycket förtjusande att skåda men bakifrån liknar hon ett håltomt "bagetru" og har en lång rumpa. Hon är klädd i röd stickad tröje med grönt livstycke och blå kjol och långrandigt förkläde. Hon rider på en hvit hjort. Skovmannen brukade gå in i en stuga, som låg på Gillesgruvebackens nordvästra hörn, och värma sig när de bakade. Moran sade då en gång till honom då han stod och "tran" /trampade/ på "bränned" "I får flytta jer litt":"Aja" svarade skovmannen. "I e nock bra gammal nu" frågte då mor Nils Hans. "Ojo böged har vad skov tre gånga o de har vad ager tre gånga, men vi har hela tiden bod onger de darne träna som vuxer norrforr me grenane o derforr e di so gamla so gamla som gadan o min kvinga bruvor o sidda oppe i den gamle krogede egefurran i grydeskoven och spinga po sin slände vår natt do de e måneskinn o de har i vell osse sett.

Skovmannen stod på mycket god fot med ortens husmän ty han försåg dem rikligt med "vingfellebränne" /vindfäldbränsle/ vilket han också bar fram till de ställen han fick lov att gå in och värma sig under kalla nätter, då han också passade på att laga sin spis.

På ovannämde ställe brukade han ofta gå in om natten för att värma sig och steka "poggor" /grodor/ i "kakkelonsschåsan". Eftersom han kunde gå in ändock de låste dörrarne tyckte de ofta det var rätt så otrefligt.

En vacker dags eftermidda kom det två "sjemän" /"väjskytta"=vestgötar/ som sålde "vöfsjea" och de hade också en björn med sig som de läto göra konster mot pängagåfvor i deras hattar. Västgötarne ville låna hus över natten, men mor Nels Hans hon sade att det gick nog inte ann, ty skovmannen brukade gå in der om nätterna och steka grodor och då skrämde han livet av västgötarne. Vi äro ofta lesna på att skovmannen så der utan vidare kommar in i vår stuga men der är ju inte att göra vid detsamma, ty ändock vi låsa alla stanns om kvällarne så går han in lika bra utan att en dörr öppnas. Vill ni vara kvitt skovmannen frågade västgötarne? Ja om vi kunde så hade det ju nock vad bäst nu sedan vi fått litet bättra om det. Han har visserligen försett oss med "vingfälle" så mycket vi behöft att ellda upp och om kreaturen varet utkomna i ett kärre så har han alltid varet tillreds att hjelpa upp dem igen eller också gifvet eko i skogen så vi förstått att det var något galet på ett eller annat vis. Får vi nattlogi så skall vi nog skrämma skovmannen så han ej så der går genom lyckta dörrar och så har Ni ju ente förnärmat honom så Ni kan ju stå på lika god fot med honom framdeles. Västgötarne fingo så nattlogi i stugan eftersom de försäkrade att de ej skulle släppa den sista och taga till haraflykten. Björnen bande de i kakelongsfoten samt hänvisades till att ligga i kakelongsbänken. När så klockan blef mellan 10 och 11 på natten var skovmannen i stugan med en stor tvärsäck full med vackra grodor vilka han började att steka i schåsan ovanpå kakelongnen. Björnen började att brumma, men skovmannen sade "tolla di kise so ska du få stej". De stekte grodorna luktade gott i björnens näsa och han slök dem jämt eftersom skovmannen stekte dem. Till sist tyckte skovmannen att det gick för långt då han ej själv fick några och gav så björnen en "törrbagge" i stället som var kommen med bland grodorna. Tordduveln bet sig fast i björnens tunga och den började

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

och brumma varvid skovmannen sade: "ja du ska ente varre so sluen på slån so du sluvor törnbaggor". Björnen blev galen och for på skovmannen och di kom till att bollfegtes om i stugan. Ehuru skovmannen var stark måste han likväl till sist rymma fältet sedan björnen var närapå "skattemaved so tångan hängde långt utom munnen.

En lång tid derefter var Nils Hansson ute i skogen der han ser skovmannen komma smugande i ett tjockt busksnår. Goda min gamla vän tack för all den många "vingfälled" ja har fått i år. Skovmannen kommar nu fram och hälsar da ty han kan ej säga -go-. I kommer ju alldrig och värmar järnu för tiden mer sade Nils Hansson. Nej jag "tors inte" du haddejo skaft di en sådan "rälętt arig kis" har du den inu? Nej den dö etter "bollfegtningen me järn" men han fick fyst sju "kjellinga" som e mije argsintare. Ja då törs ja aldrig gå in ti järt mer men för du alltid varet vänlig och inte rört mina kära lövenes löfhyddor /bokarne me hängande grenar/ så skall du aldrig tryde bränne så länge du löfver.

Om snoken.

En man lade sig en gång vid torftagning i Ugglarps ljung till att sova middagssömn på ljungen. En snok passade då på medan han låg och sov med öppen mun, att krypa in genom munnen ner i magen för att taga sin bostad derstädes. Då mannen vaknade kände han hur det var levande i magen. Kvingan måste springa efter en kruka mjölk och litet dricka, med vilket hon gav sin man i små portioner så det ostede sig i munnen, för att på så vis locka snoken upp igen med ölosten. Mannen blev under hela sin livstid hes och kom att kallas "Hese Snoge Jens".

Storken och Snoken.

Två storkar gingo en vacker och solig sommardag vid Lilla Ahlstads by krattele och spegade efter gott. Rätt som det var tog ena storken en snog i sitt näbb och vispt var den nera i innanmätet, men det dröjde icke länge förr än snoken kom levande ut bakvägen. Denna storken slök snoken på nytt men samma resultat. Efter tredje gången passade den andra storken på snoken och sedan han slukat den för tredje gång måste snoken bli kvar. Derför säga de gamla att storken har blott en tarm och det ränner helt igenom honom tre gånga.

Göinge resan.

Det var en dom göinge som var kommen ner på "syngerslätt" med sitt stie och pompelass. Som han nu kör der och var storkroed möter han ett ekipag, vilke skreko "kör undan". Ja kör ongan så fort ja kan svarade göingen och när de möttes gav han dem på "skryntan" med sin "snärteklyns" och det så att örat sprack. Den mötande var ingen ringare än själva kongasonen och när han var kommen hem anmälde han göingebobben föe sin betjening vilka snart spårade upp vem han var. Det dröjde derför ej länge förr än han blev kallad till kongaslottet för att svara för sitt domdristiga tilltag. Hadde ja vist att det var en kongeson hade ja ente gjort det. De va märkeligt har inte kongen så stor lön att han kan ha råd att kläda sina söner bättra, så man kan känna dem från vanliga bönder. Ja trodde ad de va en av sydskånes storbönder etter som han hadde en grå kappe på sig. Göingen fick 40 par ris och 8 dyngs vatten och bröd.

"Lögtegubbar".

I Ugglarps by kom en gång en lycktegubbe in i förstugan och slog tre slag på en kista så det rangade efter det. Mannen som bodde der såg då hansen for åstad att "Johemalaren" som "lögtegubbarne" kallas för bestod av ett menniskoskelett och att det skinde mellan "siebenen" på detsamma då den for av mot skogen, under vägen dit buckede han sig flera gångar när han skulle slå ner rätta skällstenar. Sedan reste han sig åter upp och guppade över ett die mot Ålholmen.

En lygtegubbe i skepnad som en tidning kom mot vind en gång över nr 6 Fru Ahlstad och styrde kurs mot Ahlstagården och stannade vid köksträdgården, ryggtaren på gården mötte honom och det blev alldeles ljust.

Lakans Eld.

Från Axeltoftatorpet vid Markie mölle såg för flera år sedan en lakanseld stort som ett lakan som svävade mot vinden. När åskådaren kom hem till Ahlstagården mitt om natten gick hackelsevärket som om de voro i lag med att skära hackelse.

Variant av Aa 922. M.7141:31.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bengt Möllare.

På sina gröna porta hade han med hvita bokstäfver låtet pränta: "Här vilar Bengt Möllare udan bry och besvär". Kongen var på resa i landet och kom till att observera inskriften och stannade sin svit samt gick fram och fråkte om han kunde få malet. Bengt Möllare som låg på sin soffa sade utan att ens resa på sig "sätt säckarne vid kvarnfoden". Sedan kom Bengt Möllare likväl att se att de voro klädde i mantlar och höga hattar. Bengt Möllare blev härefter mycket sorgsen till sinnes och ännu mer när han en tid efteråt mottog ett stort brev med order att infinna sig på kongliga slottet.

En lärling, som hette Petter sade: Ja tycker mäster ser så sorgsen ut va felar. A jag har fått årder att infinna mig hos kongen och svara för portinskriften. Va får ja sa Pelle, vilken gick så tort me de och förövrigt hölls för en bobbe, men han va så hundan inte de udan en inpiskad kanelj: om jag tar upp till Stockholm och kongen och gottgör det derra. Ja vill åtminstone ha jär inda dotter. Möllaren hade ju inte annat att göra än att gå in på afären och dottern blev hjärtansglad för löftet, som hon trodde Pelle nog skulle utföre.

Pelle reste med detsamma sådan han gick och sto med sina melede kläder. När han kom fram till kongeslottet var förste salen full av fina damer, men Pelle barka in me desamma och de veko undan såsom "sni for sola", och Pelle anmälde sig till svars.

När han nu kom ing för kongen sade kongen kan du nu gissa rätt på frågor ger jag dig det efter.

Den förste frågan var "Hur djupt är der i havet?" Ett stenkast blev svaret. Den andra frågan den blir varre "Kan du räkna ut hur många sandskorn der är i havet? Får ja ett krid, sa Petter och lade sig ner på det fina golfvet och räknade och ritade och till sist gav han kongen kritet och frågte om någon kunde räkna längre, der var dillioner m.m. Nej, måste då kongen tillstå att det var ingen som kunde mera. Kan du gissa vad jag tänker på fråkte kongen? Petter stod och tittade i luften, till sist svarade han och sade: Kongen tänker att det är Bengt Möllare, men de e gu hans dräng Pelle. Alla klappade då Pelle så melet rökte ikring och kungen gaf han en stor summa penga, sen reste han hem och fick kvarn och möllaredottern. Och nu bygga de bo og lappa sko och har roligt båda dag och natt.

M. 7141:32.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Holger Dansk.

Sägen berättad av smed Hallén efter hans moder.

På Hickeberga gård bodde för många herrans år sedan en rik herreman som hette Nils Hack och han var gift med den sjöna "Talie". På grund av hennes sjönhet blev kongen av Danmark betagen i henne och ville äga hennes gunst ändock han hade sin vackra drottning i livet. Talie avviste alla kongens ynnesbevis och levde sitt liv rent och heligt. Kongen beslöt då att hemnas på grund av hennes kallhet och gick dervid mycket listigt tillväga och lät anklaga hennes man som han beslöt att rödja ur vägen för att hans uppsåt skulle kunna krönas med framgång dömde han Nils Hack att halshuggas och hans hufvud föll på Hälsingborgs torg. Den unga sjöna och vackra änkan aviste likväl alla kongens närmande och framlevde sitt liv i fromhet och stillsamhet. Gården försämrades märkbart efter mannens död på grund av att hon ej kunde sjöta densamma som den borde. Så en dag kom en gammal krigare till kongen och ville hava någon sysselsättning. Kongen rekommenderade honom som förvaltare av Hickeberga gods och trodde därigenom att han skulle få bättre lycka med sina ynnesbevisningar mot den vackra änkan. Holger Dansk skjötte nu godsförvaltningen så att allting blomstrade och gick framförre igen. Då kongen märkte att Holger Danske hade bättra lycka med änkan än han beslöt han att även rödja honom ur vägen och reste till Hickeberga som en landskapsmålare för att utforska förhållandet mellan änkan och Holger Danske. Som kongen nu satt och målade kom änkan ut för att se på dukarne och då passade kongen på och frågade hur det nu gick på godset. Härtill svarade änkan att Holger Danske skötte godset så bra att de förtjente så mycket att de nu kunde lösa all uppkommen skuld och att hon ämnade taga honom till man. När Holger Danske hemkom och änkefrun omtalade vad målaren frågade efter anade han strax att landskapsmålaren var kongen själf och att han nu var såld till olycke. Det dröjde ej heller länge för än kongen låt kalla Holger Danske till Köpenhamn och anklagade honom som sin reval och dömde honom till döden och avrättade honom.

Har ingenting att göra med gängse Sägner om den H. D., som sover i källaren under Kronborgs slott för att en gång vakna och rädda Danmark ur högsta nöd, och vars namn, Ogier le Danois, först är känt från franska chansons de geste.

M. 7141:33.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Vad skall frun ha till mats på första dagen?
En jongfru i min famn den tager ingen ann.
Vad skall frun ha till mats på andra dagen?
Två fiskar i min damm. En jongfru i min famn
den tager ingen ann.
Vad skall frun ha till mats på tredje dagen?
Tre skeppar korn. Två fiskar i min damm.
En jongfru i min famn den tager ingen ann.
Vad skall frun ha till mats på fjerde dagen?
Fyra härliga svin. Tre skeppar korn o.s.v.
till hela ramsan är utsjungen.
Vad skall frun ha till mats på den femte dagen?
Fem flana värar, fem flana får me vär väre, fem
flana lom me vär väre. Fyra herliga svin. o.s.v.
Vad skall frun ha till mats på sjette dagen?
Sex år! Fem flana värar, o.s.v.
Vad skall frun ha till på sjunde dagen?
Sju år, Sex år. Fem flana värar, o.s.v.
Vad skall frun ha till mats på åttonde dagen?
Åtta gångare grå me guldsadlarne på rumparne
står svits svats långt derifrå. Sju år, Sex år, o.s.v.
Vad skall frun ha till mats på nionde dagen?
Ni feta ornor, ni feta sör me vär orne
ni feta grisa me vär so. Åtta gångare grå o.s.v.
Vad skall frun ha till mats på tionde dagen?
Ti tjura, ti kör me ver tjur, ti kalla me vär
ko, Ni feta ornor, o.s.v.
Vad skall frun ha till mats på elfte dagen?
11 Byar, 11 gåra i vär by, 11 stuor i vär går
11 sänga i vär stua, 11 pior i vär säng,
11 dränga ti vär pia. Ti tjurar, o.s.v.
Va skall frun ha till mats på tolfte dagen?
12 Kyrkor i vår by 12 altare i vär kyrka
12 prästor po värt altare, 12 kappar po
vär präst, 12 taskor i vär kappe o 12
stufver i vär taska, 11 Byar, 11 gåra i vär
by, o.s.v. tills hela ramsan genomsjungits.

Fogelrim.

God afton i kväll! Ja önskar er en fröjdefull helj!
Här kommer en fogel att jästa.
Var god att gif honom litet till bästa.
Men akta mig väl för katten
Medan jag är här.
Ty jag vill ej länge här vare
Skicka mi åter tibaga som karra.

Julbobberim.

Ja ä en stackars vandringsman.
Som i natten faret vilse.
Om Ni mig leda vill till hemmet åter
Så mottag min ringa gåva.
Som jag uti knytet bär.
Jömm den väl så att afund ej den jer.
Bland mina många ovänner.

Gåfvan innehöll följande rara saker:
Torfsmuler dränkte med sillelage
toback av pantofleskal o klöverkvinper
kaffebönor af fårapillan.

originaluppteckning ; 7½ s. folio.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M 7141 Olof Christoffersson uppteckningar

Sölfbierskongen.

I 1700 talets kartahandlingar som förvaras på lantmätari i Malmö omtalas på ett ställe att ett bjer i Ugglarpsby av Anderslöfs socken ~~att bjer vid namn~~ heter Sölfbier. Om det är det som i senara tid kallas Asbier har jag ej kunnat finna men en sägen finnes som berättats av en gammal kvinna för ~~mig~~ sirka 50 år sedan och hon förlade ~~att till~~ Sölfbjer till Asbjersbackens topp. Hennes berättelse hade följande lydelse:

För många år sedan tjente det en lång och ståtlig dräng vid namn Långa Trouls på den gården som låg överst på backen öster om rännan i Ugglarpsby. En vacker höstdag blevo moran på stället klok på att det lik som var litet vänneskav med hennes ~~bäste~~ ende dotter och Långe Trouls. Hon blev mycket ledsen, men hade själv en gång varet ung och kär och derför viste hon hur det kändes då för äldrarne ville lägga sig i barnen hjärte angelägenheter. Hur det var så kunde moran ej i längden tiga dermed för sin man vilken ej hade någon anning om att hans duktiga dräng var dotterns hjärte vän. Långa Trouls var ju fattig och moran beslöt derför omtala det för sin man själva Jule aftonen. Följden blev att drängen kördes på porten och måste traska i väg. När nu drängen på sin färd från gården går och är mycket ledsen kommar han förbi Sölfbier och ser då hela ~~backen~~ bjered upplöftet på tre guldpelare och spel och dans under backen. Drängen hälsar och går förbi utan att förolämpa Sölfbierfolken. En gammal gumma som gick på träben springer då upp honom och frågar vad i allvärden han gick och var ledsen för. Drängen sade att han fick ej lof att få sin hjärte vän den rika bonddottern nera vid "rännegåren" Ja vill du hjelpa mej, så ska ju hjelpa dig, ty jag är en Kristen som kommit för nära "Sölfbierskongen" och blivet fången här i hundra år. Jag önskar bara att komma i Kristen jord; Kom i gen om tre år på dagen, men tig stille med vårt samtal. Drängen tackade och gick sina färde mot sjön ty han tänkte resa till ett annat konga rika.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bonddottern sörjde mycket efter sin falska vän ty hon ~~fick ingen~~ ~~av~~ hade ingen aning om att han sådär huvudkulls var bortkörd från gården. Hon trodde att han hade römt ty det spordes sedan att han var i Danmark.

När det så blev sommar och vackert väder med sol och värme var dottern åter så kry som ett bi och tänkte ej mera på sin hjärtevän som så illa lämnat henne åt sitt öde. ~~Hon~~ deltog med glädje nu som förr i allslags arbete ehuru hon var den rikaste på orten. När hon så vid höslåttern en dag gick vid Sölfbier och spredde gräs pattade Sölfvebiersmorran på att fånga henne ~~på hennes andra piges önskan~~ vilket hennes träbenspiga hade inbillat henne ty hon började att bli litet skröpligare till att springa omkring nu sedan hon var så gammal. ~~Det~~ Dottern kom ju icke hem på kvällen och det gicks skallgång efter henne hela natten men hon stod ingenstädes till att finna ty hon var och förblev spårlöst försvunnen.

En tid efteråt hörde byahörn nere från Sölfbier ~~att~~ att de kallade på "Kistenne ~~-~~ gåradatter" och han förstod då att hon hamnat i Sölfvakongens slott. Han omtalade vad han hört i hennes hem och för åldrarnas glädje blev ju stor då de hörde att hon ännu var vid lif. De menade mångtra på att de nog på något vis skulle kunna få utlöst henne åter.

När nu tre år voro gångna tänkte Långe Trouls månne det var någon mening med den där gamla träbenskärringens ~~tr~~ "tramse snack". Men en ~~ouadsröklig~~ inre oro och ~~sådan~~ märkelig begärelse började att fresta drängen att han ej kunde motstå att göra ett försök kanske det låg något allvar i den lovade hjälpen.

Julaftonen närmade sig och en oemotständig inre oro ~~bemäktigade~~ bemäktigade Långe ~~T~~ Trouls så att han beslöt sig för att resa så han kunde vara vid Sölfbier på den utsatta tiden.

35 Sålfbier

№ 7141:3.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Precis på det bestämde klockslaget gick nu åter Länge Trouls förbi Sålfbierr, men denna ~~kväll~~ helg aftonen var der ingen fält att se till. Kommen fram till platsen der Trouls för tre år sedan ~~skildes~~ tog avsked av ~~träbenskan~~ träbenskan stod hon der igen och hälsade välkommen åter och tack skall du hava som hållet orde. Nu går du med in i Sålfbierr och ser all härligheten ty jag och min kamrat äro ensamma hemma i kväll, men skynda dig och följ med in genom detta hålet under den gamla ekestubben. Stack blev han lite "kaj" (rädd) men hon sade att han skulle vara modig så blev nog hans hjärtesak snart uppfylld. Trouls lät då ej säga sig det två gångar utan följde den kvicka träbensgumman så fort han kunde. Inkommen såg han att det var ej något vedernamn ty alla väggarna voro av renaste sålf med äkta guldbeläggningen på alla framskjutande partier. ~~Möbl~~ Möbelmang och var av aldra finaste träslag samt rikligt belaggd med "gull og sålf" Dryckeskärlen och matservisor voro av ädlaste porslin, glas och ädla metallar. Och en ung vacker vänlig och rar flicka gick der inne klädd i den vackraste nationaldräkt med äkta guld ~~förgyllta~~ eller förgylta silversaker. Af allt detta förbländades drängens ögon så att han trodde knappast vad han såg i rummen av vilka det ena var vackrare än det andra.

Träbenskan visste honom nu ett stort guld svärd med inlagde granater och ädelstener å hela fästet. Kan du svänga detta svärd så äro vi räddade ty om ett kvart kommer Ber Sålfbierkongen hem. Drängen tog fatt i svärdet men kunde inte rubba det. Drick en klunk av flaskan der hänger bredvid sade då träbenskan så får vi se. Drängen drack av flaskan och så försökte han åter varvid han kunde rubba svärdet på väggen. Se de hjälp in, drick en "klunk"

M. 7141:4
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

ti så får vi se vad det gör. Drängen var nu lydig som ett lamm och tog sig en bra "klunk" av den goda flaskan. Vid att han nu försökte kunde han lyfta svärdet från väggen men svänga med det kunde han ej. Ta dig en "klunk" till, sade då träbunkan så går det nog bra. Drängen tog sig åter en "klunk" av flaskan som han hängde åter på sin plats ty gjorde han ej detta så var det hela förlåt. När han så tog fatt på svärdet svängde han det med lätthet och nu förklarade Trouls att han ej vore rädd om så själfva svärte Petter skulle komma.

Nu kommer ~~Sölfva~~ bier kungen och hans familj hem kan ju höra, de har nemligen varit på jula gräd has romme le klintikans. Ställ dig bag dörren Trouls och klipp hufvuden av dem efter som de kommer in krypandes, men tag ej fel ty då kan det gå dig galet.

Här lukter kristet, vi ska hava steks i kväll skunden er inn. Så snart Sölf~~va~~bier kungen stack näsan in hugg Trouls huvudet av så det trillade ner åt golvet. Va å der med dig, sa Sölfvabier drottningen men du stanner, er det inte god lukt. Jo svarade Trouls skynden dig bara inn. Så snart hon stack in huvudet trillade det bort till den döde mannen och så gick det med alla undantagandes den äldre ynsta 6 månader gamla dottern vilken ej blev färdig att komma in utan då hon hörde främmande röster sprang hon i skogen och gömde sig där och har sedan blivit den arga Skabierskan.

Nu äro vi ju alla tre frälsta och nu så tager du Sölf~~bier~~ kungens kerrett och hans svarta hästar och kör till den bondegården som du har din kereste i och friar med det samma till hans dotter. Svarar då bonden nej så ska säger du det gör ingenting då ty nu har jag funnet en annan som är mycket rarare ~~än~~ hon var då hon gick has er och trälade. Och ~~då~~ om du får ja eller nej så går du ut och kör hit här efter oss ty du skall veta att du lovade mig kristelig begrafning om jag halp dig. ~~Gömde ej det så måste~~

5 Sölfbier

M. 7141:5
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Gör du ej det så kommar det ej lycka med dig ty då måste vi återtaga den lilla till skogen rände och uppfostra henne och hon kommar i sin tid att göra Edor skada.

Drängen Länge Trouls satte sig upp i Sölfbiers kongens karritt som var av äkta sölf och guld med stora glasfönster och körde så till omnämnde bonde gård med de svarta blanka hästerna vilka hade äkta sölfver och guldbeslagna selar. In kommen på gården kör han upp på gården så det glodde under både vagnshjulen och hästfötterna. Långa Trouls som var klädd i Sölfbierskongens finnaste dräkt med sobelbrämmad pels gick derikt in i kammaren och anhåll om deras dotters hand. Mannen och hustrun sade att sorglikt nog voro hon försvunnen sedan ett par år och det trodde att hon var fången hos Sölfbierskongen ty byns höra hade hört hennes röst derstädes. De skulle mycket gärna vara med på begärens om herren kunde hjelpa dem att få henne utlöst. Ja här tjente för några år sedan en dräng som hette Trouls hade han kommet igen hade han nog sökt upp henne och återfört henne hit sade hennes far sorgset. Jag hör nu att jag har ja hos Edor och dör för skall jag med det samma köra till Sölfbier och hemta hit henne om det så skall kosta mitt lif, men ett löfte vill jag hava i fall hon har någon med tjänare och den vill vara utlöst så skall hon få med följa. Ja de skall hon gärna få lov till svarade både far och mor och du skall få henne också med går och allt.

Den främmande herren var snart ute i sin karritt igen och det bar av mot Sölfbier det fortaste hästarne kunde springa. När han va körd sade moran "Jamen far" va de inte Länge Trouls. Jo de vad de nock säkert jo sior far ja tykte nock ad de va en som ja sett för. Ja å de han og han og kommer igen me vår Kistena så ska han också ha hinga. Ja de ska han säkert "svarade far."

När Trouls återkom till Sölfbier säger han "ack å de du Kistane son går här, Ja män å de så, kände du mi ente igåns ja hadde inte lof att låta mig kannas ty då hade du ej kunnat återkomma in till oss och ut-

M. 7141:6.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

löra oss. Nu har vi samlatt att redbart Sölf och gull samt ädelstenarne vilket allt vi nu taga med oss tigande ut och latta på oss i kerrettun så sätta vi oss bägge bak i för min kamrat får väl med följa annars kan jag ej bli fri. Ja nu äro väl komna både till far och mor.

Så togo de allt guld och sölf och annat med sig och så snart de lemnade Sölfbier stände dets dörrar för alltid.

Det blev väl inte en glädje och gamman i bondehemmet den Juleaftonen och ~~moran~~ påminde sig att hennes mormor omtalat att en hennes kamrat försvunnet på samma vis som deras datter. Träbenskvinnan sade att det vara just hon och hon hade nu gått der så länge och hade väl fått gått der ännu om inte Lange Trands frälsat henne. Nu ville hon sluta och en bli begreven bland sina gamla vänner som varet döda i många år. ~~Hon~~ Hon tog der för ett mycket hjärtligt farväl av alla på kvällen ty hon kände att det var hennes sista och om natten slutade hon för att få vila

Så snart Träbenskans önskningar voro uppfylda och sägnen avlagd lagga[?]des det till brött-lapp vilket stad i dagarne åtta ty de voro nu rika som backatroll. Sedan levde de i glädje och gamman tills dödsdagar.

Odensjön M. 7141:7. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Med en 18 alnar lång "hö-valinge" (~~rep~~ höreb) ~~kunde~~ (hölassmedsrep) som ner sänkte i vattnet med en järnyxe i änden kunde de ej nå botten. När de drogo upp den samma satt det ett guld nyste på det repet i stället.

I östra bergväggen har odin sin kammare och långt inne i berget såg en som gick dit in genom ett nyckelhål i själva katta dörren en stor drake som sprutade eld ~~ur~~ nio ögon sitta och ruva på en stor guldskatt.

Skåralid

Skåre å, Röre pågen. Kopparhatten och Hjörtanden. Om Hjörta uden hörde jag en gammal kvinna berätta 1899 att en riddare som hade skändat en flicka dömdes att rida ut på hjörtenden klädd i full rustning samt vända der ståndes så skulle han bliva benådad om han kunde göra detta storodåd. Ville han ej göra detta skulle de stena honom till döds i Skåre ån der han skändat flickan. De trodde nemligen att han skulle falla ner och sönder slå sig själv men han klarade ridningen.

Vårby källa

Är belägen vid Bara kyrka. Midsommars afton kläddes ~~majstång~~ med gröna grenar och majstång invid den samma var efter gamle ring dansar dansades och sjöngs omkring källan. Om natten offrades det i källan i vars botten det lagts ett lakan. Samtidigt dracks det av vattnet ~~sade~~ en berättare som själv sett det för en (nu mera) 80 år sedan

Fränninge

Kyrkogrimen är en "giddebock me store långe horn" ~~sés av flera personer~~ vilken ~~sets~~ ~~av~~ ~~flera~~ liggande och tugga "dröv" i torn gluggen.

Nybbelöf

I "Nybyllekyrkoren" ~~äro~~ funna gamla eke kistor. En Smålandspåg lag på ett bondhemman på kottallet om natten. Som han der ligger och sofver vaknar han vid att själva Svarte Pokker går och stoller med store röda ögen och en stor bred framtand bärande ett lakan över sig

M. 7141:8.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tre röbrogede kalle

Jordberge hovbönder skulle för många år sedan ~~tidigt~~ för att komma fram i tide på morgonen körde de hemme ifrån på kvellen ~~en morgon~~ köra till malmö med säd. När de kommo ut vid Måntorps gavla kommo der tre stycken röbrokiga kalvar bittendes från ruinen med rompan rak ut upp i vädret och ~~to~~ vidare upp och ställde sig mitt på Landsvägen. Hofböndernas hästar blevo rädda och ville ej gå längre. Hur de kronglade tillvägs blevo de vilse och körde rundt om kring ruinen på ett större jord område och hälsade var gång de kommo förbi en hög upprest sten troende det vara en mötande person. Som det var jämt slädföre obs de ej strek att de körde rundt i kring. När de så kört flera timmar ~~och kommo~~ ej funno något "kro" som de kunde tala vid och få sig en "gjök" blevo de kloka på att de voro på villo vägar. De togo så och vände skinnsidan utåt på sina skinnpelsar och dei ~~blevo~~ funno de strax rätta vägen.

Två röde yen

En dräng i tjenst hos en hofbonde i Tullstorp hade varet bortriden och ~~sent~~ kom ~~hem~~ hem en kvällen och skulle då sätta in hästen i stallet. Då han öppnar dörren ser han en vidklädd man ste i ~~spiltan~~ hästspiltan och glo på honom med ett par eldröde "såla" ögon. Drängen slapp hästen lös in i stallet och stängde dörren och gick så för att lägga sig men då var han inte omtänksam nog utan tände ljus i dräng kammaren. Men det skulle han inte hava gjort ty derav blef han sjuk så att han måste räkas så gick sjukdommen lätt över eftersom han ej sagt något.

Att dia sin moder sedan barnet en gång är avänd med brötet är ej bra ty då kommer barnet att alltid föra en "ond fod me si" (= har ej lycka och framgång med vad de skola taga sig tio) der de framträda. Är det nödvändigt att någon kvinna behöfver dias av någon få de ej svälja ner mjölken utan den uppsamlas i en kopp och då det är slut skall ~~in~~ "papten" – mjölken slåss i "bånnånnen" bland sängehalmen. Menas der de ligga med fötterna. Sängens andra ända kallas "hogëred" "hovegåred".

"Sängabånn" kallades "Allagrek"

1

Carl XII

M 7141:9 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Carl XII var född med segerhufva och sjorta derför bet ej vare sig stål eller jern på honom ej kulor eller svärd. I bland ~~när han~~ kunde han på kvällen då när han afdrog stoflarne skaka flera jevärskulor deraf. Derför kunde han ej sjutas med vanliga kulor. Hans söster hade reda på det och hon stälde derför om att en silfverknapp blef tagen af hans väst varmed hans eget folk ~~sjöt~~ "sköd" han så hon kunna komma att arva riket.

Han tog ej några krigsbussar i sitt följe som ej med händerna kunde rätta ut en nysmid hästsko.

"Men de va rålet" sade de gamla! att han ej stadfästa vad han vant i krigen. Han bara ville kriga och kriga men brydde sig ej om att stadfästa något derför gick allt till sist förlorodt. ((ländningarne))

Sedan tvang "utländiggarne" svenskarne att sänka ~~han~~ den oemotståndiga kanon för vilken hela Europa bävade

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

2.
Carl XII

Sk 7141:10

den är så dan om det gäller
kan upptagas på nytt.
ordstävet om kanonen lydde
"när skägge började ad gnägga
so darade bodde hus o vegge."

Påfven i Rom ville gärna se det
Svenska Legionet som gick "me
en bröko o en toffel o åd
muled bröd o drak vann ti,
ti sammens me sina bussa."
Så snart kung Carl fick veta
det reste hanner för att helsa
på Påfven. Då kongen trädde
in utan vidare "asande" sitt
tre alnar långa svärd vid
sidan för vilket alla vaktor
blevo rädda och sprungo till
sidan. Inkommen sitter Påfven
i sin stol. ~~för vilken han~~
framrakande sin fot vilken
betökande skulle falla på
knä och kyssa. Kung Carl
fattar med sin högra hand fatti
~~Påfve~~ Påfvens fot och löfte
den så högt upp att Påfven
föll baklänges av stolen. Sam-
[illegible] presenter[illegible] Kung Carl

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Carl XII

sej som Lejonet frå Norden
som gick med en "träsko
o toffel ~~o~~ om han ente
ville ta o dra bened ti sej
so skolle han snart be en
knapp kortare". Samtidikt
utdrog kungen sitt treälna
svärd. Påfven blev rädd
och kung Carl blev så våt matagen,
Carl XII var ej någon kvinnovän,
~~säga de gamla~~ sade de gamla eller ~~som~~ hans fader hade var omta-
~~lade de gamla~~. Om Carl XI berättades
det att han var rent omöjlig till
att ville hafva satt i de skånska
bondflickorna vilka alla lurat
honom meran en i närheten av Lund
vilken ~~blef~~ blev när honom om
natten. Efter åt födde hon en son.
Alla andra ~~lurade kungen~~ drev gradlikt.
(med kungen.) En t. ex. gick och räfsade hö
när kungen vid sina skåna krig-
färdades. (om i skånska hatten) Innan hon visste ordet
av var han av hatten och över
~~gärdet~~ gärdesvallen samt hade
henne i famnen, men hon "va
full av ~~f...~~ djävelsbrisk". Hon tykte att de
passa ej så der, men om kungen ville
gå med hem så – – . Det var

M 7141 :12

4
Carl XII

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING

kungen strass med på. Flickan
sade då skulle han draga stöflarne
av så de kunde gå på sockarne
för att ej hennes föräldrar skulle
höra det. Äfven det fäll i kungens
smak. Flickan var genast bejälplig
att draga av kungens stora kragstöflar.
Då (hon) fick enastöven på halvt av kunde
hon ej få den ~~läng av mera~~ (längra) hur hon
an strängde sig. Hon skulle då försö-
ka om ej den andra gick lättare.
Då hon också fick den på half
av var det lika omöjlikt för henne
att få den längra. Innan kungen
viste ordet av smet flickebarnet.
Han som inte anat kvinnans svek
var ju förtill fället hennes fånge
och måste finna sig deri tills
han svit fick uppletat den
förswunna kungen.

ormar

Ormspiritor om

7141 M. 13

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

När man äter nötter skall ~~man~~ se väl efter att det ej finnes "nödeorm" i dem ty de växer (i magen) och bli så stora som en 7 veckors gris. Det var en gång en kvinna som fått en sådan i sig. Hon måste dagligen dricka en stor mängd söt mjölk. Till sist blev den så stor så magen sprack.

Om lindormen se I del. Skytts Härad sid 35.

En gång ~~mådet~~ var en ute och slo gräs (hö) blev han trött och lade sig att sofva. Det skulle han inte hava gjort ty en orm kröp ~~genom~~ halsen ner i magen på honom. Ormen sugade mannen så förfärlikt om han inte oupphörlikt förtärde söt mjölk. För att bli kvitt för ormen måste mannen lägga sig att sofva på samma plats så att ormens pare kunde locka ut honom. Så skulle det vara andra tillstädes och väcka honom så snart ormen kom ut annars tog den paret med sig i mannen.

Afven huggormar kunde vara farliga. Det var en gång en skogs arbetare som kom genom ovarsamhet att hugga huggormsparan ihjäl. Maken skrek samman sina kamrater och så foro de efter mannen som hals över hufved måste retirera hem. Ormarna lagrade sig på hans hustak så han vågade inte gå ut ~~dufö~~ ty så snart han "stack nësan

ormar

M 7141:14
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

ud om daren" sade berättaren var alla sju ormarne till reds att störta sig över honom. Andra kunde gå ut och in hur de ville utan att ormarne gjorde dem det ringaste. För att bli dem kvitta måste de sände bud efter jägare med jakthundar. Men ~~för dem att locka~~ det var aldeles omöjligt fram ormarne. Mannen i fråga måste derför taga en stor koppar kittel över hufvudet och gå ut. Så snart han visade sig kastade ormarne sig på honom så det klingade i kopparkitteln från vilken de studsade ut på marken der hundarna voro tillreds och kastade sig över dem och dödade dem.

~~Dessa~~ Denna ormberättelse är tydligen mycket ~~gammala~~ gammal vilket dels synes av att det är en koppar kittel omtalad ~~med.~~ ~~och~~ Dels derför att min berättare (mor) fått det af sin fader som var född 1802 och han hade omtalat att hennes förfäder omtalat det. den sanna.

Den som ej skadar ormar, getingar, bin riskera aldrig att bli angripen af dem.

~~Gre~~ Gresulla eller Stålorma hafva katta hufvud. De lära vara farliga att råka ut för ty de göra dem ~~mötande~~ sjent vilse så de kunna ej finna rätt väg med mindre de vända ett plagg.

~~Bäcke jungfrun~~ 7141:15

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

I Dalköpingeby och å Måtte ~~Jeppsson~~ ägor bodde det en Bäcke Jungfru. Hon brukade att hålla till uti det södra brokaret över ån. En natt kom det en körandes och presis då de kommo över bron kunde ej hästarne draga vagnen längre. Mannen sprang av och ~~tog~~ gick fram för hästarne samt tog och såg vänstra hästens skjylår mellan hufvudstolen och hästens hufvud. Han ser då att en vacker och dåjelig jungfru med långt och vackert rödgult utslaget hår och stora fylliga bröst och klädd i riklig stilig gammaldags dräkt fullsatt med ~~sylv~~ maljär och kedjor. Denna vackra dam stod och höll i vänstra bakhjulet. Mannen går då tigandes bort och tager hjulet av vagnen samt smiter det upp i vagnen, varefter han skyndar sig upp på sin plats och slår klatch på hästarne. Och nu bär det vän ute av för brinnande livet och den körande kunde höra huru bäckejungfrun "pustede o tästede" ty hon fick nu tjänstgöra som vagnshjul. Just som de mannen körde över ån i Gislöfsby slog vagnsaxeln så hårt mot bron så den kröktes. Bäcke jungfrun måtte nemligen tjänstgöra som vagnshjul tills mannen körde över en å eller bäckedrag der hon först hade makt att släppa ~~fingra~~ sitt tag.

~~Fältet~~ Jul aftonen år 1839 voro tre av Kjersti Olsson i Dalköpinge tjenande drängar ute och sprang med gritesoten men det skulle de vackert hava väntat med tills det blev annandagsjulekväll. Just som de försökte taga sig över östra vadstället av Dalköpinge ån och sprang och hoppade från en sten till en annan blevo de alldeles virie i hufvudet och kunde ej finna vägen igen utan de gingo vilse och gick och vadade i vattnet till midjan under båda spöktimmarne (= mellan 12 och 2 om natten). Långt om länge funno de vägen igen, men allt var då omvändt och istället för att de skulle gå åt norr togo de vägen söder ut troende sig gå mot hemmet. De spatserade då tills de stodo nere på gärebacken vid sjön. De togo de och vände avigsidan utåt på sina rockor och mössa och med detsamma de nu gingo bleva allt rätt igen. Då de

kommo hem voro de så alls våta churu de trodde sig hava vadat i vattnet hela natten

M. 7341 :16
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

~~Gjättes Do~~ Gjelles Dös

~~Ut~~ Uti folklivet i Skytts Härad av Nicolovius finne vi ju denna folksägen nära nog ordagrant efter prosten Örnbergs anteckningar.+ I folkminnen är den likväl bevarad något annorlunda. Jag skall här berätta den som jag hört gamle Nils Hansson i Fru Ahlstad omtalat den för mig och som han i ungdomen hört den berättas av de gamla (Plantsbergskan i Fru Ahlstad) långt förr än Nicolovius beskrifning var i trycket.

+ Rönbäckiana å Lunds univ biblitek

I alla gamla backar, högar och stenrösen bodde det i gamla dagar jättar och troll så också i Gislöfs sockens stenrösar; ~~vilken~~ I Gjelles dös i Gislöv belägen väster ut vid ån bodde jätten ~~Gjälle~~ Gjälle. Han hade många söner vilka brukade hava flirt med ~~andra~~ jätteflickor från bland andra orter "Kärrstorp, Aggarp, Lilla Svedala och Asbjörnkans i Ugglarp och Munkbjörnkans vid Minnesberg i Västra Ahlstad. Bland andra samlings platser hade de också den gamla hedniska offer och blot platsen der nu Fru Ahlstads kyrka är byggd. Denna kyrka är ju byggd ovanpå en för sin ort ovanlig hög kulle bestående av nära snövit fin sand vilket ej finnes någon annan stans å orten.+ Strax väster om denna hedniska offerplatsen var det ju också en offerkälla med ~~sump~~ i vilken det offrats in till våra dagar. Enligt ortsägen skulle ~~på~~ just på denna kulle varet jätte ungdomarnas ~~samlings platt~~ mötesplats. Så snart Fru Ahlstads kyrka byggdes slogo jättekäringarna från ovannämda orter stora stenar mot kyrkan för att krossa densamma ty då kunde ju icke deras döttrar få träffa jättesönerna från Gjälles dös derstädes. Se vidare om detta stenkastningar i min Skytts härads bok der det omtalas flera stycken som jättekvinnorna lagt i sina "flätte- eller hosse band" och slängt mot kyrkan vilken blev skyddad för alla på grund av vite krists läras kraft.

+ och enligt prof. Anton H. Westergård föreståndaren å geologiska museet Stockholm utlåtande har en liten i sig fatt takka för sin tillkomst

2/ Gjälles Dös

№ 7141:17

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Att denna märkeliga kulle skulle hava varit med i
Gjälles sägen är ju ej att undra på. N. H. omtalar vidare
~~Att~~ När det nu också blev kyrkobygge i Gjislöv
hade ej gamle Gjälle någon trefnad därstädes
utan for han därifrån ty så många stora stenar
Jättekäringarne än slogo ~~derifrån~~ mot ~~den~~
~~sämma~~ bjällerkoan, var det någon som gjorde den någon
skade. Bland stora stenar som sålunda kastades
mot kyrkan befanns det en vid namn Jättestenen
vilken en jättekvinna lagt i sitt hårflätte-
band och slängat från Bornholmen mot
den "vide blällerkoen i Gerslöv", ~~Efter så lång~~
ty Bornholmskan hade också jätteflickor som
hade spits på att få flytta till Gjälles söner
eftersom de ~~voro~~ av det förnämsta jättesläktet
på orten. Denna jättestenen var ju rätt väl riktad
ty på så långt håll gick den ju blott litet för
långt väster ut och lade sig i ån vid Dalkö-
pinge. Jättekäringen for efter den och skulle slänga
den på nytt men bjällerkon ringde i det samma
"ave" (avemarie) så att jättekvinnan ej för
mådde rubbe stenblocket ~~det samma~~. Hon blev då så ilsken
att hon for upp på stenen för att väta ner den samma,
varefter det syntes tydliga märken, likssom efter
hennes fjät. Sten blev härav så glatt att hon
kom att slå r– åt kane på den samma och der-
av blev stenen så avjämnad ovanpå att ränn-
ilen syntes hur den slingrat sig fram. På grund
av stenens flata yta brukade barn att i senare tid
slå kana på den samma. Se vidare om den samma
i Skytts härad vid 320. En annan sten som slängts
av ~~B~~ Romeleklintskan ~~gick~~ slog ner i Dalköpin-
ge ån ~~tätt~~ nere vid Svartesjö där den låg på
åkanten. På denna sten syntes det en rand runt
i kring den samma, där locket kunde öppnas genom
ett mot väster synligt nyckelhål. Denna sten
hade varit jätternas kassekista vilken Romele-
klintskan i sin förtviflan lade i sitt hårflätteband
och slängade bort, troende att den skulle hava mera
kraft mot vite krist bostad i Gjislöv.

3 Gjälles Död

M. 7141:18
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

För övrigt sägs det i äldra tider en hel mängd stora stenar dels vid Dalköpinge åns stränder och dels å det A. K. bjered vilka samt tyga dit kastats av jättekäringar och var av den iskna Abjörkan varit en av de värsta.

Som sagt var ingen visste ~~som~~ var det som var jätten Gjälle tagit vägen sedan "Kfellerkoen" börjat att ljuda ty dess klang kunde ej gamla Gjälle förlika sig med. Haus söner stannade dere mot ~~Bäge~~ kver till dess att en prest tog sig det ~~ofrådt~~ orådet före att bortspränga hela dören och lägga den i det ombyggde kyrktornet. Sönerna kommo ju mycket godt överens med bönderna i byn så t. ex. hjelpa de bönderna i deras kamp mot herremännen och prestväldets jemför min sägen derom i Skytts härad sid 5 & 7.

En stormig efterhöstedag voro det som vanligt några Gislövs fiskare ute i sjön och fiskade. Utav den starka stormen blevo de drifna långt ut åt "österleden" och till sist stod fiskarebåten stilla i lä vid ett stort berg på ett skär vid Bornholm. Allt syntes dem nu rött som blod ty himmelen var i eld och lågor.

Ett väldikt spöke kom då gående på vattnet ut emot dem och sporde "ho ä i".

De svarade båfvande vi äro några gamla fiskare från Gislöv och äro vädrdrevne på österleden. "Ä i från Gerlöv so kom me hem o varm jär, jar vill nock do ha bod me jär hem." Som båten stod stilla och i godt förvar och de blevo så vänligt inbjudna antogo de bjudningen. Som de nu gingo in i berget sågo de der en ~~man~~ förfärlig stor ~~jätte sitta~~ ~~långskäggig~~ långhårig, ~~stor~~ gråskäggig och luden jätte sitta sofvande i en stensoffa vid ett stort stenbord. Då jätten vaknade sade han här "luter de vide krist" var är du ifrån. Jätedrängen svarade att de voro stormdrivne ~~fiske~~ Skånefiskare från

M. 7141:19 LUNDS UNIV. FOLKMINNESARKIV

Gislöf. Jätten som var blind frågade då kännar Ni Petter Nelsdotter Birta den vackraste av alla tre. Den modigaste tog då till orde och svarade att den kände de mycket väl. Vil du då taga ett bud fram mig till henne. Fiskaren lovade att så göra. Tack ska du hava! kom hit och hälsa på så jag kan känna om di har "marj i ben inni i Getlöv". Fiskaren gick då och skulle tacka för sitt på Jätten men i sitta ögonblicket betänkte han sig och tog ett brännevträd som låg vid eldbrasan och var väl uppvärmd och försedd ~~med en fyrgrenad grov~~ i ena ändan av fyra grova tvärt avskurne grenar. Jätten tog fatt i brännesträdet och sade Ni äro ju rätt så varma av Edor ännu, och lagom starka och spenstiga. Jätten kramade nämligen alla fyra grenarne tillsammans så att det blev delar i träet efter fingrarna. På den tiden att jag bodde i Gislöf var di mycket starkare der. Då buro vi ihop de stora "stendepparne" på vilka jag tog sådanne "krabbetag" så att jag blivet blind derav.

Får I bra säd i Gislöf nu förtiden fråga de vidare Jätten. A jo det går gott ann vi får alltid trefalt och ofta fyrfalt efter en skäppa. Det var dåligt svarede Jätten. Nej i min tid då dröv vi alna djupt och sådde kvarterstjockt och då skall ni tro det blev säd på Gislöfs toftar. Det var ju den bästa jorden i Skåne och trefdes der så gott, men sedan "vide kritt byler mäte" började att klinga så vantrifdes jag ren och flyttade då hit till min nya bostad der jag tänker bli kvar. ~~Hm~~

Min yngste dotter var mycket starkare än I ären der nuförtiden. En dag gick hon ut och samlade upp en del djur i sitt förkläde och bar in till mig och uppstälde på stora stenbordet i min bostad. Jag sag då att det var Edra förfäder vilka körde med trepar stutar

Gällor dös

M.7141:20.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

för träplogen med körepog och plogmannen.
Min dotter sade då: Far, vad är detta förslags djur
Jag svarade: Släpp dem, mitt barn, det är de kryppen som skola komma efter oss och låt dem köra med fred, men bär dem först bort där du tog dem. Dottern som stod vid stenbordet med sin stora runda kvarnstenen på sitt bröst hängande i ett treslätteband om halsen som hängsmycke plockade då åter småvarelserna i sitt förkläde samt utpt bar dem bort och utplantade dem der hon tagit dem.
X Då de nu blivit uppvärmde vid den stora eldbrasan var det ju tid att söka komma hemåt igen Som de nu voro färdiga till återresan säger den blinda jätten: hör du här e en ask vill du taga den med dig hem till Petter Nels Birta och hålla henne från hennes gamla fästefästeman som bodde i Stora dösen. och säga att det är en fästemansgåva som hon esammen får begagna ty för alla andra medför den olycka. och för all del öppna inte asken ty får du motgång hela ditt liv igenom. Gör du bara som jag säger skall du bli den lyckligaste och rikaste man på Gislövstrakten. /. Fiskaren motog nu asken och lovade att han väl uträtta ärendet. Tack ska du ha sade då jätten och var vänlig att överlemna den på Juledagsaftonen sedan Gislöfs ~~klo~~ bjällerko ringt slut för dagen. Så snart du då ärligt har överlemnat asken till min älskade Birta skall du också få din rika belöning som du får taga så mycket du vill av min kassekista som är outömlig. Du känner ju till ~~[illegible]~~ Luckistan i Dalköpingeån der skall du finna en stor stennyckel ligga vid norra sidan intill stenen. Denna stennyckel tager du tigande och går sedan till mellersta stenan av min dös vilken klinger av baran sylv. Du slår då tre slag med stennyckeln ovanpå locket och blott uttalar detta ord

6 Gjelles dös

M. 7141:21.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

"Mark opp lock Gjälles dös". Sedan får du ej vare sig se dig tillbaka eller uttala ett ljud för än du taget vad du vill i min kassakista och sofvet på det samma tills solen blir uppstånden på juledagen ty konstjord eld eller ljus får ej komma vid dig eller belöningen.

Fiskaren lovade att riktet ut föra Jättens ärbad och motog således asken vilken han knäpte fast vid midjan med sin livrem. Då de nu åter skulle segla fingo de den härligaste medvind och det dröjde ej mer än få dagar så voro de åter vid Gislöfs strandängar. De gingo i land och allt var glädje och fröjd för ~~men det var ju ännu~~ den rika skatt som väntade dem, men det var ju ännu en tid till Julaftonen och vänte tiden blev odrägligt lång. Ändtligen var Julaftonen inne och Fiskaren tog sin ask och skulle ju ~~snar~~ nu gå till Per Nels Birta med den samma. Denna dagen var så lång att den ville ju ej taga någon ände och då solen var färdig att gå ner gick fiskaren upp på Dalköpinge bjered der han bättra kunde se när solen var nergången. Detta skulle likväl ej Fiskaren hava gjort ty just i detta bjer bodde också en Jätte, men av ringare släkt och dens kvinne var litet avogt stämd mot Gjälle släkten ty de ville ej hålla till godo med "bjere Jätte gräbborna". Dessa tänkte nu spela Jätten Gjälle ett spratt. Som nu Fiskaren går der och invänter tiden går den ena av Jätte flickorna ut i en ung sydskånskas skepnad och hälsar nog så vänligt åt Fiskaren och säger var skall du gå i dag skall du kanske gå till Birta Dörre me Jätten fästemans gåfva. Har du sett va granlåt de är? Nej de har ju inte lof till svarade Fiskaren. A ~~tt~~ hur kan du vara så dum och inte se va de är för finheter du bär de kan ju inte Jätten se, ta du och öppna asken så en kan få reda på vad det kan vara. Hur flickebarnet

7 Gjällesdös

M. 7141:22.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

stod och flirtade med den ogifta unga fiskaren så fick hon honom att taga upp locket av asken. Nej sicket vackert livbälte det är ju av rödanguld och ädelstenar låt oss knäppa det om den der purria rönnebusken som står på åkanten så att vi båda kunna se dess härlighet. Fiskaren blev kär i flickebarnet och ville knäppa det om livet på henne men hon stretade emot med den förklaringen att de både två skulle nu i solnergången se hur guld och ädelstenarne skimrade. När mannen blir kär har ju kvinnan makten så även här fiskaren tog då och gjorde som flickan önskade och knäppte det om rönnensstam sen gingo de på litet avstånd för att bättra kunna beskåda härligheten. Rätt som de nu står der och ser på det sköna bältet vilket nu fiskaren vill gifva flickan ~~tor~~ börjar rönnen att vagga fram och åter och rätt som det är dags den tjocka rotkorgen uppur jorden och ~~fjog~~ flög upp över ~~at~~ ån mot skyarane dem de följde österut. Fiskaren blev i "Per grongs forronger" och stod och stirrede i luften efter sitt bälte. När han inte såg mera till vare sig den stora gamla rönnen eller bältet mera blev han kiskelikt arg på ~~den~~ flickebarnet, men när han skulle se sig om kring var hon alldeles förswunnen och allt omkring honom mörkande natt. Han tänkte då, nu går jag miste om hela min belöning. Han ville likväl göre ett försök och går till Lukisten och finner stennyckeln som han blivet underrättat om. Härifrån går han derikt till Gjällesdös och slår tre slag på locket och säger "Mark opp lock Gjällesdös". Locket springer då upp av sig själf och han bliver då varse en sådan massa guld och silfver saker att han i förskräckelsen sade "koss se mied". Han skulle så se sig till baka så att det var var någon som villa dela med honom. Han kom då

Stora silverpänningar M. 7141:23. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

I tremarkabyatkålet mellan Fru Ahlstads, Domme och Markiebyа ägor skall en gång för många år sedan hava begravets en självmördare. Han blev begraven med alla sina påkafde kläder, säger Per Persson, och således kom hela hans stora förmögenhet med i jorden. Ibland när det är vält kert solsken taggar han upp sina rikedommer för att sola dem så de ej bli "mullede". Man kan då se dem ligga i en stor ~~ormhögs skeppota~~ ormgruppo skeppad vilka ligga och gata sig i solskenet. För en del år sedan kom vid ett sådant tillfälle en man förbi. Som han förstod var det var för ormar der lågo och solade sig var han väl inte kvick att kasta dit sin upplagna "lämmakniv". Ormarne blevo med det samma till en hög silver av vilken han tog så många stora silverpängar han kunde bära med sig, men silverstängar skall det vara kvar en hel matta ännu.

Sjunkemosse ~~källan och sägen~~ våren

Är belägen innom Håköpinge bys ägor å en mosse med samma namn. I källan brukades i äldra tider affringar ske midsommersaftonen då de samtidikt drucko vatten. Stasse i närheten härav skall det hava legat en herregård som varet bebodd av en mäktigt rik man. Denna hade bekommit sin förmögenhet på ett mindra ärlikt sätt och för att få fred hade han på vissa år förvarit sig fri för själva hornpetter med vilkor att han under tiden skulle hava fred för honom. Efter hand som tiden närmade sig slutet blev den förnäma herrn allt mera ängslig hur han skulle bli kvitt den onde avgrundsförstor vilken hotade att afhemta honom der han satt på sin gård i all högönklig välmåga. Han beslöt sig derför att föräro en kyrkoklocka till socken kyrkan, allt under tanken på att kunne återvinna Guds nåd och tillgift så att den onde ej skulle få vidare makt med honom. Kyrkklockan beställdes och upphängdes i kyrkan under stora högtidligheter. Nu återvände gifvaren till sin gård under full tanke att vara helt och hållet kvitt den ondes förföljelse.

Vid upphängandet av kyrkoklockan hade han

M. 7141:24.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

till all förargelse glömt att primsigna densamma vilket han skulle ~~havat~~ hava gjort vid överlemnandet av den. En vacker dag då riddaren minst anade något anlände den behornade potentaten för att avhemta sin ägendom eftersom tiden var till ände tog lupen. Riddaren fick väl nu inte brått till kyrkan för att der söka skydd under dess invigda valf. Han hann så långt att han fick tag om sin gåva, men svartepetter grep nu både kyrkoklockan och dess gifvare och slungade dem både utgenom tornglugggen bort i Sjunkemosse kärret.

En lång tid efteråt fanns det ett par bönder som hört omtalas att den vackra kyrkoklockan låg djupt ner sjunken i omnämnde mosse de beslöto derför att söka komma i besittning av den samma. ~~De~~ stärktes vidare i tron att den var kvar i mossen tq under dymmelsveckan hade både de och flera andra hört klockljud från ~~en~~ viss plats i mossen der det var litet sumpigt. ~~De~~ En torr sommar började de derför att gräva och det dröjde ej heller länge förrän de påträffade klockan. Just ~~som~~ de funno den samma sågo de liksom en ängel sväva över kärret med ljus i handen bort mot byn och med det samma stod hela byn i ljusande låga. ~~De~~ sprungo då allt vad tyget hålla kunde mot hemmet för att söka rädda vad räddas kunde. Framkomna sågo ~~de~~ ej spår till någon eld men än det sprang en stor eldflamma från den ena längan till den andra över ~~hela tq~~ alla hus och gårdens byggningar i form av ett stort lakan och med det samma låg hela byn i mörker. De blevo då glada i hågen av ~~att~~ att det hela på ett så lyckeligt sätt ändats och skyndade sig åter till sitt fynd i kärran. Men o ve klockan stod ej att finna tq ~~m~~ sjunkemosse väsen hade satt sin skatt i säkerhet för alla vidare efterforskningar.

Den ~~dommaren~~ ~~Hallaningen~~ ~~och Månen~~ domme Hallingen och Månen

Det var en gång två ~~Hallingar~~ er som voro ute ~~och~~ gingo en natt. ~~Den~~ en av var en Halling och den andra en Skåning. Nu bar det sig att Hallingen måtte gå bort bak en buske. Rätt som Skåningen stod sade han det är vacker klar måne. Kommer der en man från Skåne. Nej det är vackert klar ~~månsken~~ natt, frågar han efter sin natt. Att ti o skit svarade han då. Kommer han hit och Hallingen upp och tit att springa med byxorna hängande om ändan.

Tomtegubbarne som spelade boll med guld kulor.

N:o 141:25 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

~~Från~~ ~~av~~ Gamla Per Perssons sägen ~~om~~ om Vårpivetrollen

På vårpivebacken i Dommeby Fru Ahlstads socken sägs det i gamla dagar några pysslingar klädde i ~~knäbyxor~~ gula knäbyxor, vita strumpor, grön ~~jak~~ jacka och röda pickelhuvor med stora tofsar i gå omkring backen och spela boll med några guld kulor ~~vilka~~ glänste i ögonen på alla som såg dem.

En vacker månskens ~~natt~~ beslöto derför tvänne driftiga drängar att söka förvärfva ~~vårpivetrollens skatter~~ vårpivetrollens guld skatter. Stillatigande gingo de derför dit och grävde i sitt anletes svett. När de grävt sju alnar djupt ner i backen stötte spadan mot kassa kistan så det klingade i spadbladet. Med det samma slog ett bloss upp ur hålet och vid de då slogo upp ögonen sågo de en stor svart höna komma trafvande, dragande efter sig ett stort hölass körande ut med detsamma på själva kanten av hålet. Drängarne blevo förskräckta och sade "koss for saran" och så grinade de" men det skulle de inte hava gjort ty med detsamma öppnade backen sig och hönan med hela hölasset trafvade in i vårpivebacken genom den öppnade dörren. De sågo då ett i guld och silfver glittrande rum vari lågo stora skatter av guld klat och ~~bolträd~~ bollträd. Med det samma stängdes dörren åter och ett väldikt brak och kras hördes från hålet och när de nu sågo dit var ~~det~~ ~~der~~ ett väl sju alnars öppet hål ner till en kassa kista varpå satt en svart höna och sprudade eld ur gapet Det hela blott ett ögonblick så var hela hålet jemnad ~~igen~~ och drängarne gingo tysta och flata till ~~sitt~~ hem.

År 1917 på sommaren påträffades vid grustagning en rund vacker rödgul sten kula vilken jag nu har i min geologiska samling. Den låg väl sina fjorton alnar djupt nere på grustensbotten ~~vid~~ leret. De gamle påstå att det var en av vårpivetrollens guld kulor som jag fått till min samling.

M. 7141:26.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Då den döfva stuflade pilor.

En stendöv man var ute och stuflade (kapade) sina gamla stubbepilor. Som han nu arbetade i sitt anletes svett ser han en bekant man komma och övertänkte då vad han skulle svara på hans frågor ty han tänkte att de som vanlikt skulle bli i följande ordning och den frågande sålunde ej bliva varse att mannen var blivet döv sen sitta gången de samtalat. Han tänkte då att första frågan skulle gälla vad han skulle begagna det som han arbetade på till. O skulle således på första frågan svara "ti yxeskaft. Sedan vill han nog som förr låna mina "öj" (hästar) vartill han undvikande skulle svara "den ena e i foll (med föl) og den andra mäjtar ingenting". Sen ~~frågar han~~ vill han säkerligen låna min "ejë" (båt) eftersom han ej får låna mina hästar och dertill skall jag svara "den ä gammal og grå, oppstoppad me blår og har inte vad ~~begagnad~~ gåjnes po femtan år". Sedan vill han säkerligen hava reda på var "stien" gär han. Dertill skall jag då svara allt omkring "gåred" der borta. När mannen kom hälsade han och sade "Si go da du" "ti yxeskavt" svarade den döva. "Hur e de med dina döttra nu fortiden" frågade ~~den~~ den ankomna och fick följande svar: "a den ena ä i foll og den andra mäjtar ingenting". Hur är det nu med den kvinga nu förtiden varpå han fick följande svar: "a hon ä gammel og grå og oppitoppt me hö og har inte vad begagnad på femton år. Är du galen man eller har du få en för mied i vänstra bened! Allt omkring gåred der borte svarade så den döve. Då den andra ej fick ett klogt ord av mannen teg han och gick hem.

Gåta

Hon var född före Adam
var och till före christo pino historie
Han har stuft strîft skägg.
O spitsig näsa
Sporror på fötterna
Han kläder har många vackr färger
De äro varken virkade eller sydde
Men passa honom mycket väl

Ordstäv

Den ~~ä~~ ä långtänkt liksom myllarens ko förr hon gick hem tre da för en de regnade.

Du skulle ha skam i en ask og skramla me i hälle. Då de håller mycke alo och stök

Gåta

Der ligger en man på turnede rör.
Han rovar in ti Nivi ör.
Tontilönta slepp knifsiör ud
Der springer en stor Sveddorm
Me en stor Stadder köft i munnen.

En pojken kal og en hal kal: Hor många ben har di? Inver & hen ingo ben.

Vita Hästa M. 7141:27.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

I Stockholms Posten för den 16 August 1801 omtalas
Tasitus berättar att de gamla Tyskarne hade åt sin Gud helgat ett vist antal hästar, som alla voro vita och förrättade ej annat arbete än att de vid hög tidliga tillfällen drogo de heliga vagnarne.

Börringe klosters klocka

När Börringe kloster kyrka skulle ringas in hade den ett så vackert rent silfver klingande ljud att den hördes ända in i Sveriges rike. ~~Gjutmästern~~ Klocke gjutaren Rabberi hvilka från Köpenhamn blev då så arrig på sin gäsell Pallijeps att han stack ner honom ~~strax utom~~ med en stor kniv strax utom kyrkan. På platsen sprang då upp en helig källa, och kyrkoklockan tog ett svängande hovv ut genom kyrkotornets glugg och for rakt ut i ett mosse kärr som ännu ~~[illegible]~~ kallas klocke kärret.

Gässelen hade nemligen ej lagt mere silver bland klockmalmen än han var beordat av klockgjuteren att göra. Mäster ~~hade~~ lemnat 16 lödigt silfver till gäsellen och derav blev klockans klang så vacker så den hördes till ett annat konge rike vilket de ej fingo göra. Det blev derför ej annat att göra för mäster än att söka få klockan upp igen men kärrgubben ville ej släppa sin skatt och mäster omkom.

Börringe bönder sökte klokе vilke rådde dem att söka få två snövita twillinge kalver vilka ej fingo smaka annat än sötmjölk och hassel nöts kärnor gönte gräs och hö tills de blevo tre år gamla då de voro sterka nog att upp draga kyrko klockan Under alla detta tre år fingo de ej gå ute då ej solen var ovan jorden.

På ett gammalt torp ute i skogen blev det icke långt der efter födde två snövita twillinge kalfvar. Bönderne hulpas åt att upp föda dem såsom ordineratvar. Då kalverne voro nära tre år gamla kom det en kvöll, när pigan som hade kalfuppfödningen om hand, en gammal gråhårig man in i stallet och pratade med pigan. Hur denna stod och lekte med sin pickel huve förvillade han pigan och så att hon tyckte hela höskullen stod i lusan låga varvid han ropte ut, ut, ut, me kallana annars brinnar de inne. I hastigheten slapp pigan kalverne ut så

Fortsättning här

och å mästa vid a bakom

Den ensam kalfven hade halva kroppen ute var det ej eld mera och pigan sökte genast få den utkomna kalfven in i båset. Då de nu igen kalverne voro tre år gamla skulle de spännas dem för klockan i kärret. Man fann klockan och hakade fast men då den väl var till hälften på det torra landet stäp den ena kalfven. Samma gubbe syntes då stå på klockan, klädd i samma röda pickel huve och knäbyxor som då han var i stallet. Han ropte då haha! haha! haha! ellrädda kalen stäp och med ett brett grin sjönk klockan med den brust trossen åter ner i kärret där den ligger än så vida ingen har taget den sen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Asagudem Thor № 7141:28.

På den tiden Thor gick här och traskade kom han en gång till Dalkövinge ån. I den tiden var det en mycke stor och bred flod vilket ännu synas av dess stora bredd sydväst i Dalköpingeby. Någon bro fanns ej på den tiden över ån utan Thor och hans följeslagare måste vada i vattnet över ån. Innan Thor gick ut i vattnet spände han starkhetsbältet ~~hår~~ hårdare om lifvet och stödde sin staf mot flodensbotten. Loke och Tjalfve höllo sig fast i starkhetsbältet. När Thor och hans följeslagare kommo mitt uti ~~vatten~~ ån växte den så förskrackeligt att den sköljde över skuldrorna på själva asegudem. Då kvad Thor: Väx ej, vimmeromla då dig varde mig lyster i Jättars gårdar, vet du ej att min åsa styrka kan växa högt upp som till hemmelen. Thor såg nu att uppe på högden stod Jätten Gjälles dotter ~~Ylffa~~ * Ylffa med ett ben på var sin sida om ån och vållades dess stigning. Thor tog då en sten i abottenen ~~och~~ "och sade i os ska ja dämma" samt kastade mot henne, och som ~~han~~ Thor hade den egenskapen att alltid träffa rätt då han kastade dämde han till hela vatten floden, vilken höll på att föra bort honom, men i det samma fick han tag i en rönbuske på åkanten varpå han steg i land. Derav har rönnen fått sin läkande kraft samt ordstävet att rönen är Thors räddning.

* Ylffa

Odin

Har sina hundar bundna i Odinslund vid Oslunda om en stor ek i vilken det synes en rand rundt omkring trädets bark. Odin släppar sina hundar Froedags natt då de fara med honom i luften för att signa årets kommande växtkraft. Man kan då höra hundskallen och hästens frustande i luften. När de stå bundna vid eken äro de osynliga.

Sebylla spådde att ~~ett~~ under ett världskrig så skulle det uppväxa en Gjörnebuske i Mosshöj ~~sa~~ sump så stor att fienderna vid nästa världskrig kunde binda sina hästar i den, Busken växte upp under Napole anske krigen och är nu mycket stor.

på Jylland

M 7141:29

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Askaloddan med guldkornen

Denna saga är ju förut i tryck men ej som jag i ungdomen hörde den berättas av mor vilken i sin ordning hört den av sin faster Gunnilla Hansdotter född i Lilla Askstad 1802. Mor berättade den sålunda: Det var en mycket rik och förnäm adelsman vars första älskvärda och blida maka dog och efterlimnade ett enda barn en dotter vilken hade moderns vackra utseende och blida väsen.

En tid efteråt fann han ensamheten lång i synnerhet som hans dotter bara var åtta år gammal när hustrun dog derför beslöt han gifta om sig. Hans andra hustru var en riktig markatta och gjorde allt vad i hennes makt stod för att söka undanröja styfdottern. I synnerhet blev det svårt för styfdottern när hon fick en halvsyster. Om en tid fick hon ännu en halfsyster. Nu måste styfdotter dagen lång gå i köket och släpa samt uträtta de gröfste och fulaste arbeten som styfmodern icke kunde få någon annan till att göra. På kvällarne fingo hon ej komma in i rummen till sin fader och halfsystra ~~för~~ utan hon fick sitta ute och värma sig i askehålet i köket. En kan ju tänka att "ebled faller inte lant frå träed", derför blevo ju, allt efter som halfsystrarne växte till, like sin mor i sinnelag och utseende. I synnerhet var den äldsta en riktig "apekatt" mot sin halfsyster och snäste och fräste som en arrig honkatt åt henne. Den yngsta hade något mera ärft faderns goda vilja så den var något mera vänligt stämd mot sin halfsyster churu hon ej var så värst vänlig hon i häller.

Allt eftersom dessa tre systrarne växte till och blevo vuxne ~~voro ju deras~~ blev avståndt vidare dem emellan. Då styfdottern måste ~~gå~~ dagen i ände gå ute i köket och uträtta de gröfste och fulaste sysslorne sutto styfmoderns döttra inne i fina bonade rum och broderade och virkade granlåter mellan de gingo i till de stora speglarne för att syna sig huru vackra de voro. Men o ve för vart år och dag de sågo blevo de allt mera fula. Deremot tyckte de för varje gång de sågo sin halfsyster att hon växte vackrare och vackrare. Detta mishagade både styfmodern och

M. 7141:30.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

hennes dottra på det högligaste. För att ej detta skulle synas fingo stufdottern de gröfste kläder och trä-träskor samt en natt bädd i köket av grova sängkläder. Hennes egna döttra deremot voro kladde som änglar i mjuka siden och silke dräkter och lågo uti fina sängar och mjuka fjäderbulster.

Stufmodern viste att ställa så till att det tjenade till ingenting att hon beklagade sig för sin fader ty då fick hon bara bannor. Ty det är ju som ordstäfvet säger: "do di får stemor får di ste far osse forr stemoren har den ones mägt over mannen"

Mången kvällsatt hon derför grubblande och rörde om i askehålan under "ärnen" var för stufmodern och älste halvsyster alltid tilltalade henne med ordet "askefis" men den yngste styfsystern ville ej kalla henna så ille utan sade bara "askaloddan" när kallade henne och för övrikt var hon ju något vänligare.

En kväll askeloddan så satt der vid sin askehålan och rörde om bland glöderna för att halla värme kom hennes egen moder djupt beslöjad och talde med henne och tröstande sägande att det är en över vinlig tid innan längt skall du skåda bättra dagar. Detta gav henne nytt hopp och hon gömde sin moders ord väl innom sig själv.

När som nu alla tre systrarne blevo fullvessna och "gyftasfärdiga" tänkte stufmoderes döttra ej på annat än sina kavaljeror och stoda dagarne igenom mitt för sina stora speglar der de kunde se sig i kroppsstorlek. De kammade och pyntade sig på alla vis men inte blevo de ända så vackra som halfsystern och några kavalger fingo de ej.

En tid efteråt hände det sig att kongasonen skulle hava stor bal och dertill skulle all fin och förnäm aldeln ungdom inbjudas. Alla tre systrane blevo derför inbjudna ty "askaloddan" var på sin moders sida t. o. m. utav förnämare adelsläkt an hennes ~~stuf~~ halfsystrar. Det kunde ju likväl ej komma i fråga att askeloddan skulle kunna få med följa. I glädjebägarna var det ju således litet malört ty de skulle ju bliva mycket "sjuneradi" om de gjorde sällskap till hofbalen med "askeloddan".

M. 7141:31.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Hon önskade ej häller själf att göra deras sälskap med till hofbalen. Både två ~~halfsyst~~ helsystrarne talade inte om annat än hur de skulle klädo sig och hur de skulle uppföre sig på balen. Ja de t. o. m. nu i sitt bryderi ville hava askeloddans uttalande om hur hon tyckte de skulle klada sig så eller så och till talade henne, vilket var deras senare lycka, ~~till~~ med all vänlighet. Askeloddan fick således ett mycket släp och slit för att hjelpa till med halfsystrarnas utstyrsel med att tvätta, stryka, borsta och garnityrera till dem. Ja hon t. o. m. måste afgöra vilka klädningar de skulle taga på sig ty hon hade god smak. Hon halp dem på alla vis med att klädo och utstäta sig och gjorde sin bästa flit dermed ty hon erindrade sig sin mors ord att hon snart skulle skåde bättra dagar. Ja hon blev t. o. m. hjerte glad när halvsystrane sade "Du skulle väl också gärna ville vat me po en hörna." Vartill hon svarade "i ska inte gjorre narr ov mi; de kan jo inte passa forr mej!" Ja du är ju ente riktet vand ve sådant svara de de till baka då systrarne foro till hovbalen. Askungen följde dem ut och såg efter dem en stund så gick hon både ~~sorgen~~ glad och sorgsen till sin plats framför askehålet. Mycket glad var hon för att systrarne för första gång i livet till talat henne vänligt med ledsen för att hon så allt id skulle vara tillbakasatt. ~~Hon~~ Som hon nu sitter der ~~och~~ gråter ~~och~~ kommer hon att slå upp ögonen vid det hon hör en röst säga "varför är du lissen min guddotter". Hon ser då sin gudmoder stå framför sig vilken med det samma fråkte "du vill väl med på balen och se på." Ja svarade då flickan. Gå då ut i haven och tag ett riktet vackert greskar så skall jag hjelpa dig. Flickan sprang ut i trädgården och tog det största och vackraste greskar hon såg. Då hon kom in med detta sade gudmodern lägg det på golfvet. Gudmodern vidrörde det så med sin staf och strax stod den vackraste karriet i grönfärg med ~~f guldförgyllt~~ med snövita äkta silverbetag och prynader ~~och~~ samt vackra glasdörrar. Gå nu efter mässefällan sade då gudmo-

M. 7141:32. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

modern. Flickan sprang med det samma och när hon kom åter med densamma vidrörde gudmodern (mössen efter som flickan slapp den ut) med sin staf och strax förvandlades alla sex mössen till sex ståtliga ~~gråblommiga~~ Svarta hingstar vilka strax stoda förspände karritten med ~~guldförgyllta~~ silfverbestag på de fina selarne. Vidare sade gudmodern till sin guddotter spring nu åter ut i haven och tag sex kålblad med en mask på varje. Så snart hon återkommo med kålblad och maskar vidrörde gudmodern dem med ~~sitt~~ sin staf och strax stoda det på karritten sex stycken livrekläddn betjenter var trä vore kuskar och de andra "pass-opp". De ~~hade~~ buru silfvar himlar över prensessan då hon gick ut.

Nu är du väl nöjd med schäxen sade då gudmodern till sin guddotter. Ja bevars väl den är ju så fin fen så som om den vore konglig, men ju har ju inga passande kläder. Ja di skall vi nog skaffa och med det samma vidrörde ~~hon h~~ gudmodern hennes grova kläder med sin staf och strax stod hon i den grannaste dräkt av grön i mönster stickad ylle tröge rödkjol och mycket vackert blomigt siden liv och längrandikt förkläde med konstvärd band om livet som hängde ner vid sidan och hätta på hufvudet. Allt överklädd med det vackraste ~~gult guldförgyllta~~ snövita äkta silfver av maljor, kjedjor, armklockor och filligransknappar der var och ett skulle sitta. Och vid det samma gudmodern rörde vid hennes stora ~~trä~~ träskor blevo de de vackraste och nättasse ~~guldskor~~ snövita silfverskor med filligramsarbete till ovan~~tad~~ stycke. ~~Hon~~ Som hon nu stod der i denna fina och dyrbara dräkt tog hon sig mycket stilig och rar ut ty hon hade en mycket vacker figur lång växt, smart midga och vackra bröst samt långt guld gult här.

Nu är du färdig att resa till hofbalen men för all del glöm nu ej minna råd. "Yfves ej, och bli ej högmodig ty det är till förfall och ringakta ej dina halfsystrar ty alla skulla fira dig och ingen är på balen ståtligare än du. Men av allt så glöm ej mitt sista ord att du skall vara härigen till kl.

M.7141:33. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

slår 2 ty ~~annar~~ då försvinnar ~~allt~~ all härlighet. Flickan tackade sin gudmor och lovade hålla allt vad hon befalt.

Hon satte sig så upp i karritten och det bar av till kongaslottet upp för trappan varest sex-hästar spannet stannade och två av betjentarne sprengo fram och öppnade dörren. Det blev en uppståndelse på hofbalen ty alla skulle ju ut och se den finna ny komna prinsessan. Ja själva kongasom kom ut på trappan och bugade sig djupt för den okände prinsessan och han sände bud till spelemännen att de skulle spela upp en ingångsmarsch när hon inbjöds i balsalen. Så snart första dansen började uppbjöd själva kongasonen henne till första valsen. Efter åt fick hon dansa med alla de förnämste ja t. o. m. själfvaste kongen. Emellan pauserna ville hon hålla sitto mellan sina halfsystrar vilka hon mycket välkände igen, men de ej henne.

Kongasonen blev rent av för älskad i henne och bland annat bjöd han henne på de bästa fruktar som vuxet i kongliga trädgården av vilka hon lät sina systra smaka. Tiden gick fort och innan hon anade slog kl. tre kvart på två ~~de~~. Hon reste sig då ögonblickligen och tog med hjertlig nigning afsked av alla och ~~försvann ut~~ gick ut åt följd av kongasonen vilken bjöd henne välkommen åter näste kväll på baligen liksom alla de de andra. Innom ett ögonblick var hon i sin karritt och betjentarne stängde dörren och det bar av mot hem met då hon steg av.

Men då klåckan slog två försvann all härlighet och prakt och hon satt åter i sin grova dräkt vid askehålan. Men i sitt hjärta var hon skåla glad, ty det hade hon redan gifvet prinsen i sina tankar.

En stund efter kommo även halvsystrarne hem ty sedan den vackra prinsessan reste var en prinsen med i dansen och glädjen han bara talade vänligt om den vackra prins=

M. 7141:34. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

sessan. Då nu halfsystrarna kommo och bultade på dörren gick askungen genast och öppnade och sade "va i har vad länge på balen" på samma gång som hon gnogade sömnen av ögonen.

Du skolle ~~vatt~~ varit med på balen så hade du inte sagt att tiden varet lång svarade då den yngsta halvsystern vilken forsatte. Du kan tro att det kom en prinsessa som var så änglagran, fin och vänlig jag hon t. o. m satte sig mellan oss och låt oss smaka av de rara frukterna som hon bjöds utav själva prinsen och här skall du också få smaka något av de ja fick.

Kongasonen uppvaktade henne för jemt och så snart hon reste blev han inte mera glad utem talade jemt om henne och vem det kunne vara. Det fanns ingen på hela balen som kunde giva honom besked om var hon varifrån eller vad hon hette. Askeloddan ~~ongen~~ små smilade och sade "a va hon i värklighed so vacker som du sior"! "Ja du skulle sål vad og sett na so skulle du få sett svarade då den yngsta. Ack om jag hadde få lånt en av Eva "vårdes klänningar so kunna ja jo sodded i en krog og sitt po" sade då askongen. "Jo de skulle passe en askefis og varra po kongasonens bal de osse" sade då den äldste halfsystern ty det är att märka att det den var ett "dövelskav liadant som stemoren". A du ska inte svara vår halfsyster på så vis, tillrätta visade då den yngste, tänk den sköna prinsessan hon "äskste merede jo og sidde, og snacka me voss ändo vi inte va po långe väge so förnämt förnäma som ~~hon~~ komm".

Askeloddan ~~ongen~~ hade inte väntat ett så vänligt svar av sin yngsta halvsyster, men väl ett sådant som av den äldsta. Hon var likväl nu gladare än hon tillförene varet när hon gick och lade sig att sova för att drömma om sin första glädje dag i livet.

När det så åter blev dag började ju både halfsystrarna att tänke på huru vackra de skulle kunna kläde sig till kvällens hofbal. För att bli riktet bra gick den yngste syster isynnerhet till råds med askeloddan ty ändock hon hölts så illa hade hon nedärdsmak efter sin moder som var

M. 7141:35.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

av ädel börd. Men det ändå var så blevo båda systrar-
-na mycket stiliga och välklädda då de på kvällen foro
åter till balen hos Kongesonen.

Så snart de voro resta gick askeladdan till
sin askehalla och började att snyfta och gråta.
Med det sammastad var åter hennes gudmor hos
henne och frågade om hon också i natt ville fara på
balen vartill hon jakade. Då skall ~~du, svara~~ jag
åter hjelpa dig mot samma vilkor som i går kväll,
men i natt skall du åter vara hemma till kl. slag 12
ty genast på slaget försvinner all den härlighet.
Askeladdan lovade att noga följa gudmorens för-
maning. ~~Alltsa~~ Gudmodern slätte då sin staf mot golvet
och genast stod det en skjuts på gården ännu vackrare
än föregående kväll. Karritten var överallt belagd
med rödaste guld och seltyget på de nu gråblom-
miga sex hästarne voro uteslutande allt beslag av
rent guld. Kuskar och betjänterne hade fin like ut-
styrsel och betjänterna buro äkta guldhimmel över
vagnen. Åter slätte gudmodern med sin staf mot
golvet och med det samma förvandlades ~~hennes~~ gud
dotterns grova kläder till de aldra finaste med äkta
sidenliv och ~~schalar~~ persiska schalar allt rikligt be-
hängd med ~~rikligt~~ äkta guldsmycken av aldrig sett
skönhet ~~samt ytterst~~ fina guldskor på fötterna.

Allt var ju nära ett ögonblicksverk och så satte hon
sig upp i karretten varefter det bar åstad uppför mitt
för kongliga trappan der nu hela kongliga famil-
jen helsade ~~[illegible]~~ henne väl kommen, ~~och derefter spelade~~
då betjänterna öppnade dörren och hon utträdde under
deras guldhimmel. Så snart kongen hälsat henne
väl kommen uppspelade musikanterne en väl-
komst hälsning.

Halvsystrarne hunno nätt och jemt fram och
fick se på detta ståtliga mottagande och de blevo
så glada som om de kommo i sjunde himmelen då
denna utom ordentligt vackra och sköna prinsessan
sedan hon mottagits av de kongliga först ~~godt~~ av alla
gick för att hälsa dem "tack förr i går".

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kongasonen var skala glad och mycket ömkvärd mot den okända sköna prinsessan vilken var så rar och ståtlig att ingen någonsin sett dess like. Han uppvaktade henne jämt och ständigt. men så snart hon hade en ledig stund satte hon sig emellan sina halfsystrar varför de också voro skala glada ty de igenom fingo också både två dansa vers en dans med kongasonen.

I gladgeravt går ju tiden fortare än de tänka på och så även här och innan prinsessan visste ordet av var kl. nära 12 då hon lovat sin gudmor att vara hemma till dess. Hon ville därför med det samma resa men kongasonen hade talat så mycken kärlighet till henne och som han ovilkorligen ville dansa ännu en dans med henne gaf hon motvilligt efter. Han dansade då så skarpt och präcis som dansen skulle sluta tog han och hurade henne uppe i luften så att både guldskorna flögo av henne. Präcis som han slapp henne nappar hon fatt den ena guldskon i handen och på dörren. Då snart hon kom ut på trappan slog klockan 12 och när sista slaget utrunnit var all hännes härlighet försvunnen undantagendes den ena guldskon som hon höll i handen vilken hon gömde under sina klädern. ~~På en~~ ~~ase~~ Af en osynlig makt bars hon hem till sitt hem. ~~Konga~~

Kongasonen hade upptaget den ena skon och kysst den samma samt skyndat ut samma väg men hon stod ingenstädes till att finna. I klädlogen hade de sett henne gå ut på trappan men vakterna hade ej sett henne och för övrigt hade de ej sett mera än som en änkelt klädd piga der smugit sig ut ~~av~~ kongaslottets port. Så hon kunde omöjligen varit faren, men hon var och förblev försvunnen. Kongasonen tog emellertid noga vara på den tappade guldskon och talade ej om annat under återstående tiden av balen, än den underbara sköna prinsessan.

En tid efter åt kommo systrarne och bankade på dörren så att askeladden måste ut och släppa in dem. Den yngre kunde nu inte tiga med den nådet det vederfarets dem nemligen att de t. o. m. fått dansa med själfva kongasonen och att den undsbara och sköna prin-

M. 7141:37.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

systrar hade hållet dem sällskap över denna natt och hur stora ordentligt vacker hon var, samt att hon till sist så hastigt försvunnit ur balsalen för att kungasonen dansade så hastigt med henne att hon tappade skorna.

Då har ni väl också i natt varit belåtna med den okända prinsessan som var så rar som ni säger svarade askeladdan.

Kungasonen sörjde så därut efter den underbara och sköna prinsessan att ~~hat~~ han lät utgå bud över hela sin faders rike om någon kunde giva besked på vem den okända prinsessan var eller också hade par skor till den tappade guldskon (ty den ärnade han taga till äkta) så att den passade fötterna.

Inom långt kommo ju också buden till askeladdans hem ty hennes fader var ju utav mycket förnäm släkt.

Båda hennes halfsystrar gjorde allt vad i deras förmåga stod att få ~~henne~~ skorna till att passa sina fötter. Den yngsta kunde visserligen få skon på sin fot, men passade gjorde den ju ej riktigt och för övrigt visste hon ju att hon ej hade paret till den samma. Den äldre däremot gjorde allt vad i sin förmåga stod för att få skon på sin ena fot ty då trodde hon att hon skulle kunna få kungasonen ej tänkande på att hon då kom med bara en sko. Ja hon t. o. m. skrapade sin fot med skarpa knifvar men det gjorde ingen verkan.

De utsända buden undrade om det ej voro flera döttrar i huset. Jo vi har en halfsyster sade då den yngra. Kalla in henne sade då buden så hon också kan få prova skon [illegible] den Askefisen sa då den äldra systern va ska hon inge att göra. Styfmodern blev flygande galen då hon hörde att ~~aske~~ askeladdan också skulle få lof att försöka skon.

De utsända buden sade då att alla och en var både den ena och andra av adliga döttra skulle prova skon annars gingo det dem olyckligt. De gjorde därför ej något hur "sprit sprängande galen och vrånk" än styfmodern blev ty askeladdan måste också in och prova guldskon.

Som nu askeladdan sätter sin fot i guldskon

M. 7141:38. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

på sin fot passade den som den enkom var gjord till hennes fot och så snart om baden sagt att skon suttet på hennes fot för tog hon upp ur sin "lomme" den andra parikon som passade lika bra. Styfmodern fick med det samma "dåndimpan" och föll avsvimnad till golfvet. Askeladdan springer ut i köket efter kallt vatten i en spann för att kasta över henne. Hon träffar nu sin gudmoder vilken slater sin staf mot henne och gratulerar hennes lycka som hon skall taga sin början. Med det samma är hon klädd i samma riks och fina drakt som sista baldagen men nu sitta det i alla guld smycken de felande ädelstenarna och glimdrar som stjärnor. Spannen hon tog kallt vatten i var nu ett stort och ovanligt vackert guldskål. Då hon kom in och slog vattnet på sin stufmoder och hon tog kvicknade vid i gen ser hon hur askeladdan under hennes domning blivet förvandlad från den ringaste till den förnämste.

Både hennes stuf halfsystrar kände då igen den förnäma prinsessan i deras halfsyster som varit så vänlig mot dem på balen och bade vid hennes fötter om tillgift för att de förut ringaktat henne så mycket. Askeladdan tog dem i vars sin hand och kysste dem.

Den fina balkjolen körde så upp för trappan ända finare och förnämare än sista balkvällen och innan hon tog avsked av far och stufmoder förärade hon stufmodern det granna guldstapet.

På det snart derefter stående bröllopet med prinsen var både hennes halfsystrar närmaste brudpigor och efter åt skaffade hon förnäma man till dem också så att de blevo rikets förnämste fruar.

Och nu leva de alla i glädje och kärlek var med sina såvida de inte nu äro döda.

Som synes äro på denna variation helt annorlunda än den förut trykta. Jag försäkrer att varken mor eller hennes fadr Gunnelde någonsin lärt den trykte. Och för övrigt alla berättelserna mor berättade i min barndom var helt annorlunda och naturligare än de jag sett i tryck vilka tydligen äro s. k. förbättrade i reksspråk vilket ej passar efter gamlas berättelser. Hur många gånger mor än berättade denna så talade hon aldrig om någon glastoffel vilket ju är onormalt i folktron.

M. 7141:39
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Vargubben

Berättad på 1860 av Pantslerskan i Fru Ahlstad för min berättare N. H.

En konong hade varet ute och jagad i en skog och när han så på kvällen skulle köra hemåt blev de vilse och ju ~~mer~~ längra de körde ju galnare var det. Till sist när de kört i tre dagar voro de ej i stånd till att finna vägen längre och till sist kunde de ej hälla få hästarne att springa längre uta de stodo alldels som om de voro fastlästa. Kusken gick då av vagnen och ~~[illegible]~~ tog ~~det var~~ den vänstra hästens skygglär från huvudet och tillade mellan skyggläret och hästen huvud då såg han att ~~själva den onda stod och höll vagnen~~ en varg gubbe som var alldeles luden över hela kroppen och ett stort grått skägg som nådde honom ände till knäna samt dessutom ett långt grått hår. Denna varg gubbe stod och höll vagnen. Kungen sporde då varför varg gubben stod och höll hans vagn. Jo svarade han ty han voro hungri och ville hava en av kungens skjutna harar. Kungen gav honom haren vilken varg gubben åt upp med både skin och hår. Så körde kungen igen och när de kört ännu en dag var det lika galet igen hästarne ville ej gå längra. Kusken skulle ånyo se vad som fattades och såg genom samma huvudstol att varg gubben stod der igen. Vad vill du i dag sade då kungen när han hörde att gubben var der åter. Jo jo ä "sylten" och vill hava en råbock. Varg gubben fick sig ett rådjur vilket han strax uppåt med både hull och hår. Nu körde kungen igen men rätta vägen kunde han ej finna och så då de kört nära på hela natten var det lika galet igen ty hästarne stodo åter stilla och gingo ej ur fläcken. Kusken tillade åter mellan vänstra hästens skygglär och huvud och så då för tredje gången den hära lilla alldeles härbeväxta mannen. När kungen fick reda på detta sade han vad vill du varg gubbe i dag? "Ja ä sylten jo vill ha mad"

Ei varggubben

M.7141:40.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

svarade då varggubben. Kan du visa mig rätt väg hem så ska du få så mycken mat du vill halva svarade då kungen. Ja det skall jag kör bak efter der jag springer svarade då varggubben så skall hans magestät snart vara hemma. Du kan inte springa (som är så liter) så skarpt som mina hästar utan sätt dig upp och åk. Nej kör mans alla så fort alla kann jag reder mig nog svarde så varggubben.

Nu bar det väl inte av så att det glodde i töjid och hästerna trampade gnistor så att skogsträden syntes tydlikt (samt frustade så att eldslågarne slogo ut ur munnen) snart vor kungen hemma på sitt slott der varggubben stod som att han ej alls gjort en sådan språngmarkh utan han gjorde alla slags konster och upptåg. Kungen tackade honom och sade att nu skulle få ätta sig riktet mätt samt befallde sin munskänsk att framsätta en god middag till varggubben. Under tiden varggubben åt gjorde han alla möjliga kromsprång och lystigheter så att kungen utnämde honom till konglig jöckelmakare.

Det hände sig nu att der skulle var ett stort gästebud i kongaslottet och här skulle ju varggubben roa gäster vilket han lovade kongen ty de hade blivet mycket goda vännor. Under gästebudet gjorde också varggubben så många lustbarheter att kongen blev mycket prisad och ärad som hade skaffat sig en så rolig hofnarr.

En tid efteråt fick kongen ofred med en granne och måste ut i krig. Han led nu inte säkert på varggubben att han blef kvar på slottet tills kongen åter kom hem ty miste honom ville han ej. För att ej varggubben skulle springa tills skogs satte han honom innom sju dubbla lås (till vilka drottningen bar nycklarna) och gaf mycket stränga befallning till sina bekentar att noga bevaka varggubben så att han ej åter sprang till skogs.

Men då katten å borta dassar rötterna på boret. så även här ty att stå vakt för gent var ju ingalunda nödvändigt då det var så väl låst och ingen annan än själva drottningen bar nycklarne.

varggubben
3

M. 7141:41.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Kongen hade en son som nu var 12 år gammal och han sprang liksom andra barn och lekte boll, men bollen var av äkta guld och ej en sådan gammaldags hemmasydd av olika färgade "~~hose~~ "hossegarnstråde". Som nu konge sonen sprang och kastade sin boll på kongaslottets väggar och tog "lir" med bollen kom han bort till der varggubben satt innestängd. Rätt som kongasonen kastade sin boll här råkade han kasta den genom den fönsterlukan som betjenten satte mat intill varggubben. Varggubben kaste bollen ut igen och var rolig så att gossen fick förtroende för honom och det var ju mycket rolikt. Till sist när det varat några dagar och gossen inkastat alle sina bollar ville ej varggubben åter ut kasta dem med mindre än att kongasonen öppnade dörren för honom så ville han leka boll med kongasonen. ~~Ja kan ju ej öppna~~

Ja kan ju ej öppna svarade kongasonen ty drottningen bär ju själv nycklarne på sig både dag och natt. Ajo de är ju lett att skaffa dig nyckelen ty drottningen "lyskar jo lussen av di" liksom andra morar gör med sina poga och när du nu ligger med ditt hufvud i din mors (drottningens) knä så kan du ju lätt passa på och knäppa nyckeln av beltet och så komma ut och öppna. När du så får öppnat låsen så går du strax in och säger "mor ja ~~tror~~ troor ad der ä en stor lus som bider mi i nacken". När så drottningen söker att fånga den så knäppar du fast nyckeln igen. Då du så får gjort detta och blir av "lusked" så kom ut så ska vi hava riktet rolikt. Kongasonen gjorde som varggubben lärt honom och det gick bade lyckelet och väl att han fick tag i nyckeln och låste upp dörrarne samt fick sina guldbolla varefter han åter sprang till drottningen för att få fångatt den stora lussen som bet i nacken.

När så nyckeln åter satt på sin plats i drottningen bälte så skulle kongesonen åter ut och leka boll

M. 7141:42.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

med varggubben men o ve han var nu ingen städs att finna ty medan kongasonen åter satte nyckeln på sin plats hade han sprungit till skogs. Af rädsla vågade han ju ej att säga något och allting blev tyst tills det blev kväll och betjenten skulle gifva varggubben mat så var ju fågeln flugen ur burin.

Nu blef det ju stor uppståndelse på kongaslottet ty vakterne voro ju vid lifsstraff förbjudna att låta varggubben römma. Drottningen måste genast sända bud till kongen att varggubben var försvunnen och dörrarne till hans ~~att~~ fängelserum öppnade med falska nycklar ty hon hade hela tiden buret nycklarne på sig. Det kom då bud från kongen att vakten skulle avlivas i skogen på så vis att hjärtat skulle utskäras på honom levande och tagas hem i en glasskål så vida ej den skyldiga kunde upptäckas ty då skulle den "ho de vara månde" ofördrögligen avlivas på nämnde sätt.

Nu kunde ej kongasonen längre dölja sitt svek, då han såg att både vakterne och drottningen måste avlivas ty låsen voro sådanna att de ej alls kunde öppnas med falska nycklar, han bekände derför allt hur han låtet varggubben förleda sig att vara falsk mot sin mor.

När kongen blivet underättat härom tog han sig mycket när. men kongsord det var ju kongsord och derför var det ej att ändra och derför skulle ju nu hans enda son avrättas på ovannämnde barbariska sätt ute i skogen.

~~Vakten~~ Bödeln som skulle fullborda avrättningen var mycket god vänn med kongasonen och beslöt derför att söka rädda honom ~~ville~~ Utkomma i skogen föreslog han att som alle voro så fäktade vid deras älskade kongason så ville han gå avsides ut i skogen ensam och avliva honom och ~~med~~ taga hjärtat med sig hem. De andra gingo gärna in derpå ty

M. 7141:43. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

de ville ogärna se på. Skarprättarne tänkte ju som så blir jag bara ensamman med honom så skall det nog gifvas tillfälle att rädda honom "ty ju fler kokka ju sämra soppa og di djäklana kan inte tia me mäd" Som nu kongasonn och skarprättaren gingo utåt i skogen kommer det ett ållonsvin vilket skarprättaren tog och utskar hjärtat av samtidigt tog han löfte av kongasonen att han ej skulle rödja honom ty då voro ju både "Sådans kattonge".

När allt var överstånddikt kom skarprättaren åter med ållonsvinets hjärta i en glasskål och överlemnade det till de andra vittnen i vilka buro hem det till Kongaslottet der det skulle förvaras tills kongen kom hem från kriget.

Kongasonn vandrade nu utåt vildmarkerne i skogen och när han vandrat i tre dagar utan både mat och dryck sjönk han av mattad ner på en tufva och somnade. Här under drömde han att han nu var i lag med att leka boll med svarggubben och hade det riktet rolikt. Mitt i drömmen vaknar han så upp och tänkt här står nu svarggubben bred vid honom. Kongasonn sade då varför rymde du från mig! Ver inte räddel för det har hulpet mig ur den fars sjuåriga fångenskap, men nu ska jag också hjelpa dig ~~men~~ du måste vara min fånga i sju år ty förr kan jag ej hjelpa dig och nu skall vi vara lika goda vänner som när vi lekte boll. Nu skall du gå med mig hem i mitt slott och få dig lite mat sen skall du om dagarne gå och "vuta" (vakta) mina får på bergen. Då du går i vall skall du hava en stor grå kappa på dig så har varken sjukdom eller annat lapperi makt med dig och om någon fara synes dig så tagar du och slår upp ~~kappe sehan sjänge~~ "Kappsjängshuan" som hänger neråt ryggen på kappan så blir både du och fårne i samma ögonblick osynliga.

M. 7141:44.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

När kongesonnen kom in i ~~slottet var~~ berget var det ett det finaste och vackraste kongaslott han kunde önska sig och Varggubben var då en ~~vaker~~ vacker prins. Väggarne voro ut av renaste "sylv" och glas med guld förgylta bor-dar och lister. Dryckeskärl och matservis voro liksom skedar och knivar av renaste silver och guld och allt annat i stil dermed.

Kongesonnen och Varggubben kommo nu mycket väl överens och allt gick både lyckeligt och väl. och Om dagarne voro han ute och vaktade varggubbens får och så snart det syntes en räf, varg eller örn så var det bara att han tog kapptjänshuvan på sig och så kunde ju ej varesig rofdjuro eller männi-skor se eller fånga några får. Och var det så att något får förirrade sig från hjorden hade han en pipa till att blåsa i så samlades alla fåren och gingo bak efter honom hem till berget ~~och~~ Då han skulle ut med fåren om morgnarne blåste i pipans andra ände så följde de efter honom. Han be-höfde således alldrig gå och driva på dem.

Då det så var gånget en liten tid, efter vad kongesonen tyckte, men i verkligheten nära tju år. Så spordes det land och rike omkring att det fanns en kongadatter som var giftasvuxen och som hon var så förfärlik vacker och duktig samt den förnämste av alla släkter blev hon ej fri från ~~tjof~~ bejlarae. Hon beslöt derför att uppföra ett högt berg utav bara glatta spegelglas med en vacker gulditol överst på glasberget. Hennes far lät då ett kongs ord utgå kring hele verlden att den kongaprins nå-gon annan fick ej komma ifraga, som kunde (tre dagar å rad ~~rida upp~~ ~~tre gånger~~) utan att hästen snavade, ~~rida~~ ~~upp~~ till henne på glasbergets topp och få ett guldäpple av hennes egen hand skulle få henne til äkta samt halva kongariket.

Varggubbens vaktegosse hörde ocksä detta ordet. Och som han var mycket god vänn med Varggubben sade han en gång til honom. Ja å ju otte en kongason så ja konne jo otte vad me på den derra täflingen om den skjöna prinsessan". "Du ska

M.71,41:45.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

osse so la varre me" svarade varggubben.

När så dagen kom för den stora täflingen om sköna prinssessan hade ~~det~~ dertill anmält sig en helmassa kangaprinsar och deribland även prinsen "af Vargberg". Alla prinssarna redo och övade sig väldigt och vackert utstyrde voro de alla i hopa men prinssen "af Vargberg" syntes ej bland hela skocken. ~~Då det led mot slutet av täflingsdagen~~ Den ena efter den andra av prinsarne försökte sig att nå upp till sköna prinssessan men så snart de kommet litet uppåt glasberget snavade hästen och glattade neråt. De togo då avsatts och satte av med full fart mot glasberget, men de var lika galet ingen inde kom mera än några alnar upp så halkade de åter ner. ~~Då~~ första täflingsdagen var nära till ände syntes prinsen af Vargberg komma ridande på en fusced hingst med skinande vackert bronsbeslag vilket högt övergick alla de andra prinsarnas ridhäst prakt. Han red bara så sakta fram till glasberget vid vilket han stannade och sag sig omkring samt hälsade vänlikt åt alla så lät han hingsten försöka att gå uppåt men lät honom glida ner igen. Detta gav ju anledning till gapskratt och löje hos de andra att den finna bagasaren ej heller kunde rida upp till sköna prinssessan.

Prinssen af Vargberg red då lite tillbaka och tog så satts och red vackert och stilikt upp och hälsade sköna prinssessan med en vacker bugning der hon satt med ett bronsäpple i handen, men det brydde han sig ej om att räka ut handen efter, ~~Kongen sade då till de andra~~ varefter han genast red ner för glasberget och bort igen. Kongen sade då detta ser ju ut som om han skulle bli min svärson får se sen.

Andra täflingsdagen kom och alla prinssarne voro tidigt ute och övade sig väldigen med att rida så att de kunde blivo första man att komma upp och få sitt guld äpple ty de trodde att skjöna prinssessan hade guld äpplet i handen var dag. Men hur mycket de än ansträngde sig var det ingen som kom mera än halva vägen upp till prinssessan så snavade deras vackra hästar och de slogo "ännekana" ner åt igen. Då andra tävlings dagen närmade

M. 7141:46.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

sig slutet kom prinssen af Vargberg ridandes på en svart hingst med äkta 16 lödigt sölf beslag på såväl lädersadeln som bitslet. Utan att bevärdiga den andra med ~~en~~ hälsning ~~till~~ straf för deras spefullhet första dagen. Han red sakta fram till glasbergets fot varefter han satte en vacker traf derikt upp till skjöna prinssessan och bugade sig djupt för henne men sträkte ej ut handen för att taga emot hennes sölf äpple utan red derikt ner och hem igen. Kongen sade då till sina herrar och ministrar denna blir nog till slut min svärson.

Tredje täflings dagen kom och nu gälde det ju rena allvaret ty nu måste ju skjöna prinssessan ovilkorligen hava guld äpplet eftersom ej "prinssen af Vargberg" ~~t~~ ej besvärat sig med att mottaga något äpple av prinssessan. Alla prinsarne voro nu tidikt uppe och övade sig väldikt så att de skulle kunna rida upp till skjöna prinssessan och hava fått äpplet innan den derra prinssen af Vargberg kom ty han kon nog sent den dagen också. Alla deras försäk voro likväl fåfänga ty ehuro de lätet sko sina hästar med diamanter i spikhuvuden så betade ej fast i glasberget utan de halkade ner så snart de voro komma något så när upp till toppen. På avstånd syntes då åter prinsen af Vargberg komma sakta ridandes. Som de nu ej ~~heller de~~ hade något hopp om att kunna rida upp och få guld äpplet samman gaddade sig alla för att mota bort prinssen af Vargberg. ~~När så~~ på det att ej häller han skulle bli den lyckliga. Prinssen af Vargberg tog saken lungt och red sakta rakt fram till den församlade lysande skaran men så snart de fingo se honom blevo de rent förstelnade ty en sådan prakt hade de aldrig för sett. Hästen som prinssen af Vargberg nu kom ridande var en stor stätlig gråblommig hingst med sadel av svingyllenläder med äkta renaste guld beslag och med guldmila i munnen samt dessutom fullsatt med i renaste guld infattade ädelstenar av smaragder, rubinor m. fl slag utav de ädlaste som fin fanns att skåde. Hela skaran som var samlad

M.7141:47
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

~~och~~ blevo som förlamade när de sågo denna väldiga prakt. och veko ödmjukt åt sidan och lemnade rum i stället för att hindra honom. Prinssen af Vargberg red lungt och stätlikt med en förnämnickning för bi skaran bort mot glasberget och i en stätlig traf dirikt upp till prinssessa samt steg av hästen och tog henne i famnen och gaf henne förlofnings kyssen med det samma han tog mot guldäpplet.

Ja sade det, sa kongen då till sina ministrar att den blev nog till sist min svärson.

Nu hade ju prinssen af Vargberg vunnet den skjöna prinssessan och derför skulle det ju ställas till gifter mål och bröllop mellan dem.

Kongen rustade nu till ett "hej dondrande brollop" vilket varade i dagarne åtta och sedan skulle ju svärsonen hava halva kongariket.

Till bröllopsdagen ~~uroot~~ utstyrdes den sköna prinssessan i en dräkt utav baraste silke med smycken av renaste guld och ädelstenar för att värdikt kunna taga emot en sådan förnäm brudgum som vunnit hennes ja ord. Ingen viste ännu var detta kongariket var beläget som hade en så förnäm prins.

Varggubben utstyrde sin ~~vut~~ "vuttepoj" eller prinssen af Vargberg med iske mindra prakt vad både klädsel och ordnarbeträffade. Bröllopsvagnen var en karritt gjord utafrenaste guld och silfver med glasfönster Under brollappet var Varggubben med som gillesnarr och gjorde alla möjliga och omöjliga upptag. Och när som de så voro ute och spatserade passade Varggubben på att kasta den gråafårakappan på brudgummen der han gick i fälja med sin nyvigde brud. Folk som nu såg dem sade då å de är ju inte nåd med det partied som prinssessan har gjord de å ju inte nån ann än "fåra pogen" som gick i bergen och vaktade får.

Kongen ble galen och ville taga sin dotter igen. Varggegubben sade då efter jag nu gjort ett sådant spetakel med dig så skall du genast (taga ditt svärd och) avhugga mitt hufvud, Nej det vill jag inte svarade brudgummen. Ja gör du inte det nu genast så är du olyckelig för all tid.

M 7141:48.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Det blev nu inte annat för brudgummen att göra än att draga sitt svärd och avhugga hufvudet på varggubben. Så snart hufvudet trillade bort åt marken stod det två ståtliga ~~prins~~ prinsar. Den ena var ju brudgummen som åter var klädd i sin finna dräkt som var full av ordnar. Den andra befanns vara brudens bror ~~eller~~ som för många år sedan försvunnit från hemmet.

Det blev nu en glädje utan lika för att brudens broder var åter kommen från förtrollningen I synnerhet gladdes gamla kungen och drottningen särdeles mycket och kungen gave sin son halva kungariket att regera över

Som nu också brudgummen var löst från sin förtrollning tog han sin brud och svåger i den finna karretten och körde till sitt hem för att hälsa på. ~~och friatt var~~ ~~Varggubben~~ Svågern tog då sin varggubbehamn på sig och sonen var klädd i den gråa "fåravuttepogskappan". Kungen kände ju genast varggubben igen och frågade var för han bedraget hans son. Varggubben ~~sade då~~ ~~här kommer~~ svarade då för att både "du och ju och din son skulle bli lyckeliga" Kungen blev arg ~~och~~ ~~drog~~ för att han sade du och drog upp sitt svärd och högg huvudet av varggubben så att det trillade bort åt gårdsplanen. Med det samma stode det där i kungligamantlar och ordnar klädda herrar och en prinsessa lika nobelt klädd. Får jag presentera den son ~~och hans prinsessa~~ som du trodde vara död men det var bara ett ålonsvins hjärta du fick i skålen. Och ~~här~~ är den sonens kvinna och jag hennes bror. När nu allt blivit förklarat blev gamle kungen och drottningen så hjärteglade att de ställde till ett stort gästabud vid vilket skarprättaren fick sitta närmast de kungliga. Sedan gav han hela sitt rike till sin son och sin ende dotter till hans svåger. Och nu bygga de bo och lappa barnaska i var sitt kungaråka Och sen kryp de till hemte på havreskale rep.

M 7141:49
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Två barn i stället för ett.

Nils Hansson berättar att hans far omtalade att det vid klöverhyppning på ett ställe i Svedala hade en kvinna lagt sitt barn i en klöverhyppa med hon tillika med andra kvinnor och män voro i lag med att hypa klöfverna. Kvinnorna begagnade rifvor men männen tjufvar. När så arbetet på kvällen var slutat skulle modern gå och hämta sitt två år gamla barn som hon om middagen inbäddat i en klöverhypa. Dömom modern bestörtning då hon på kvällen fann sitt barn i största glädje lekande med en jemnärig flicka vilka till alla delar både till storlek, utseende, hårfäring och klädedrakt utan och innan voro så precis lika att modern omöjligen kunde afgöra vilken dera det der var hennes eget barn och då hon tog upp det ena grät det andra och ville med följa. Modern som var mycket förvånad hade till sist intet annat att göra än att taga med sig båda två smottingarna hem i sin stuga der hon sedan väntade att någon skulle komma och afhämta sitt barn men der hördes aldrig av någon. Slutet blev att kvinnan måste uppfostra båda barnen och mannen sade vi får taga ~~bade~~ oss ann både ty vi kan jo ej ötskilja vilken der är ~~vag~~ vår egen.

Är för är gingo och de växte båda och blevo kvilka och rara, men den ena var liksom letet trojare att lära än den andra. De blevo kom firmerade och sen stora vackra tösor. Så en dag gingo de med modern i skogen för att plocka vindfälle (bränsle). Som de nu gingo der möter de en gammal och anskränglig käring med strippigt skäggig haka och en riktig örnanäsa. Den som rådde om fliskebarnen hälsade då och sade "de e vackert vår i da": "Ja men ä de so, men de va jo ett par sjöne tösabida du har me di". "Ja de gör vell an" svarades tillbaka. Vims kan de varra? frågade så skogkäringen. Kvinna

Fört sättning om två barn i stället för ett

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING

M 7141:50.

Omtalade då händelsen i klöverhypan och huru hon nu dragets med den tills de blivet så de skulle själv svara för sig och hon hade hitintills ej varet så bekymrad för dem men nu då de blivet vuxna voro det värre för hon kunde ju ej veta om de togo vare på sig själva och hon tyckte det skulle vara svårt om de kommo ut och de efter en tid åter skulle komma hem dubbla. Hon hade fått fostra två hitintill i stället för en men nu voro det ju mycket värre och eftersom hon ej viste vem av dem som var hennes egen kunde hon ej annat vara än som hon hitils varet en moder för bägge men nu voro det henne tråkigare att ej veta vem der var hennes eget barn och hon hade ej hjärta att köra någon av dem på dörren ty det kunde ju lika så lätt hända att det var hennes eget. Fliskebarnen hade gått med raska steg i skogen och plockat bränsle och voro således utom hörhåll. Den gamla käringen tog då till orde och svarade. Den saken är ju mycket lett avgjord när du näste gång skall baka och som huset ligger här i skogen är här ju gott om snoka. Så skall mor själf sätta i deg på ~~kvällen~~ en torsdagskväll sen solen är nergången och fliskorna äro i huset ~~tagda~~ och lagt sig. När du så får satt baket i deg skall du tigande taga degklädet och lägga på degen och sedan gå ut i skogen ~~att~~ och taga en snok så att ingen ser dig. Lägg den sedan ovan på degen i baktråget och lägg sedan ~~mera~~ de andra degkläden över. Snoken rullar sig snart samman i en ring och njutar på den varma deken. ~~Innan solen~~ När du gjort detta går du utan att hava tändt ljus och lägger dig att sofva. Innan det blir dager och solen är uppstigen skall du likväl kalla upp ~~dig~~ dina tösar och kommendera bådo på en gång ut till ~~dektra~~ baktråget för att älta deken. Nu gäller ~~det~~ att du noga efterser vilken af fliskorna der ryser och blir rädd

M. 7141 : 51.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

ty det är din egen flicka. Den som deremot ej bär någon fruktan är backetrolles och då skall du säga åt henne att hon bör ge sig i väg till de sina. Det var förståss modern till den ~~andra flic~~ främmande flickan som gaf dessa råd ty hon var ~~Husmanskvinnan~~ också rädd för sin dotter att hon skulle beblanda sig med Evas efterkommande vilket ej fick ega rum då hon var ung och fruktbar. ~~H~~ Hon härstammade ju från Adams första hustru Lusie liksom alla underjords folk och troll.

Husmanskvinna tänkte på de goda råden och så snart det blev torsdag kvällen satta hon sitt bröd i dek såsom den ~~rysvärdiga~~ rysans värde kvinnoskepnaden berättat att hon skulle göra. Allting gick lyckeligt och väl och snoken ringlade sig strax på bröddeken och låg och njöt ~~på den~~ av den behagliga värmen som gäsningsprosessen utviklade. Då det närmade sig morgonen kallade kvinna på sinna löser vilka som en raket voro upp för att taga i lag med dekältandet. De hade alltid varet de bästa vännor och voro mycket villiga i allt arbete.

Moderan gick nu i spänd förväntan för att se vad resultatet skulle bliva. Den kvickaste flickan tog med ett rast tag det övereta klädet av deken och smet bort på en stol. Men o i det samma ser hon snoken och gifver upp ett hiskeligt skri och är färdig att svimna. Den andra flickan gripar ormen med bara händerna och smitar den samma utom dörren och säger "a va de nåd i den backen der mina föräldrar boer der e sona i hundratal. o sona har ju sett i flera hundra år". Så snart hon taget på snoken den hennes mor ställdt i kvinnans väg återkom hennes gamla minne sedan hon varet hos de sina i skogbacken der hon levat i århundrade men blivet signad av sin moder att bliva ung och leva bland menniskor. Fostermodern sade då ja då kan du ju gå dit du har himma och hon for "halejs" på dörren och de sågo henne aldrig mer, men fostersystern sörjde mycket

M. 7141:52.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Bagarons grislan och ragan".

Min berättares Nils Hansson i Fru Ahlstads fader och gårdsdrängen hos landtbrukaren Nils Månsson i Lilla Svedala körde en dag för väl en 80 år sedan och plöjde vid en backe kallad "Munkalundsbacken" i vilken det enligt gängse tro bodde underjords troll. Som de nu kör der fram och åter, fanns de vid en omgång utlagd, då de återkommo, en söndrig bakongsgrisla och dito raka. Då det blev middag tog gårdsdrängen dem med sig hem för att laga dem under middagsrasten. När det blev tid att ånyo taga ut och plöja tog han de lagade sakerna med sig och lade dem på presis samma plats som han taget de samma. Vid första plöjningsomgången voro de åter förtvunna. Strax före kvällen när det blev tid att sluta upp med plöjningsarbetet för dagen låg det på samma plats ett vackert nybakat sigtebröd med en ren rakad och stekt "rätta" ovan på. Drängen sade då till Hans Jönsson (den andra drängen) "vill du ha grisen, för kagan vil jo säl ha"? Nej får jag inte dela kagan me di, (så vill jag inte dela grisen me dig. den som ser så god ~~ut~~ och vacker ut.) Så snart de fått installat sina hästar togo de föräringen och skuro kakan mitt "itu" samt ~~och~~ togo vardera hälften och den var så vacker och god så att ingen ~~menniska piga~~ menslig piga skulla kunnat baka den bättra.

Hade de ej hållet till godo och smakat det utlagde hade ~~en~~ backetrollen blivet arge och lagd försåt för dem så att de blivet sjuka eller sönder brutna i kroppen. Vilket ofta hänt dem som ~~för~~ smått dylika govor. Backetrollen ville annars stå på god fot med när ~~liggade~~ boende menniskor ty de behöfde var andras hjälp allt som aflats.

M 7141:53. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Rim

O här onser (oser) bra
Får sack Tack
Bra mat Lasse så koster de bra
Filljett, Mårten nobb o Ola Hult
~~Som~~ Som Tittar i månen efter 11 dagars
Skubba och Sven spiss.

Getebocken och Gossen.

En gosse skulle vackta en get i skogen men fick ej komma hem till herremannen med mindra han hade geten med sig hen annars fick han ingen mat. Då det led mot kvällen och gossen började bli hungrin skulle han driva geten hem men den ville på inte vilkor lyda och det var just vad herremannen viste. Så hade det gått många gossar förut ty om de kommo hem med geten varje kväll under sommaren så skulle gossen hava mat varje dag och då året var slut en vacker lön.

Då det nu led mot kvällen skulle gossen drifva hem sin get ~~man~~ och den ej ville gå tänkte gossen vänta bara du skall nog komma att lyda. Gossen gick till en käpp i skogen och sade "käpp vil du gid slå, gid vill inte hemgå o ja får ingen mad för än natten står stilla". Nej svarede käppen ja vill inte gid slå forr han har mi ingen skade gjort. Gossen tappade ingelunde modet utan gick till Elden och bar "Du Eld vill du käppbränne förr käpp vill inte gid slå o gid vill inte ~~gå hem förr an~~ hem gå o ja får ingen mad för än natten står stilla." Elden svarade lika undvikande som käppen och sade varför skall jag käpp bränna käpp ej gjort mig skade. Gossen gick så till sjöen och bar samma bön sägandes. "Du Sjö vill du eld släcka forr eld vill inte käppbränne o käpp vill inte gid slå o gid vill inte gå hen o ja får ingen mad för an natten står stilla". Sjöen gav samma undvikande svar som elden och sade varför skall jag eld släcka eld har ej ~~gjort~~ gjort mig skade o. s. v. Gossen går då till

Getebarken o gutten

M. 7141:54. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

2

Stuten (oxen) och bad denne om jälp sägandes "Du store Stud vill du sjö dricka för sjö vill inte eld släcka" o. s. v. ~~Sjöen~~ Stuben gav samma undvikande svar som sjöen. Gossen går nu till ~~Re~~ Repet och säger "Du Rep vill du stut binda för stut vill inte sjö dricka" o. s. v. Repet svar lika undvikande som stuten. Gossen går då till Mussen och säger "Du Mus vill du rep gnaga för rep vill inte stut binde" o. s. v. Musen gav lika undvikande svar som de övriga gjort. Gossen går då till Katten och säger "Du Katt vill du Mus ta för mus vill inte gnaga repet o. s. v. Je mi litt milk so ska mart musen itte i mina klöver. Gosse gick bort och möjkede geten i sin vänstre träsko och gav det sedan åt katten. Så snart katten fått mjölken stäk den efter mussen, mussen på repet, repet på stuten, stuten på sjön, sjön på elden elden på käppen och käppen på geten och geten fortare hem än vanligt.

När nu herreman såg geten komma hem och gossen så långt bak efter kunde han ej förstå vad det tagit på geten som så lydigt gick hem om kvällarne. Gossen fick således både mat och sin lovade utlöning.

Lyde

En kvinne skref något för en annan och tog ej något för besväret. En annan gång ville den som erhållit skrivhjälp bjuda kaffe på den andre men hon ville ej dricka något. En tid efteråt födde hon ett barn velket ej ville taga bröstet på sin moder men väl andras. Sedan modeern lagt det till den kvinnans bröst som velat bjuda kaffet och barnet fått diálelet tog det utan vidare sin moders bröst.

Kålrabbesmeensk kvinne (Anné) kunde bote sådant lyde. ~~Hon~~ En kvinna som ~~bodde~~ bodde vid Domme bäcken o ~~Nör~~ hade ett barn som ej ville taga bröstet. Modern hade fått "Kålrabbesmeenskvinge som undinerat att mormodern skulle lemna barnet till (om det var en flicka) en okomfirmerad gosse vilken i sin tyr skulle lemnat det åt modern sägande "va för försmår du din mors patte". Mormodern tog åter barnet och upprepades tre gångar. Gossen (min berättare) fick av modern ett virkat förhäng och dito hossebån och sillo med

Solommor inverkades

När Svartepetter lyrade herremannen

M. 7141:55

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Följande berättelse är tydligen diktat av hofverisskyldiga för att förlöjliga herremännes självrådighet. Berättelsen omtalar en herreman vilken icke ville bli vid sina löften ty vad han utlovat för något arbete ansåg han sig sedan för stor att hålla och på så vis lurade han alltid sina bönder och underlydande torpare. Men en gång fick herreman trots på annat så att han blev klok på att det ej alltid gick an på det viset.

Herremannen skulle nemligen hava ombyggd en det av ett högt torn och vindbryggans grund. Det fanns ingen på hela godset som ansågs mäktig till att utföra arbetet. Så en vacker dag kom det en rödskäggig gammal man som var villig att uträtta arbetet till herremannens belåtenhet dock mot vilkor att han alltid erhöll sitt livsbröd hos herremannen. Den gamla gubben blev antagen till arbetet och då han långt om länge hade allt fullbordat ville han få inträde i sin ~~tjenst~~ av arbets aftals rättigheter, men herreman blev arg och körde honom på dörren med en stor knutpiska liksom han gjort med så många av sina underlydande. Detta skulle han likväl hava aktat sig för ty den gamla mannen var ingen annan än själve hin håle. Utkommen om brohufvudet går mannen i en skog och strax efter åt kommer det ut en en stor ilsken tjur och går upp omkring borghuset der. Den går och släpper ~~kladd~~. Kladd vid kladd. Herrman kallar på sina betjenter men de blevo strax rädda för tjurens ilskenhet och sprang ner i källaren och gömde sig. Herreman rusar nu själf ut för att köra undan djuret vilket nu går fredlikt som ett lamm. Herremannen försöker att skrämma det samma på flykten men utan resultat. Tjuren går bara och vänder bakdelen mot sin högge herr. Denna blir troptunnor rasande och sparkar till tjuren smitt i ändan, men det skulle han inte haft gjort ty med det samma fastnar benet fast. och herreman fick hoppa på ett ben efter tjuren som nu satte rompan i vädret och bissade rundt omkring slottet. Herreman ~~bar~~ vår som en tyrk men det halp ej så måste han bege om nåd. Då stannade tjuren ~~och~~ den gamle lovaet giva honom fri om han gav den gamle gubben det över ut kommit var. Han måste nu stående på ett ben ~~och~~ skriv kontr

på Tjurens länd att gubben skulle få sitt
åter stående livsbröd och dessutom måste herre-
mannen gå in på pockers villkor
att han efter sin död skulle flytta till
hin håles bostad i haddes.

Nils Hansvisa

Skånsk bevaringsvisa 1869

Slegsvigskrigsvisa som Skåningarne sjungo

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

M. 7141:56.

Min största önskan är det att vara der krigat alldra här (das är)
Der krut och kulor kring mig pip.
Hurra hurra jag måste lida.
Nu ser jag döden fram för mig står
Hurra hurra jag måste lida.

Rim

Skräddaren sad po spisen
Kogte gröd ti grisen
Brände opp sin röde rock
Norr gröden borgede o pysa
börjede skräddaren o nyse
Fram kom der en blingebock
Bocken börjede o stånga
Me sine horn so långe
So va gröden kokt nock.

So kommer fruarne so nett so nett.
So kommer klockaren i traf i traf.
So kommer prästen i galop i galop.
So kommer bonen hompenes o skompennes,
So kommer mannen me köllan me köllan.
vilket allt efterhärmas med takten.

Ekadden sider po taged ~~o snackar me sina dottra~~
O snackar me sina dottra.
Här ska vi ti vintern bo.
Vi fryser om våra fötter.
Jo vi ska resa ti Dannemark.
Köfve sko forr alle mark.
Troll trell piverkorn
Katten blåser i silfverhorn

Kisse Misse Måns

Här va du i jåns?
Ja va bag om backen.
Slo min far i nacken.
Me en kringla.
So han dingle.

Me en kane so han dåne
Me ett brö so han dö.
Me en kopp so han
sto opp.

Rövare M. 7141:57.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

På ett gåraställa i Skytts härad kom det på själva Julaftonen en "Vägskytt" för att låna hus för natten på ett bekant ställe som de hade här och der i Landet. "Vägskytt" betyder ju resande lanthandlare vilka hade sina handels saker i tvåra säckar vilka de buro över axlarna till skilnad mot vanliga kringående lanthandlare vilka hade sina handelsvarar i en rätt stor trälåda med stoppning på ena sidan ~~den de~~ å den som vilade mot ryggen då de med läderrimmar knäpp den fast om livit. "Skemannana" voro en annan slags handelsresande vilka buru sina väfskedar i en lång och stor säck som de buru på ryggen då stod den ofta en hel meter upp över hufvudet. Dessa s. k. "Skemannanne" voro också för det mästa från Vestergötland. En annan slags kring resande handlare kallades "Norrbaggar" vilka voro mera fruktade för deras trolldomskonster och dylikt. Strax efter att ovannämnde vägskytt kommet på sitt bekante ställe kom det också en fin herre me öppedbröst en s. k. Norrbage vilken också ville låna hus. Bonden som var en hjärtegod man gaf genast sitt tillstånd dertill och sade till vägskytten "I kann vell lia hos var andra i sommar stuan" (~~mede~~ nenade att de kunde ligga i en säng ute i Salen) till vilket vägskytten samtycke. Både de främmande blevo, såsom alltid sed är hos sydskånesbönder bjudna på Julaftonsmåltid. Efteråt skulle ju den fina herr vara skantil och bjuda en riktet god prissnus på hela laget både stora och små. När han till sist kom och ville bjude vägskytten, sen alla kvinnorna också snusat av han härliga näspulvor, svarade väftgöten att han ville ej göra näsan till ett skitehus och ville på inga vilkor gå med att lukta på hans godheter ty han hade redan förstått norrbaggens tankor. ~~Sedan~~

Röfvare.

På ett gåraställa i Skytts härad kom det på själva Julaftonen för ~~en 80 år sedan~~ många herrans år sedan en ~~han ve~~ "norrbagge" med sin handelslåde på ryggen vilken han knäppte fast om armar och liv med läderremmar såsom de gamle gårdfarihandlarne hade sina handelsvarare. "Skemannanne" vilka gingo och handlade med väf-kedar hade dere mot en väldigt långsäck som de buro på ryggen der överste ändan räkte minst en meter högt över hufvudet. Dessa hade sina ställen ~~att ligga på der de gingo~~ på skilda orter i Landet der de brukade att låna hus.

M. 7141:58
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sedan (det så som brukligt var i gamla dagar ~~det~~ läses ~~läst~~ några julböner och sjungs dito salmer t. ~~ex~~ "Var hälsad sköna morgon stund" och "En jungfru födde ett barn i dag" m. fl. vilka sjungas julaftonen ty enligt gammal tro börjar ju juldagen kl 4 e.m. den 24 dec. ~~tro~~

Efteråt togs det ju fram moreboken som bonden fått i julklapp av stadshandlaren då han strax före jul varit i Malmö. Att spela kort om pengar ansågs ju i de flesta anständiga bondhemmen denna dag vara allt för helig så sådant kunde ju ej komma i fråga ~~på~~ i ett bättre ~~ställe~~ ~~hem~~ bondhem. Det blev derför bara att spela s. k. skämtspel t. ex. Knegtepas, Fiken, Gris, Skittemas, Örelös, Tilkungs, Snipp Snapp Snorr, Katt såväl tre som firbenede med och utan rompe, både en-bens och tre-bens "kongaröf" och sedan ~~det~~ den var både "mågad, fejd, såned och majed" så började gäspas nickas och jonblund göra sig påminta för alla husets innevånare ty Norrbaggen hade visst icke sparat på bjudningarna av sin goda välluktande nässetnus och så snart bara gäspas började att komma bjöds ju värre för att hålla honom på avstånd med det hade till följd att det dröjde ej länge för alla vilade godt i morfeiarmar.

Då sade västgöten jag tror jag går ut och lägger mig också. Den fine herren som gick fram och åter på golfvet och rökte på en fin cigar svarade ja det skall jag också så snart jag får rökt denna cigarr. Vägskytten låg ju redan då norrbaggen kom ut i salen och han "körde så det borre i sågetyged då herren kom ut i salen. Men västgöten var full av "fakingen" han hade också en ficka ~~på~~ i innersidan av skjortan. (vari han förvarade en revolver) Norrbaggen tänkte nu är det äntligen tid och börja att här nu gått efter önskan hela huset viler och "Massis gris danser". Han går derför direkt bort till ~~den~~ västgöten (och tittar honom i ögonen) och sade "nu har du äntligen fått ro, men vänta ~~tell så~~ skall

3 fortsät: Rövare

M. 7141:59.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

litt så skall jag nock ge dig bättre ro. och gick sen bort till sin väska och öppnade den samt tog ut en stor knif och vände sig om mot västgöten. Denne låg ju och snarkade lika förfärligt ehuru han hade revolvern i handen. Som han der ligger ser han att nu gäller det liv eller död och så trycker han av revolver då han riktat den mot norrbaggen. Skottet går ~~der~~ direkt genom tågadynan och råkar den fina herrn i hjertat der den kommar emot honom med lyftat knive och ~~icke~~ ~~anaar~~ att dult för än han faller i golfvet död ner ~~och~~ under (utstötande ~~utbrande~~ den jäfla) huri-fatt.

Västgöten sprang ögonblickligen upp för att kalla liv i de andra, men de sovo som "trått körde ttude i en stallespitte" och han måste både "rysta" och kalla förgäves. Sedan tog han och slog kallt brunsvatten på hufvud och bröst och fick på så vis liv i de starkaste. Då han nu ej var ensam började de att undersöka den fino herrns ~~ke~~ stora väska och funno den full av ~~guld~~, "gull o rålia stena" (Guld och ädelstenar) samt en hel massa sulvbärare m. fl. finheter. Dessutom funno de en pipa till att blåsa i, vilket västgöten gjorde. Om en liten stund kommo två andra till fönstert och frågte har det lyckats? "Ja, men va tyss" ~~fö~~ svarade västgöten med förvrängd röst. och så snart den första stack in skallen fick den en "smikadus av det bismare kloddan så den aldrig sågs ~~Solen~~ mer", varefter västgöten drog in honom. Den andre gick det likaleds. På morgonen hulpas västgöten och ~~hus~~ gårdens innevånare att begrava dem i en gruskulle varefter de delalade deras rikedommar. Västgöten blev sedan en så väl ~~fått~~ sedd i den bondgården så att ~~de~~ då äldsta dottern blev 18 år gammal fick han henne till äkta och slapp så att vidare springa "lann o rige i gummon" med handelspåten. Och detta är "guttens sanning" för det har ofta hänt att ~~sydskånska bon~~ att rika sydskånska bonde döttra blivit kära i "Vegskyttane" och gift sig med dem

M. 7141:60
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Rövare

En helgdagsefter middag eller närmare bestämdt Christi himmelsfärdsdag kommo det tre stycken röfvare till en bondgård i Skytts härad. De voro nog så artiga jag t. o. m. spelade de läsare ty de begärde om de kunde få låna bibel och psalmbok medan de läste dagens evangelium och några psalmer de voro i bibeln och psalmboken. Husbondefolken som voro kyrklifft sinnade ville att de skulle göra sällskap till gudshus men dertill hade de undanflykter sägandes att de antaga ej kyrkans präster för sanna gudstjenare. Husbonden måste på så vis gå ensam till kyrkan ty tro någon måste ju bli hemma då det var främmande i huset. När mannen var gången och kyrkklockorna ringt samman till gudstjenst gick den ena ut för att vara spegare så att ingen skulle oförmodat komma dem på bar gärning. De andra två blevo inga hos kvinnan och då de der satto och läste sade den ena i är nog bra rika. A det går ju ann svarade kvinnan i vänlig ton, men blev med det samma storligen förvånad då hon med det samma befalldes i barsk ton taga fram allt de de hade i guld, silfver och penningar så de kunde få se huru mycket de ägde. Hustrun var ej född i "Fjöntorp" utan hon besinnade sig med det samma och sade att de hade ett förvarings rum murad i nere i källaren eftersom de hade en sådan ofantlig massa guld och silfver vågade de ej hava det uppe i huset eftersom det var halmtak och de lätt kunde bli eldsvåda och de kunde förlora alltihopa. Vill Nä derför vara vänliga och gå med mig ner i källaren så skall Ni få se alltihopa. De läto inte säga sig detta två gånger utan voro strax redo att gå ner och titta på de lockande klenoderna.

Kvinnan gick före ut genom köket ner och lyfte upp källarelemmen och med artighet bjöd hon herrarna hava företrädet på trapporna. De voro så ifriga att de läto lyra sig ändock det var neråt trappor. Så snart de voro nere om källarlämmen slog hon den i lås och satte en hel del tyng der på den samma. De två tjufvarne voro således gångna direkt i en rätt fälle ty det

5 fortsätt Rövare M. 7141:61.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

ty det var en gammal ~~stark~~ obrukbar källare som var full av råttor eftersom den var ~~murad~~ uppbyggd av stora gråstenar utan fönster med grova järngallar i luftgluggarne. Så snart dessa två var ~~gjorda~~ oskadliggjorde sprang kvinna och sonen och låste alla dörrar och skrufvade säkert fast fönsterluckorna. Just som allt var färdigt slapp kvinnan sin son ut på gården för att han skulle springa efter folk. Utkom men låste kvinna även sig själv. Utom porten möter gossen den andre röfvaren som började ana oråd eftersom det dröjde så länge innan de kommo ut till honom ~~med~~ röfvat gods. Röfvaren röt åt gossen var de hans kamrater voro eftersom han hörde nödrop och sprang efter gossen vilken han upphann inne på gården vid bikupan. Han hotade gossen till livet om han inte genast ~~tha~~ öppnade dörren och sade var hans kamrater voro. Som gossen stod och slo "flabb" med han tager han fatt om fötterna och hurrar honom rund hotande slå hans hufvud mot ett stort ~~stor~~ päronträd. Gosse svarade ~~att~~ då han hurrat honom ett varf att han kunde nog slå honom ihjäl men han trodde ej att han hade hjärta dertill. Han blef då arg och skulle lägga i en svängning, då han fick riktig fart ~~på~~ gossens hufvud mot trädet för att krossa det samma. Precis när svängen började hugg gossen tag i en bihätta vilken han fick på sitt hufvud, men bikupan trillade bort mot röfvaren och på ögonblicket voro alla bina på honom. Av farten flög gossen långt neråt gården ~~avsvimmad~~ der han kom att ligga med bihättan över huvudet. Röfvaren måste rumma fältet med det samma ty den lukt tålde ej bina utan stungo honom ebarmeligen. Gossen som låg på gården avsvimmad med hättan som skatt rörde de deremot ej ty bina äro fina på lukten och röror

M. 7141:62
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

ej den varsleket de kunna till. Utkommen om porten hör han de innestängdes nödrop på nytt och här äro goda råd dyra ty tiden närmar sig att kyrkofolket skall komma. Rövaren måste trots de smärtsamma bitstyngen söka rädda sin kamrater. Han ser nu en buda utbyggt åt norr över den utom väggen utskjutande bakougnen. Som en raket är han uppe på dess tak och klättrar så upp till skorstenen för att kryna med hufvudet före ner genom den samma. Kvinnan hade på den öppna eldstaden en gryta full med kokande ~~ko~~ spirekål (vilken den förste om våren växande kålen) som skulle vara till middagen. När skorsten längre neråt började att vidga sig körde rövaren med en hiskelig fart ner genom den av den glatta "torravärmingasodin" (torfven gifver vid eldningen i öppna skorstenar en spegelglatt svartglänsande ~~sot~~ sot som rinner så att den dropper) på hudet rakt ner i den kokande kålgrytan. Och så snart han så föll "kullerbötte" af den samma ner på köksgolfvet fick han sig en "sinkadus mitt i planeten (av träbismarekloddan så han så sju ~~[illegible]~~ stjärnor och ni månar". ~~Efter allt d~~

Efter allt detta var ju också den tredje rövaren ~~gjort~~ oskadlig gjord.

Mannen kom strax efteråt hem från kyrkan. Då han ~~och~~ såg sin son ligga död på gården rusar han in i stugan och säger till sin hustru här huråles var son ligger död på gården och ~~bina äro kattrat~~ bikupan är skulle vält. Ännu mera bestört blev han då han hörde vad slags gäster det varet.

Strax efter kom sonen in genom stugadörren men han var ganska medtagen och måste lägga sig till vila men de sågo ju att någon vidare fara för honom var det ej. Mannen prisade då sin kärahälft och sade "du e endo dockti mor de hadde inte vad vims kärings som hålit som konnat reda sig här."

De togo nu och tätnade källaregluggarne och ledde in genom vattenavlappsröret svavelrök så de kvävde de i källaren ingestängde varefter de begrovo dem alla ute på allmänningen ibland stenar och buskabråte. Efteråt togo de allt deras myckna tjufvagods bestående av guld smycke och silfverbägare och skedar.

Snapphanar. M. 7141:63. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Kommo en gång vid julttiden till Ugglarp Anderslövs socken och till Hans Olssons gård över om den stora rännan. De voro fem stycken vilka utan vidare tjörnade in i stugan och hälsade samt satte jevärm i krogen vid dörren, varefter de begärde fram mat och brännevin. De bjödas riklig förtäring och allting var glädje och gamman, men de var en gräbbebit. som de ej obs. vilken kilade sig ut genom fårahus-lem och sprang ner i den djupa rännan och kom således efter folk. Mat, brännvin och det goda jula ölet smakade dem godt och som de ej saknade några av husets innevånare sutto de i godan ro. Ståra-smullan som gick och pattade upp snavade olyckligtvis i bråskan med ölkannan och överstänkte på så vis fängkrutet på jevärm med öl men det togs på skämt ehuru tösa biken gjorde det med full flit. När de då voro riktigt mätta och glade ville de klappa om den vänliga töm och hon lockade dem så ut i försåt i ett annat rum. Medan detta stod på hade gräbbebiten fått sammankalla en hel massa folk och efter som balejet stod i högan flirt hörde ingen förrän de voro omringade och inlåsta samt sedan dödade och begravdes i ett "lagolf" (sädesgolf). Den en blev först pinad till att bekänna var de hade sin "bola" (bostad) vilken var i en stor mörk skogsbacke vid Gillesgrupavan. De hemma varande röktes ut med att elda med långhalm kärvar vid stora utgången och efter som de kom ut genom lilla utgången blevo de ihjälslagna. Sedan alla voro dräpte togo Ugglarpsborna all deras rikedom i silver och guldsaker samt kopparkärril. Ett storp kopparkärl skall sedan under längre tid derefter ~~varet~~ funnits på gården

Hon rider på en hvit hjort

Skovmannuns

Kläder äg lik barken på boketräden. Han gvingu "skovmufrau" har vackert utslaget guldgult hår och stora patta (bröst) vilka hon slänger upp över axlarne när hon springer. Förettill är hon mycket förtjusande att skåda men bak till ifrån liknar hon ett hålttomt "bagetru" och har en lång rumpa". Hon är klädd i röd stickad tröje med grönt livstycke och blå kjol och långrandigt

Fortsättning av Skovmannen M. 7141:64

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Skovmannen brukade gå in i en stuga, som låg på Gilletgruvebackens nordvästra hörn, och värma sig när de bakade. Moran sade då en gång till honom då han stod och "tran" (trampade) på riset "brännet" "i får flytta jer litt: "Aja" svarade skovmannen. "I ~~är~~ e nock bra gammel nu" frågte då mor Nils Hans. "Ojo böged har vad Skov tre gånga a de har vad ager tre gånga, men ~~ja~~ vi har hela tiden bod onger de darne träna som vaxer nornforr me grenane a derforr e di so gamla so gamla som gadan a min kvinga bruvor o bidde appe i den gamle kro~~ffede~~ egepurran i grydeskoven och Springa po sin Slände vär natt do de e måneskinn. o de har i vell otte sett.

Skovmannen stod på mycket god fot med ortens husmän ty han försågdem rikligt med "vingfellebränne" (~~ved~~ vindfälldbränsle) vilket han ocksa bar fram till de ställen han fick lov att gå in och värma sig ~~om no~~ under kalle nätter då han ocksa passade på att laga sin spis.

På ovannämde ställe brukade han ofta gå in om natten ~~ändock~~ för att värma sig och steka "poggor" (grodor) i "kakkelonsschåsan". Efter som han kunde gå in ändock de läste dörrarne tyckte de ofta det var rätt så otrefligt.

En vacker dags efter midda kom det två "Sjemän" (väjskytta=vestgötar) som sålde "vöftjea" och de hade ocksa en björn med sig som de läto göra konster mot penga gåfvar i deras hatter. Västgötarne ville låna hus över natten, men mor Nils Hans hon sade att det gick nog icke ann ty skovmannen brukade gå in der om nätterna och steka grodor och då skrämde han livet av västgötarne. Vi äro ofta lessna på att skovmannen så der utan vidare kommar in i vår stuga men der är ju ände

№ 7141:65 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

att göra vid det samma ty endock vi läsa alla stanns om kvällarne så går han inlika bra utan att en dörr öppnas. Vill ni vara kvitt skovmannen frågade västgötarne? Ja om vi kunde så hade det ju nock vad bäst nu sedan vi fått letet bättra om det, Han har visserligen försett oss med "vingfälle" så mycket vi behäft att ellda upp och om kreaturen varet utkomna i ett kärre så har han alltid varet tillreds att hjelpa upp dem igen eller också gifvet oko i skogen så vi förstått att det var något galet på ett eller annat vis.

Får vi nattlogi så skall vi nog skrämma skovmannen så han ej så der går genom lyckta dörrar och så har Ni ju ente förnärmat honom så Ni kan ju stå på lika god fot med honom framdeles.

Västgötarne fingo så nattlogi i stugan eftersom de försäkrade att de ej skulle Släppa den sista och taga till haraflykten. Björnen bande de i kakelongsfoten samt hänvisades till att ligga i kakelongsbänken. När så klockan blef mellan 10 och 11 på natten var skovmannen i stugan med en stor tvärsäck full med vaskra grodor vilka han började att steka i schåsan ovan på kakelongnen. Björnen började att brumma, men skovmannen sade "tolla di kise so ska du få stej". De stekte grodorna luktade gott i björnensnäsa och han slök dem jämt eftersom skovmannen stekte dem. Till sist tyckte skovmannen att det gick för långt ~~och h~~ då han ej själv fick några och jav så björnen en "törrbagge" i ställe som var kommen med bland grodorna. Tord duveln bet sig fast i björnens tunga och den började x och brumma varvid skovmannen sade: "ja du ska ente varre so slu en po slån so du sluvor törrbaggor". Björnen blev galen och for på skovmannen och di kom till att ballfegtes om i stugan. Ehuru skovmannen var stark måste han likväl till sist rymma fältet sedan björnen var nära på "skattemaved so tångan hängde långt utom munnen.

fortsättning om Skovmannen

M. 7141:66.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV.

En lång tid der efter var Nils Hansson ute i skogen der han ser skovmannen komma smugade i ett tjockt busksnår. Jo da min gamla vän tack för all den många vingfälled jo har fått i år. Skovman kommar nu fram och halser da ty han kan ej säga-go-. I kommer ju alldrig och vägmer jär nu förtiden mer ~~fra~~ sade Nils Hansson ~~sedan~~. Nej jag "törs inte" du hadde ju skaft di en ~~sådan~~ sådan "rälettaräg kis" har du din ännu! Nej din dö etter "ballfegtningen me jär" men han fick fyrt tju "kjellinga som e" mije ar~~ge~~sintare. Ja då törs jag aldrig gå in ti järt mer men för du alltid varet så vändig och inte rört minna kära lövenes löfhyddor (bokarne me hängande grenar) så skall du aldrig tryde bränne så länge du löfver.

Om snoken.

En man lade sig en gång vid torftagning i Ugglarps ljung till att sova (middagssömn) på ljungen. En snok passade då på medan han låg och sov med öppen mun, att kryppa in genom munnen ner i magen för att taga sin bostad derstädes. Då mannen vaknade kände han hur det var levande i magen. Kvinnan måste springa efter en kr~~u~~ka mjölk och litet dricka. Med vilket de hon gav sin man i små portioner så det astede sig i munnen för att på så vis locka snoken upp igen med ålarten. Man (nu) blev att under hela sin livstid hes och kom att kallas "Hese Snoge Jeins".

Storken och Snoken.

Två storkar gingo en vacker och solig sommar dag vid Lille Ahlstads bys krattele och spegade efter gott. Rätt som det var tog ena storken en snog ad i sitt näbb och vips! var den dera i innan mätet, men det dröjde icke längen förr än snoken kom levande ut bakvägen. Denna storken slök snoken på nytt, men samma resultat. Efter tredje gången passade den andra storken på snoken och sedan han slukat den för tredje gång måste snoken bli kvar. Derför säga de gamla att storken har blott en tarm och det ränner helt igenom honom tre gånga.

Göinge resan. M. 7141:67

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Det var en dom Göinge som var kommen ner på "syngerslätt med sitt stie och pompelass. Som han nu kör der och var stor kroed möter han ett ekipag. Vilke skreko "kör undan". Ja kör ongun så fort ja kan svarade Göingen och när de möttes gav han dem på "skryntan" med sin "snärteklyns" och det så att örat sprack. Den mötande var ingen ringare än själfva konga sonen och när han var kommen hem anmälde han Göinge bobben för sin betjening vilka snart spårade upp vem han var. Det dröjde derför ej länge förr än han blev kallad till kongaslottet för att svara för sitt domdristige tilltag. Hadde ja vist att det var en konge son hade ja ente gjort det. De va märkeligt har inte kongen så stor lön att han kan ha råd att kläda sina söner bättre så man kan känna dem från vanliga bönder. Ja trodde ad de va en av sydskånes storbönder etter som han hadde en grå kappe på sig. Göingen fick 40 par ris och 8 dyngs vatten och bröd.

"Lögtegubbar"

I Ugglarps by kom en gång en lyckte gubbe in i förstugan och slog tre slag på en kista så det rangade efter det. Mannen som bodde der såg då han sen for åstad att "Jonemalarm" som "lögtegubbarne" kallas för bestod av ett menniskoskelett och att det skinde mellan "siebenen" på det samma då den for av mot skogen under vägen dit buckede han sig flera gångar när han skulle slå ner rätta skällstenar. Sedan reste han sig åter upp och guppade över ett die mot Ålholmen.

En lyggtegubbe i skepnad som en tidning kom (mot vind) en gång över nr 6 Fru Ahlstad och styrde kurs mot Ahlstagården och stannade vid köksträdgården ryggtaren på gården motte honom och det blev alldeles ljust.

Lakans Eld.

Från Axeltoftatorpet vid Markie mölle såg för flera år sedan en lakans eld stort som ett lakan som svävade mot vinden. När åskadarm kom hem till Ahlstagården mitt om natten gick hackelse värket som om de vore i lag med att skära hackelse

Rav är funnet på Ahtagården
söder Nötö Hamn

M. 7141:68.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bengt Möllare.

På sina gröna portar hade han med hvita bokstäfver låtet skränta: "Här vilar Bengt ~~Möllare~~ Möllare udan bry och besvär". Kongen var på resa i landet och kom till att o. b. s. inskriften och stannade sin tvit samt gick fram och fråkte om han kunde få malet. Bengt Möllare som låg på sin soffa sade utan att ens resa på sig "Sätt säckarne vid kvarnfoden". Sedan kom Bengt Möllare likväl att se att de voro klädde i mantlar och höga hatter. Bengt Möllare blev härefter mycket sorgsen till sinnes och ännu mer när han en tid efter åt mottog ett stort brev med order att infinna sig på Kongliga slottet.

En lärling, som hette Petter sade; ja tycker mästtar ser så sorgsen ut va felar. A jag har fått order att infinna mig hos kongen och svara för portinskriften.

Da får ja se Pelle, vilken gick så tort me de och förövrigt hätts för en bobbe, men han va så handan inte de udan en inpiskad kanelj: om jag far upp till Stockholm och kongen och gott gör det derra. Ja vill åtminstone ha gär inde datter. Möllar hade ju inte annat att göra än att gå in på afärna och dotter blev hjärtans glad för löftet som hon trodde Pelle nog skulle utföre.

Pelle reste med det samma sådan han gick och sto med sina melede kläder. När han kom fram till Kongeslottet var första salen full av fina damar Men Pelle barka in me de samma och de veko undan såsom "sni för sola", och Pelle anmälde sig till svars.

När han nu kom ing för kongen sade ~~kongen~~ kongen kan du nu gissa rätt på frågor ger jag dig det efter.

Den första frågan var "Hur djupt är der i havet"? Ett stenkast blev svaret. Den andra frågan den blir varre "Kan du räkna ut hur många sandskorn der är i havet? Får ja ett krid, sa Petter: och lade sig ner på det fina galfvet och räknade och ritade och till sist gav han kongen kritet och frågte om någon kunde räkne längre der var dillioner m. m. Nej måste då kongen tillstå att det var ingen som kunde mera. Kan du gissa vad jag tänker på frakte kongen? Petter stod och tittade i luften till sist sverade han och sade kongen tänker att det är Bengt Möllare men de e gu'f hans dräng Pelle. Alla klappade då Pelle så melet röykte i kring och kungen gaf han en stor summa penga sen reste han hem och

M. 7141 :68a

fick kvarn och mollare dattern. Och nu bygge de bo og lappa sko och har roligt båda dag och natt.

M. 7141:69.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Holger Danck

Sägen berättad av smed Hallén efter hans moder.

På Hickeberga gård bodde för många herrans år sedan en rik herreman som hette Nils Halck och han var gift med den sjöna "Talie". ~~Herreman dog innom kort och lemnade den rika unga och vackra Talie som änka efter sig.~~ På grund av hennes sjönhet blev kongen av danmark betagen i henne och ville äga hennes gunst änderk han hade sin vackra drottning i livet. Talie av iste alla kongens ynnesbevis och levde sitt liv rent och heligt. Kongen beslöt då att hemnas på grund av hennes kallhet och gick derwid mycket listigt tillväga och lät anklaga hennes man som han beslöt att rödja ur vägen för att hans uppsåt skulle kunna krönas med framgång dömde han Nils Halck att hulshuggas och hans hufvud fäll på Hälsingborgs torg. Den unga sjöna och vackra änkan av iste likväl alla kongens nämnrande och framlevde sitt liv i fromhet och stillsamhet. Gården förnämrades märkbart efter mannens död på grund av att hon ej kunde sjöta densamma som den borde. Så en dag kom en gammal krigare till kongen och ville hava någon sysselsättning. Kongen rekommenderade honom som förvaltare av Hickeberge gods, och trodde derigenom att han skulle få bättra lycka med sina ynnesbevisningar mot den vackra änkan. Holger Danck skötte nu gods förvaltningen så att allting blomstrade och gick framföre igen. Då kongen märkte att Holger Danske hade bättra lycka med änkan än han beslöt han att även rödja honom ur vägen och reste till Hickeberge som en landskapsmålare för att ut forska förhållandet mellan änkan och Holger Danske, Som kongen nu satt och målade kom änkan ut för att se på dukarne och då passade kongen på och frägade hur det nu gick på godset. Härtill svarade änkan att Holger Danske skötte godset så bra att de förtjente så mycket

M. 7141:70.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

att de nu kunde lösa att uppkommen skuld och att hon ämnade taga honom till man. När Holger Danske hemkom och änkefrun omtalade vad. målaran frågade efter ansade han strax att landskapsmålaren var kongen själf och att han nu var såld till olycke. Det dröjde ej heller länge för än kongen lät kalla Holger Danske till Köpenhamn och anklagade honom som sin reval och dömde honom till döden och avrättade honom.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

M. 7141:71.

Vad skall frun ha till mats på första dagen?
En jongfru i min famn den tager ingen ann.
Vad skall frun ha till mats på andra dagen?
Två fiskar i min damm, En jongfru i min famn
den tager ingen ann.
Vad skall frun ha till mats på tredje dagen?
Tre skeppar korn. Två fiskar i min damm,
En jongfru i min famn den tager ingen ann.
Vad skall frun ha till mats på fjerde dagen?
Fyra härliga ~~ornar fyra härliga sör me vår orne~~
~~fyra härliga grisa me vår so~~. Tre skeppar
korn o. s. v. till hela ramsan är ut sjungen.
Vad skall frun ha till mats på den femte dagen?
Fem flana vårar, fem flana får me vår
våre, fem flana lom me vår våre. Fyra härliga svin o. s. v.
Vad skall frun ha till mats på sjette dagen?
Sex år! Fem flana vårar, o. s. v.
Vad skall frun ha till på sjunde dagen?
Sju år, Sex år, Fem flana vårar, o. s. v.
Vad skall frun ha till mats på åttonde dagen?
Åtta gångare grå me guld sadlarne på
rumparne står svits svats långt deri-
frå. Sju år, Sex år, o. s. v.
Vad skall frun ha till mats på nionde dagen?
Ni feta ornor, ni feta sör me vår orne,
ni feta grisa me vår so. Åtta gångare grå o. s. v.
Vad skall frun ha till mats på tionde dagen?
Ti tjura, ti kör me ver tjur, ti kalla me vår
ks, Ni feta ornor, o. s. v.
Vad skall frun ha till mats på elfte
dagen?
" Dyar, " går i vår by, " stuor i

M. 7141 : 72.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

går, 11 sänga i vår stua, 11 pior i vår säng, 11 dränga ti vår pia. ~~ti tjuner~~, o. s. v.
Va skal frun ha till mats på tolfte dagen?
12 Kyrkor i vår by 12 altare i vår kyrka 12 prättor po vårt altare, 12 kappar po vår prätt 12 taskor i vår kappe o 12 stufver i vår ~~kappe~~ taska, ~~11 gåra, 11.~~
11 Byar, 11 gåra i vår by, o. s. v. tills hela ramsan genom gjungits.

Fogelrim

God afton i kväll. Ja önskar er en fröjdefull helg!
Här kommar en fogel att fästa.
Var god att gif honom litet till bästa.
Men akta mig väl för katten
Medan jag ~~här~~ är här
Ty jag vill ej länga här vare
Skicka mig åter tillbaka som karra.

Julbobbe rim.

Jag är en stackars vandringsman.
Som i natten faret vilse.
Om Ni mig leda vill till hemmet åter
Så mot tag min ringa gåva.
Som jag uti knytet bär.
Gömm den väl så att ~~icke~~ ej afund den jer.
Bland mina många vänner.

Gåvan innehåll följande rara saker:
Torfsmuler dränkte med sille lage
tobak av pantaffelskal o klöverknopp
kaffebönor af fåraspillan